

standard

ekonomik ve teknik dergi

YIL: 16 SAYI: 192 DECEMBER 1977
ARALIK

“KAVEL DEMELİK;

Yüksek gerilim
enerji kabloları,
(15 kV dahil)
Alçak gerilim
enerji kabloları,
Tesisat kabloları,
Telefon kabloları,
Yuvarlak ve dikdörtgen
kesitli,
Emaye bobin telleri,
(1,5×2,5-5×12 mm kadar)

İLE GÜVEN KAYNAĞI
DEMELİK,,

KAVEL KABLO ve ELEKTRİK MALZEMELERİ A.Ş. Karaköy-İSTANBUL
TEL: 45 35 05-45 34 94

Türk Standardları Enstitüsü her türlü madde ve mamül ile, usûl ve hizmetlerin milli standardlarını hazırlamak görevi ile kurulmuş, bağımsız bir kamu kurumudur. Enstitü, kuruluş kanunu ile verilmiş olan bu ana görevinin yanısıra, ülkemizde standardizasyonu yaymak, standard uygulamalarını teşvik etmek, standardların gerek üretici, gerekse tüketici halkımıza sağladığı çeşitli faydaları tanıtmayı da görev bilmektedir.

TSE'nin aylık yayın organı olan STANDARD Dergisi, yukarıda belirtilen amaçlara uygun olarak, yurt içindeki ve yurt dışındaki standardizasyona ilişkin çalışmaları ve gelişmeleri milletimize aktarabilme görevini yüklenmiştir.

standard

ekonomik ve teknik dergi

YIL: 16 SAYI: 192 DECEMBER 1977
ARALIK

TÜRK STANDARDLARI
ENSTİTÜSÜ ADINA

SAHİBİ :

ŞADİ PEHLİVANOĞLU

SORUMLU YAZI
İŞLERİ MÜDÜRÜ :

MUAMMER TAYLAK

YAYIN VE TANITMA KOMİTESİ

ŞADİ PEHLİVANOĞLU
(Başkan)

MUSTAFA ERNAM

AHMET KARACA

YÜCEL HACALOĞLU

TÜRKER SANAL

standard
ekonomik ve teknik dergi

Telgraf Adresi :
STANDARD — ANKARA

Telefonlar :
17 19 31 — 18 72 40

Posta Kutusu :
73, Bakanlıklar - Ankara

Basıldığı Yer :
Yonca Matbaası
Ankara — 1977

IEC BAŞKANI Prof. Dr. N. TAKAGI TSE'Yİ
ZİYARET ETTİ S. 2

İSLÂM KONFERANSI TİCARET UZMANLARI
GRUBU ENSTİTÜMÜZÜ ZİYARET ETTİLER S. 6

TÜKETİCİNİN KORUNMASI ZORUNLULUĞU S. 8
Prof. Dr. Erol Zeytinoğlu

TÜKETİCİ FAALİYETLERİ VE TÜKETİCİNİN
KORUNMASI S. 10
İlker Erenözlü

EKONOMİK KALKINMADA KAYNAKLAR VE
PROJE SAYISI ARASINDAKİ İLKEL İLİŞKİ S. 17
Orhan Türköz

İSTANBUL'DA TOPLANAN DÜNYA ENERJİ
KONFERANSININ ARDINDAN S. 28
Sıtkı Lâlik

Başbakanlık Müsteşarı ve
DPT Müsteşar Vekili

Mustafa ERNAM
TSE Yönetim
Kurulu Üyesi oldu

Mustafa Ernam, 1931 yılında Kermaliye (Erzincan) de doğdu, ilk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamladı.

1954 - 1955 döneminde Ankara Hukuk Fakültesinden mezun oldu.

Berlin - Hür Üniversitesinde Hukuk ve Ekonomi ihtisası yaptı, Fransa ve İngiltere'de muhtelif kurs ve seminerlere katıldı.

Bir süre İstanbul'da serbest avukat olarak çalıştıktan sonra 1968 yılında Devlet Plânlama Teşkilâtında Mali ve Hukuki Tedbirler Şube Müdürü, İktisadi Devlet Teşekkülleri Yeniden Düzenleme Grubu Başkanı, Hukuk Müşaviri olarak görev ifa etti.

1974 yılında Başbakanlık Müşavirliğine atanan Mustafa Ernam, 1975 yılında Başbakanlık Müsteşar Yardımcılığı görevine getirilmiş, 1977 seçimlerinden sonra Müsteşar Vekilliğine, bilâhère de Başbakanlık Müsteşarlığına atanmıştır.

Mustafa Ernam, halen Başbakanlık Müsteşarlığı görevinin ya-

nında Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarlığına da vekâlet etmektedir.

Yurt dışı ve içinde kongre, konferans ve seminerlere katılan Ernam, yüksek öğretim kurumlarında öğretim görevliliği yapmış, çeşitli eserleri yayınlanmıştır.

Mustafa Ernam, Almanca, İngilizce, Fransızca bilmekte, evli ve iki çocuk sahibi bulunmaktadır.

TSE Yönetim Kurulu Üyesi Nizamettin Ayaydın'ın 28.12.1977 günü istifa etmesi ile kendisinin yedeği olan Mustafa Ernam Yönetim Kurulunun 29.12.1977 tarih VI/1272 sayılı kararı ile Yönetim Kurulu Üyeliğine getirilmiştir.

Mustafa Ernam ayrıca TSE'de Mevzuat ve Mali İşler Hazırlık Grubu Başkan Vekili ve Yayın - Tanıtma Komitesi Başkan Vekili görevlerinde bulunmaktadır.

Dergimiz, Mustafa Ernam'a yeni görevinde başarılar diler.

Ekrem ÖZGEN

TSE Denetleme
Kurulu üyesi oldu

1928 yılında Hopa'da doğan Ekrem Özgen İlkokul tahsilini Hopa'da Orta ve Lise tahsilini Erzurum Lisesinde yapmıştır. 1956 yılında İstanbul Teknik Üniversitesin'den Makine Yüksek Mühendisi olarak mezun olmuş 1960 yılına kadar Karayolları Genel Müdürlüğünde çalışmıştır. 1961 - 1965 yılları arasında Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğünde görev almıştır.

1965 yılından itibaren Sanayi ve Teknoloji Bakanlığında çalışmakta ve halen Fiyat Kalite ve Standartlar Dairesi Başkan Baş Yardımcısı görevinde bulunmaktadır.

Türk Standartları Enstitüsünün, Teknik Kurul, Özel Standartlar Hazırlık Grubu, Standard ve Kontrol Özel Daimi Komitesi üyesi olan Özgen Denetleme Kurulu Üyeliğine atanmıştır.

Dergimiz, Ekrem Özgen'e başarılar diler.

TEC BAŞKANI Prof. Dr. N. TAKAĐI

TSE 'yi Ziyaret Etti

Haziran 1977 de Moskova'da yapılan IEC Genel Kurulunda başkan seçilen Prof. Dr. N. Takagi Enstitümüzü 12-13 Aralık 1977 günü ziyaret etmiştir.

Bu ziyaret vesilesiyle Enstitü çalışmalarını ve Türk Standardları hakkında ilgililer tarafından kendilerine bilgi verilmiş ve laboratuvarlar gezdirilmiştir.

Misafir IEC Başkanı TSE çalışmalarını hakkında bilgi vermek için yapılan toplantıda TSE Yönetim Kurulu Başkanı Şadi Pehlivanoglu, Genel Sekreter Mahir Kocaoğlu ve Daire Başkanları hazır bulunmuştur.

Yönetim Kurulu Başkanı Şadi Pehlivanoglu'nun kısa açış konuşmasından sonra söz alan TSE Genel Sekreteri Mahir Kocaoğlu IEC ve TSE ilişkileri konusunda şu konuşmayı yapmıştır :

"1954 yılında kurulan Türk Standardları Enstitüsü kısaca TSE - 1955 yılında Uluslararası Elektroteknik Komisyonu (IEC) na üye olmuştur.

TSE olarak, genel amacımızı elektroteknik konularında milletlerarası ilerlemeleri izlemek ve yapılan beynelmînel standard faaliyetlerine katkıda bulunmaktadır.

Hernekadar, IEC'nin iştegal mevzuu olan elektroteknik standartlarına teknik katkımız, başlangıçta - özellikle elektronik konusunda - sınırlı olmuşsa da, hemen ifade etmek isterim ki, her yıl giderek artmaktadır ve yakın bir gelecekte de takriben 5-10 yıl yoğunlaşarak mükemmel bir seviyeye doğru bir görünüm alacağına inanıyoruz. Bu görünümün şekillenmesinde de memleketimizdeki teknik araştırma ve uygulamaların gelişmesinin doğru orantılı olarak etken olacağı aşikârdır.

sosyal münasebetleri şimdiki kadar memnuniyet verici seviyede cereyan etmiştir. Münasebetlerimizin şimdiden sonra mükemmele doğru yol alacağına inandığımızı ifade etmek isteriz. TSE, bir milli komite olarak bu konuda kendine düşen görevleri titizlikle yerine getirmeyi ortaklaşa çalışma prensibi kabul etmekte olduğundan bu istikamette gayret sarfedecektir. IEC'nin de aynı anlayışı paylaştığından şüphemiz yoktur.

Bu açıdan, TSE ve IEC'nin karşılıklı bulduğu ana problemleri genel hatları ile aşmak bazı görüş ve önerilerin de kısaca da olsa— müsebetlerimiz ve objektif fayda açısından zikredilmesinin yerinde olacağı düşüncesiyle müsaahanızı rica edeceğim.

Elektrik ve bilhassa elektronik konularda, dünyada her gün ilim, teknik ve teknoloji açısından yeni bir gelişmeye şahit oluyoruz. Bu gelişme birey olarak insan hayatı ile milletlerin hayat tarzını ekonomik ve sosyal fonksiyonlar bazında değişikliğe uğratmaktadır.

Ancak bu hızlı değişim bazı önemli ve bazan çözülmesi güç problemler yaratmaktadır. Biz, bu problemlerin genel olarak zikredilmesinden ziyade IEC ve onun üyesi olan ülkelerin standardizasyon teşkilâtlarının - milli komitelerin çoğunun karşılaştığı problemleri ele almanın pratik faydalar sağlayacağına inanıyoruz :

Genellikle gelişmekte olan ülkeler IEC'den üç ana talepte bulunuyorlar :

Uluslararası elektroteknik standartların hazırlanmasında,

1 — Kalkınmakta olan ülkelerin ihracatçı potansiyeli teşkil edebilecekleri dallarda standard yapılmamakta, boşluklar kalmaktadır; bu ara konularda da standard hazırlanmalıdır,

2 — seviye empoze etmemeli, ölçü metotları vermelidir;

3 — teknoloji transferini geliştirmelidir.

Problem teşkil eden bu hususlar gerçekten düşündürücüdür. Şurası bir gerçektir ki bir taraftan bütün milletler elektronik tekniği ve teknolojisini açısından aynı seviyede değildir. Diğer bir ifade ile seviyeler arasında fark çok büyük-

lunan 42 milletleri yarıya geliştirmekte olan memleketler ve gelişmişler diye ikiye ayırmak mümkündür. Hatta bir adım daha ileri gidersek, diyebiliriz ki, gelişmişlerin de içinde, çok az sayıda olan birkaç ülke çok ileridir, ve dünya piyasasına özellikle elektronik alanında hâkimdirler.

Gelişmiş memleketler yatırım, teknoloji ve araştırma yönünden hertürlü avantaja sahipken, gelişmekte olanlar için bu imkânlar «yok» denecek kadar azdır.

Bu durumda, gelişmekte olan ülkelerin yukarıda sıralanan itirazlarını gözönünde bulundurmak gerekir. Problemlerin çözümünün kolay olmadığını IEC'nin bu konuda iyi niyetli hareket ettiğine ve sözü edilen meseleleri çözmeye çalışırken bir çok müşküllerle karşılaştığını biliyoruz. Bu müşküller ve ana sebeplerini şöyle görüyoruz :

Bir taraftan, IEC'nin bir standard hazırlanırken uyulacak temel ve modern anlayış ile onun prensiplerini ihtiva eden «Standardizasyon, teknoloji ve iş tayini yaparak veya madde ve bilgi akışını yasaklayarak mamül ve imalat faaliyetlerini katılaştırmamalıdır. Bu amaçla, standardizasyon faaliyetleri, yumuşak, telifle müsait ve değişikliklere dinamik bir şekilde uyabilen, teknolojik gelişmelere adapte olabilen mamül türlerine ve piyasaya taleplerine müsait nitelikte olmalıdır» şeklindeki tanımı vardır. Tamamen teknik olan bu anlayışın tatbikata uymayan yönleri vardır ve münakaşaya açıktır.

Diğer taraftan da, gelişmekte olan memleketlerin durumu vardır. Bu ülkeler, yukarıda zikredilen görüşü kabul etmekle birlikte gerçekle daha fazla yüz yüze bulunmaktadır. Yani kalkınmakta olan ülkeler, standartlarını hazırlarken, kendi sanayi seviyelerinin ortalamasını asgari olarak ele almak ve kendi insanların, çevrelerinin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını düşünmek zorunda kalmaktadırlar. Herne kadar, en yeni teknoloji ve onun yüksek vasıflı ve çok ve/veya entansif az fonksiyonlu ürünlerinin standartlarının yapmayı arzu ediyorlarsa da, içinde buldukları ekonomik, sosyal teknik imkânları bunun engelleyici faktör olmaktadır. Çünkü tatbik kabiliyeti olmayan bir standardın hayatıyeti düşünülemez.

teknik vesika olarak kalmamaktadır. Bu görüş bazıları tarafından belki «eski standardizasyon anlayışı» olarak adlandırılabilirse de uygulanabilirliği açısından tercih edilecek bir görüştür. Gerçekleri ifadeye daha yakındır. Ancak bu görüşe sahip memleketlerin mamüllerini dış pazarlara satmaları ve kendi ekonomik imkânlarını arttırmaları bir hayli zordur velevki aynı kalitede mal isteyen ülkeler olsa bile. Çünkü üstün vasıflı mal imâl eden memleketler zaten genellikle ekonomik olarak da kuvvetlidirler.

Yığın halinde imalat imkânları da bulunduğu için pazarlama fonksiyon ve tekniklerini (özellikle depolama, dağıtım fiyatlandırma v.s.) daha iyi kullanırlar. Bu, devamlı olarak gelişmekte olan memleketlerin aleyhine cereyan eder.

TSE olarak biz yukarıda bahsettiğimiz problem için IEC içinde elektronik alanında, henüz taraf değiliz. Bununla beraber önerimiz uzlaştırıcı istikamette olacaktır :

IEC standard konularını ve bir standard seviyesini seçerken,

— üye memleketlerdeki, ilgili sanayi durumuna bakıp, bütün ülkedeki sanayi mamülleri seviyesinin ortalamasını ele almalıdır. Ancak standardizasyon seviyesi geniş bir spectrum içinde sıralanarak performans değerleri verilmeli ve sınıflandırılmalıdır.

— standardizasyon konuları seçilirken her zaman en çok ve en ileri teknikte imal edilen mamüller ele alınmalıdır. Öncelik tanınmasında bu husus önemli bir kıstastır. Fakat muhtemel gelişmeler de gözönüne alınarak, gelişme istikametinin çok ihtiyaç gösterebileceği mamüller düşünülmelidir. Bu ise uzmanlar düşüncesine dayandırılabilir ve kalkınmakta olan ülkelerin ihtiyacı olan «ilgili sanayi dalında SIÇRAMA» bazını yaratabilir. Böylelikle de onlar için, fasit çemberin kiralabilmesi imkânı ortaya çıkar.

— En son ilmi ve teknik gelişmeler pek tabiidir ki gözönüne alınmalıdır. Ancak bunun kağıt üzerinde kalmaması ve IEC'nin gelişmekte olan üyelerine teknoloji transferi konusunda yardım etmesi ile gerçekleştirilebilir. IEC'nin Afrika ülkelerine elektrik konusunda karşılaştıkları

Bunlar bir başlangıçtır ve meselenin tek tarafıdır. Konuyu IEC açısından ele alırsak gerçek bir teknoloji transferi merkezi kurmak hayli güç ve ekonomik bakımdan —yalnız üye aيداتlarını düşünürsek— imkânsızdır. Ancak, IEC ile anlaşma yapabilecek bazı teknik şirket ve kuruluşlar, IEC'nin gözetimi altında böyle bir görevi yerine getirebilirler.

Bu konuda, IEC imkân araştırmalı, ekonomik ve teknik yönden üyelerine danışmalıdır.

Elektronik, özellikle elektroteknik açısından standartların hazırlanmasında ve revizyonlarında IEC büyük zorluklar çekmektedir. Sebeplerini ise,

- özellikle elektronik konusunda her zaman yeni bir gelişme ile karşı karşıya olması,
- IEC standartlarının ISO standartlarından daha hacimli olması,
- IEC'nin imkânlarının kısıtlı olması şeklinde düşünüyoruz.

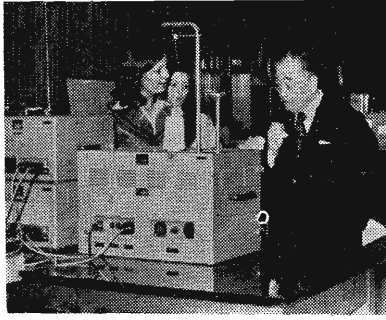
Önerilerimiz :

- Revizyonlar üye ülkelere de gönderilmelidir.
- Gelecek yıllarda IEC faaliyetlerine, çalışma komitelerinin tespiti yönünden üye memleketler daha aktif olarak katılmalıdırlar.

Sorumluluğu her bir standard konusu için yalnız bir milli komite üstlenmeli ve IEC'nin alt - komitesi olarak çalışmalıdır. Böylece gerek masrafları azaltmak, gerekse standard sayısını çoğaltmak açısından fayda sağlayabilecek dinamik bir bünye oluşturulmalıdır.

- IEC hernekadar madde, kural, hizmet ve testlere önem veriyorsa da özellikle tüketici açısından da meseleye hız vermelidir. Çünkü mamüller tüketici bakımından koruyucu bir standard olmasa bile piyasada bulunmaktadır. Bu açıdan güvenlik, yangından korunma, çevre testleri standartlarının hazırlanmasına daha fazla hız vermelidir.

Bu konudaki görüşlerimizi anlayışla karşılayacağımızı umar, IECQ (IEC kalite kontrol teşkilâtı) na önümüzdeki yıllarda TSE olarak üye olacağımızı belirtir ve IEC'nin bu teşebbüsünün takdirle karşıla-

Prof. Dr. N. Takagi yaptığı cevabi konuşmasında IEC ve Japon standartları hakkında bilgiler vererek, «Sayın Başkan ve Genel Sekreterinizi görmeği arzuladım. Ancak ani bir karar ile geldiğimden hazırlıksız geldim. Ayrıca önemli personelinizi de gördüğüm için memnunum.

Bundan sonra TSE ile yakın ilişkiler içinde olacağımızı ümit eder, hepinizden gördüğüm yakın ilgi için teşekkür ederim» demiştir.

Prof. Dr. N. Takagi

TSE Laboratuvarları gezdi ve ilgililerden çalışmalar hakkında geniş bilgi aldı.

TİCARİET UZMANLARI GRUBU ENSTİTÜMÜZÜ ZİYARET ETTİLER

Mayıs 1977 tarihinde, Tripoli'de yapılan Sekizinci İslam Ülkeleri Dış İşleri Bakanları Toplantısında, İslam Ülkeleri arasında ticaretin geliştirilmesi imkanlarını incelemek üzere kurulmasına karar verilen bu grup, ilk toplantısını 12-14 Aralık 1977 tarihinde Ankara'da yapmıştır.

13 Aralık 1977 tarihinde de Enstitümüzün ziyaret eden heyetle yapılan Toplantıda ilk konuşmayı TSE Yönetim Kurulu Başkanı Şadi Pehlivanoglu yaparak şunları söylemiştir.

İSLÂM ÜLKELERİ STANDARDİZASYON ÇALIŞMALARI İÇİN ORTAK BİR TEŞKİLÂT KURMALIDIR

Bir ülkenin yalnız başına yeterliliği bugün artık sözkonusu değildir. Siyasi, ekonomik ve askeri bakımdan, ülkeler bir araya gelip topluluklar meydana getirmek için her türlü müşterek unsurdan istifade etmek gayreti içindedirler.

Bir zamanlar bir okyanusun kıyısındaki ülkeler bu müşterek bağı esas unsur olarak almışlar ve Atlantik Paktı adı altında toplanmışlardır. Tarafsız ülkeler diye anılan devletler dahi bir çok vesilelerle birlik ve beraberlik yollarını aramışlar ve standardın ekonomiye olan büyük etkisi anlaşıldıktan sonra birçok devletler müşterek teşkilâtlar kurarak birlik ve beraberliği gerçekleştirmişlerdir. Uluslararası Standardizasyon teşkilâtı (ISO) bu maksatla kurulmuştur. Milletlerarası bir kuruluşta milli kuruluşlar yalnız kaldıkları takdirde yeterli derecede ağırlık sağlayamamaktadırlar.

İşte bu sebepten milli kuruluşlar ISO'ya bağlı kalma kaydıyla bölgesel standardizasyon organizasyonları teşkil etme yoluna gitmişlerdir.

Avrupa Ortak Pazar Teşkilâtı (EEC) Avrupa Standard Komitesi (CEN) ve Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) ni mîsal olarak zikredebiliriz.

Standardizasyon politikasını yürütmekle yükümlü Hükümet mensuplarının 12-16 Temmuz 1976 tarihinde Cenevre'de yaptıkları toplantı-

da mahalli teşkilâta sahip üyelerin müzakerelerde daha etken oldukları açıkça görülmüştür. Böylece milli kuruluşlar bu toplantıda milli çıkarlarını daha çok sağlamayı başarmışlardır.

İslâm ülkeleri ile Türkiye arasında tarihi, dini, ekonomik kader birliği olduğu ve müşterek bağlarının mevcudiyeti ortadadır.

Ekonomik politikada Standardı tecrit etmek mümkün değildir. Türk Standardları Enstitüsü olarak 24-27 Ocak tarihlerinde Karşı'de yapılan İslâm Ülkeleri Konferans gündemine Standardın da dahil edilmesi için Dış İşleri Bakanlığına müracaat ettik. Bu teşebbüs müsbet olarak neticelendi.

24-27 Ocak 1977 tarihinde Karşı'de yapılan İslâm Ülkeleri Konferansı Ekonomik, Kültürel ve Sosyal İşler Komisyonunun birinci oturumunda «karşılıklı ekonomik münasebetlerdeki ilerleme ve bu hususu kuvvetlendirmek için atılması lüzumlu adımlar» ın gözden geçirilmesi mevzubahis edilmiştir. Böylece ticari tedbirler konusunda (Trade 8, iii/8) aşağıdaki tedbirinde alınması kararlaştırılmıştır.

Madde 8 — Konferansa üye devletler arasında «standardize edilmiş olan spesifikasyonların ve prosedürlerin milletlerarası uygulamaya ahenkli olacak biçimde kalırlar.

Görülüyorki müsbet adımlar atılmıştır ve müşahhas sonuçlara ulaşılması için daha etkin teşebbüslere geçilmiştir. İlerde organizasyon gerçekleşirse milli standartların harmonize edilmesi sağlanacak ve bu devletlerle ticari münasebetlerin iyi bir seviyeye gelmesi sağlanmış olacaktır.

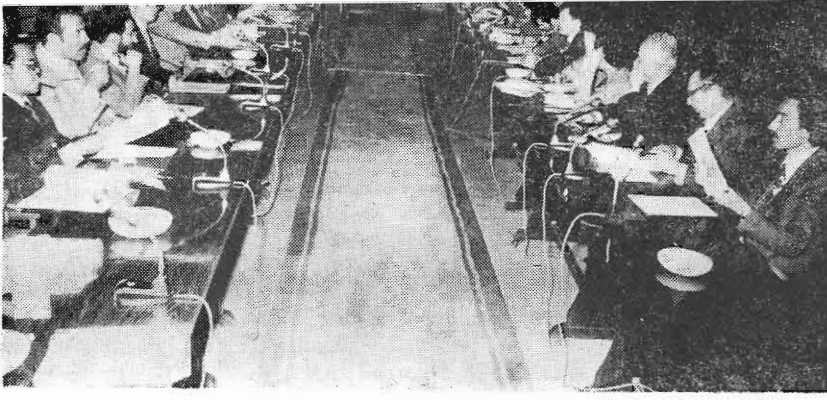
TSE Genel Sekreteri Mahir KOCAOĞLU

«İslâm ülkeleri arasındaki işbirliğini farklı bir görüş içinde değerlendiriyoruz» dedi.

Toplantıda daha sonra söz alan Enstitü Genel Sekreterleri Mahir Kocaoğlu şu konuşmayı yapmıştır.

«Sözlerime, İslâm Ülkeleri arasında işbirliğinin temellerini atan İslâm Konferansı Teşkilâtı'nın kuruluş felsefesinin şimdiye kadar kurulan diğer organizasyon ve bloklardan ayrı olduğunu düşündüğümü ifade ederek başlamak isterim. Diğer kuruluşların, kuruluş ve işleyiş felsefeleri siyasal sistem veya coğrafi temellere oturtulmuştur. Hemen şunu ifade etmek lâzımdır ki, bu temeller bir ölçüde sun'i olmaktan öteye gidememekte, zamanla kısıtlı çıkar birlikleri olmaktadır. Nitekim, böyle organizasyon ve bloklardan bir kısım üyelerin ayrılması da bunu göstermektedir. Çünkü aynı duygu, düşünüş, yaşam tarz ve felsefesini yansıtan bir sosyal ve ekonomik gerçeğe sahip değillerdir. 43 ülkenin üye olduğu İslâm Ülkeleri Organizasyonunun kuruluş felsefesi ise aynı duygu, düşünce ve yaşam tarzlarına sahip ülkelerin biraraya gelmesi şeklindedir. İslâm Konferansı Teşkilâtı'nı bir reaksiyoner hareket olarak değil bir aksiyon olarak görüyoruz. Gayesini, İslâm toplumu-
muna dahil ülkelerin, ekonomik, si-

yasal, sosyal seviyelerinin yükseltilmesi şeklinde anlıyor, «Sömürülme-ten kurtulmak, az gelişmişlik-ten gelişmişliğe geçişin bir savaşı» diyoruz.

Mayıs 1977 tarihinde Tripoli'de yapılan Sekizinci İslâm Ülkeleri Dış İşleri Bakanları Toplantısında İslâm Ülkeleri arasında ticaretin gelişmesi imkânlarını incelemek üzere kurulmasına karar verilen Ticaret Ekspertler Grubu'nun bu incelemelerinde standardizasyon ve standard konusunu ele almamaları söz konusu olamaz. Çünkü standardlar ekonomik ve sosyal hayat için bir canlı kurallar manzumesidir. Bu kurallar ise, hizmet, madde, kalite ve yapım kurallarıdır. Yukarıda değindiğimiz şekilde kurulan birliklerde standard ruvarları gümrük duvarlarından da önemli engellerdir.

İslâm ülkeleri arasında ticaretin gelişebilmesi için standardlarda uyum sağlanması başlıca unsurlardan birini teşkil edecektir. Bu uyum İslâm Konferansı Organizasyonunun kurduğu teşkilâtlardan birini teşkil edecek olan İslâm Ülkeleri Standardları Teşkilâtı ile sağlanabilir. Böylece İslâm Ülkeleri bu teşkilâtı da katkısı ile yalnız hammadde üreticisi olmak durumundan çıkabilir. Standardlar gelişmenin ilk ve sağlamak teknik temellerini atmak, teknoloji transferlerini sağlamak, teknoloji transferlerinde toplum olarak uyumluluk sağlamaktır.

600 milyon nüfusa, büyük bir mali potansiyele sahip olan İslâm dünyası ilişkilerini neden geliştirmesin, İslâm Ülkeleri siyasal olduğu kadar ekonomik alanda aralarında ve diğer gruplara karşı neden iş-

birliği yapmasın. Bu ülkeler istihdam imkânları yaratma yolunda, dayanışma içinde, yaygın sanayileşme yöntemlerini geliştirmelidirler.

Standardlar temel malların fiyat dalgalanmalarını önemli ölçüde önleyen, döviz girdi çıktılarını dengeli seviyede tutan ana faktörlerden biridir.

Çoğunluğunu kalkınmakta olan ülkelerin oluşturduğu İslâm Konferansı Teşkilâtı üyelerinden yalnız 18 tanesi standard teşkilâtını kurarak Uluslararası Standardizasyon Teşkilâtına girmiş bulunup bunlardan onbiri asli üye diğerleri muhabir üye sıfatını taşımaktadırlar. Kalkınmakta olan ülkelerin uluslararası ortamda sesini duyurabilmele-ri ise birlik ve beraberliğin teessüsüne dayanır.

Biz standardizasyon konusunda artık genel hatları ile görüşmeler yapılması veya tavsiyelerde bulunulması ile yetinmeyip, objektif sonuçlar alınabilecek faaliyetlerin başlatılmasını temenni ederiz.

Bu nedenle çok kısa bir şekilde değinmeye çalıştığım,

- İslâm Ülkeleri arasında birlik;
- Standardizasyon ve standardların mahiyeti, önemi ve ülkelerimiz için sağlayacağı yararlar;
- En eski standard kuruluşlarından olan Türk Standardları Enstitüsünün kuruluşundan bu yana ve halen yürüttüğü faaliyetleri tanıtmak;
- İslâm Ülkeleri arasında bir standardizasyon teşkilâtının kurulmasının önemini anlatmak ve

tartışmak üzere Mart ayı içinde bütün İslâm Ülkelerinden temsilcilerin katılacağını umduğumuz bir toplantı düzenleyeceğiz.

Bu toplantıya kadar, sizlerden yaptığımız açıklamaları değerlendirmenizi ümit ediyor, standardizasyona verilecek önemin artırılması için katkılarımıza inanıyoruz.

Mart 1978'de Türkiye'de bu konu için biraraya gelmek ümidi ile hepimizi saygı ile selâmlarım.»

TÜKETİCİNİN KORUNMASI ZORUNLULUĞU

Prof. Dr. Erol ZEYTİNOĞLU

Ticaret Bakanlığı, «Ticaretin düzenlenmesi ve tüketicinin korunması» hakkında bir kanun tasarısı hazırlanmıştır. Gazetelere göre tasarı aynen yasalaştırıldığı takdirde Adalet, Maliye, Ticaret ve Tarım ve Hayvancılık ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlıkları temsilciliklerinin yer alacağı bir «Bakanlıklar arası Fiyat-Maliyet Tesbit kurulu» oluşturacaktır. Bu kuruluşun görevi ise ticaret konusu malların maliyet unsurlarını, maliyet fiyatlarını, kâr hadları ile azami satış fiyatlarını ve hizmet tariflerini düzenlemek olacak ve kurulun aldığı her türlü karara aykırı işlem, hareket ve davranışlarda bulunmak yasaklanacaktır.

Özel ve kamu sektörlerinin yanına olduğu Türkiye'nin bugünkü ekonomik düzeninde böyle bir tasarımın hazırlanması ve yasalaştırmak için Perlemanto'ya sunması oldukça yadırganacak bir girişimdir. Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yapılan Kalkınma Planları dahi özel sektör için yalnızca özendirici ve yol gösterici bir nitelik taşıdığı halde Ticaret Bakanlığı'nın özel sektör faaliyetlerini bu derece merkezi bir otoritenin kararlarına bağlama girişimi Anayasanın öngördüğü ekonomik sistemle de çelişkilidir. Aslında başta İstanbul Ticaret Odası olmak üzere bazı özel sektör örgütleri daha şimdiden bu tasarıya karşı çıkmışlar ve tasarımın yasalaştırılmaması veya hiç olmazsa hazırlandığı biçimde yasalaştırılmaması için bazı girişimlerde bulunmaya başlamışlardır.

Ancak şu gerçeği belirtmek zorunluluğu vardır ki bugün özel sektör, ekonomik konjonktürün kendilerine tanıdığı sonsuz olanaklardan yararlanarak faaliyetlerine dilediği biçimde yön vermekte, özellikle sağladığı tekeli durumlarıyla

ve satış kontrollerini tam bir serbesti içinde saptayabilmektedir. Amacı en yüksek kazanç olan bütün bu sapmalar ise enflasyonun ağır baskısı altında inleyen geniş halk kitlelerinin aleyhine olmakta, hala hem en zorunlu ihtiyaçlarını bile giderememekte, giderebildiklerini de olmaması gereken güç koşullar içerisinde elde edebilmektedir.

Bugün Türkiye'de hemen her malın fiyatı ve kalitesi ve satış şartı onu üreten veya satanın isteğine bırakılmış bir durumdadır. Acımadan yoksun bu davranış ise bü-tünüyle tüketicilerin aleyhine çalışmakta, her tüketicici, fiyatlardan ve kaliteden yakınmakta ve parasıyla özel sektörü oluşturan üretici veya satıcıların haşın hareketleriyle karşı karşıya kalmaktadır. Ve hepsinden de acısı hiçbir özel sektör örgütü bu durumu önlemeyi, bu haksız ve acımasız gidişe bir son veremeyi düşünmektedir. Oysa, Ticaret Odaları gibi özel sektörü temsil ettiğini ileri süren kuruluşların en belirgin görevlerinden birisi belki de birincisi kendi mensuplarının faaliyetlerini izlemek, ekonomiye ve topluma aykırı davranış içerisinde olanların bu tutumlarını önlemek olmalıdır. Kapılarında kuyruklar yaratan, dilediği etiketi rahatlıkla asan, stoklar yaparak yokluklara neden olan, kaçakçılık yaparak ülkeye TIR'lar dolusu mallar sokan özel sektör mensupları öncelikle karşılarında kendi örgütlerini bulabilmelidirler. Bu örgütler, halkın feryadına kulak tıkamamalı ve gerektiği zaman kendi piyasalarını denetleyerek faydalı bir düzenleme yapmalı ve ekonominin ağırlığını fakir halk kitlelerine hissettirmemelidirler. Kısacası, bugün Türkiye'de tüketici yalnızdır ve ezikliğine uzanacak, ekonomik sıkıntısına yardımcı olacak bir elden, bir özel sektör örgütünden veya bir kamu teşkilâtından yoksun bulunmaktadır.

Bu takdirde de ülkenin ekonomik düzeni veya Anayasa'nın öngördüğü sistem anlayışı ne olursa olsun, tüketiciciyi korumak amacıyla özel sektör faaliyetlerini merkezi bir otoritenin kontrolüne devreden bir tasarımı mutlulukla karşılamak kaçınılmaz olacaktır.

Türkiye Ekonomisi Enstitüsü Bülteni Cilt : 1 S. 11 Kasım 1977.

Zor oyunu bozar derler, hürriyetçiler zora taraftar olamazlar, taraftar olanlar ise hürriyetçi değildirler. Hayat paahlılığının oldukça hızlı bir tempo da seyrettiği döviz darboğazının ülke ekonomisini olumsuz yönde etkilediği günümüzde akla en çok gelen sorulardan birisi de bu başıboş gidişe dur dememiz mi? sorusudur. Bir kaç gün önce başlıca gıda maddelerinden birisi olan etin kasapta yüz, yüzon liraya satılırken üreticide otuz lira civarında olduğunu bir günlük gazetemiz manşete almıştı!

Hayat pahalılığının en çok ettiği, canından bizar hale getirdiği yurttaşlarımız hiç şüphesiz, dar veya sabit gelirli, yurttaşlarımızdır. Daha açıkça söylemek gerekirse işçilerdir, memurlardır, yani çalışanlardır. O halde ülkemizde serbest piyasa mekanizması içerisinde her gün değişen etiketler ve fiyatların başıboşluğu önlenemez mi? Önlenir, önlenebilir. Yeter ki ciddi çabalar içine girilsin.

Hayat pahalılığını önlemenin bir yolu belediyelerce etkin fiyat kontrolleridir. Bir diğer yolu, daha önemli yolu ise tüketiciler için tüketim kooperatifleri kurulmasına hız vermek ve bu kooperatifleri üst düzeyde teşkilatlanmalarını sağlamaktır. Tüketim kooperatifleri merkez birlikleri kurulmadıkça ve bu birlikler de kendi üst kuruluşlarını tamamlamadıkça tüketiciye rahat nefes alma fırsatı doğmaz doğamaz!

TÜRK-İŞ, ülkemizde tüketim kooperatifleri merkez birliklerinin bir an önce kurulabilmesi için yoğun bir çalışmayı ve eğitimi sürdürmektedir. Ne var ki bu çalışmalar yeterli olamamakta, bizzat tüketici yurttaşlarımızın tasarruflarının değerlendirme çabası olmadıkça etkisiz kalmaktadır. Aracıların, tefecilerin, hatta ithalat vurguncularının toplumumuzda zararsız hale getirilebilmeleri kooperatifçiliğe, demokratik kooperatifçilik hareketine ağırlık vermek ve teşvik etmekle mümkün hale gelir.

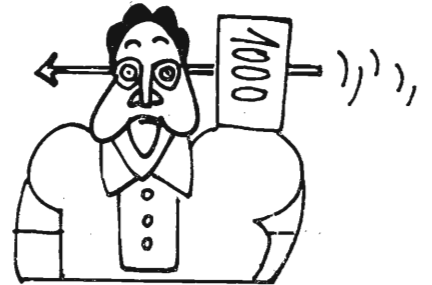
Türkiye'de de son zamanlarda özellikle tüketiciyi korumak amacı ile, tüketiciyi koruma birlikleri kurulduğunu görüyoruz. Üreticiden tüketiciye doğrudan doğruya mal aktarabilmek üretici ve tüketici ilişki-

lerini sıkı ve sıcak bir biçimde geliştirmek tüketicilerin elindedir. Bunun da çıkar yolu tüketici kooperatiflerine önem vermekle ve sermaye birikimini sağlamakla mümkündür.

Tüketici kooperatiflerin değişik türleri yararlı hizmetler vermektelerdir (OYAK'ın) Ordu Yardımlaşma Kurumunun kendi mensuplarına piyasadan yüzde onbeş daha ucuza tüketim malları takdim ettiğini biliriz, GİMA'nın bile tüketiciler için küçümsenemeyecek hizmetleri vardır. Ama bu iki kuruluşta gerçek manada tüketim kooperatifleri değildir!

Sadece sözleşme sendikacılığının yeterli olmadığını gören sendikalarımız federasyonlarımız tüketim kooperatiflerine önem verdikleri sürece mensuplarına yararlı hizmet götürebilirler, artan enflasyon hızından mensuplarını koruyabilmek için, hayat paahlılığını önleyebilmek ve sözleşme ile sağladıkları ücretlerin satınalma gücünü arttırabilmek için işçi kuruluşları yukarıda da belirttiğimiz gibi tüketim kooperatiflerinin kurulmasına öncülük etmeli, kooperatiflerin gelişebilmesi için maddi katkıda bulunmalı ve hatta kooperatiflerin yönetiminde bizzat görev almalıdırlar.

Konut kooperatiflerinin yanı sıra hatta ondan daha da önemli olmak üzere tüketim kooperatiflerinin bir an önce yaygın bir şekilde kurularak, üst kuruluşlarını tamamlamaları günümüzün en önemli sorunu haline gelmiştir. Ülkeyi yıkıp, yakma yerine hürriyet rejimini korumayı da andı ile üstlenmiş bulunan TÜRK-İŞ topluluğuna bu konuda da önemli görevler düşmektedir. Sendikaların biriktirme sandıkları olmadığını, grev fonları dışındaki kaynaklarını seferber etmeleri gerektiğini hatırlatmak istiyorum.

VE TÜKETİCİNİN KORUNMASI

İlker ERENÖZLÜ

GİRİŞ :

Tüketim kavramı insanlık tarihi kadar eski bir kavramdır. Üretim faaliyetlerinin tek amacı, tüketici ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelmektedir.

Tüketici ihtiyaçlarına (talebine) göre plânlanan üretim (mal ve/veya hizmet) dengeli bir kalkınmanın temelini teşkil etmektedir. Sosyal, kültürel ve teknolojik gelişmenin temeli ise tüketici ihtiyaçlarının artması ile tatmin vasıtaları aranmasına bağlanmaktadır.

Bu günkü modern ekonominin temel sorunu «Üretim kimler için ne miktar hangi teknoloji ile yapılmalıdır. «Bu sorunun cevabı» Tüketici için tüketicinin talep ettiği miktarlarda ve tüketicinin saptıya-cağı kalitede yapılmalıdır.

İleri teknolojiye sahip gelişmiş ülkelerde dengeli kalkınmanın ve sosyal barışın temini için üç tip faaliyet göze çarpmaktadır.

- Üretici faaliyetleri,
- Tüketici faaliyetleri,
- Üretim ve tüketimin denge-

ye getirilmesi, hemen hemen her toplumda üretici bilinçlenmiş olup üretim faaliyetleri bilinçli bir şekilde görülmektedir. Şu kadarki, sevk ve idarecilik ile bunların uygulama teknikleri bir bilim dalı haline gelmiştir.

Burada tek sorun ortaya çıkmaktadır. Tüketicinin eğitilmesi, bilinçlendirilmesi ve teşkilatlandırılması. Ancak bundan sonra üretim ve tüketim dengeye getirilebilir.

— DÜNYADA TÜKETİCİ FAALİYETLERİ

Sanayi devriminden sonra üretici, yeni teknik buluşlarla üretimin büyük bir hızla artması karşısında yeni pazarlara ihtiyaç hissederek teşkilatlanmaya zorlanmıştır. Bunun neticesi müşterek problemlerinin halli için teşkilatlanmayı başarmışlardır.

Üreticinin karşısında tüketicinin durumu ne olmuştur. Tüketicinin teşkilatlanması ilk olarak sanayi devriminin beşiği olan İngiltere'de görülmektedir.

1844 yılında İngiltere'nin Rochdale kasabasında 28 dokuma işçisi ilk tüketim kooperatifini kurmuşlardır. Bugün dünyanın bir çok ülkelerinin malının satıldığı kooperatife kasaba nüfusunun % 50'si ortak bulunmaktadır.

İlk defa tüketicinin bilinçli bir şekilde teşkilatlanması Amerika Birleşik Devletlerinde görülmektedir. 1925 yılında «Tüketici Araştırma Kurumu» adı altında bir tüketici birliği kurulmuştur. Bundan sonra 1936 yılında «ABD Tüketiciler Birliği» (Consumers Union) kurularak çalışmalarına başladı. Bu kuruluşun faaliyetlerini üç katagoride toplayabiliriz.

- Araştırma faaliyetleri,
- Bilgi verme faaliyetleri,
- Tüketicileri ilgilendiren ko-

nuları tüketicilerin menfaatlerine uygun ve dürüst bir şekilde halledilmesine çalışmak.

Yine aynı yıllarda 1935 yılında Danimarkada «Danimarka Ev Ekonomisi Konseyi» kuruldu. Bu konseyin çalışma alanı, Danimarka halkının ev ihtiyaçları, gıda ve sağlık ihtiyaçlarını ekonomik ve teknik açıdan ele almak, bu konularda deneyler ve araştırmalar yapmak sonuçlarını halka bildirmektir.

Konsey «Danimarka Kalite Etiketi» Enstitüsü ile işbirliği halinde çalışmaktadır.

Belçika'da ise 1964 yılında kurulan ve resmi sektör tarafından sevk ve idare edilen bir tüketim konseyi bulunmaktadır.

1960 yılında çeşitli ülkelerin tüketim birlikleri birleşerek (IOCU) kısa adıyla «Milletlerarası Tüketim Birlikleri Teşkilatı»nı kurmuşlardır. Bu teşkilatın 24 ülkeden 100'ü aşkın tüketici teşkilatı üyesi bulunmaktadır.

Bundan başka, çeşitli ülkeler biraraya gelerek milletlerarası tüketici kuruluşları meydana getirmişlerdir. Bunlardan bazıları şunlardır.

- Tüketici Birlikleri Avrupa Bürosu,
- Tüketici İlişkileri Komitesi,
- İskandinav Ülkeleri Tüketici Sorunları Komitesi.

Bizimde üyesi bulunduğumuz «Milletlerarası Standardizasyon Teşkilatı» (ISO) ve «Milletlerarası Elektroteknik Komisyonu» (IEC) 1968 yılında müştereken «Tüketici mallarının milletlerarası standardizasyonu için direktifler komitesi» (ISCA) ni kurmuşlardır.

Yine aynı tarihlerde «Ortak Pazar Avrupa Ekonomik Komisyonu» (OECD) Strazburg tüketici semineri düzenlendi. Bu seminerde (OECD) bünyesinde «Tüketici Politikaları Komitesi» kurulması kararı alındı. Daha sonra bu komite 12-13-14 Mayıs 1968 tarihlerinde Paris'te ilk toplantısını yaptı. Seminer Avusturya, Almanya, İtalya, Fransa, Belçika, Hollanda, İspanya ve İskandinav ülkeleri katıldılar.

— BİZDE YAPILAN ÇALIŞMALAR —

Bizde şimdiye kadar ilk ciddi çalışma 20-22 Mayıs 1970 tarihlerinde yapılan ve Türk Standardları Enstitüsü, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğinin işbirliği ile hazırlanan «Tüketici Sorunları Semineri»ni gösterebiliriz. Daha sonra, Ticaret Bakanlığı, İç Ticaret Genel Müdürlüğü bünyesinde «Tüketici Sorunları Şubesi» kurulmuş bulunmaktadır. Bu seminerde varılan kararlara paralel olarak, bu şube, tüketicinin aydınlatılması ve eğitilmesi, karşılaştıkları sorunları tesbiti ve bunlara çözüm yolları aranması, menfaatlerinin korunması ve teşkilatlanması konularında çalışmalar yapmaktadır.

... Bu kanunların sadece fiyatı s-
ralayabiliriz. 1930/1705 sayılı Tica-
retle Taşışın Men'i ve ihracatın
Murakabesi ve Korunması Hakkın-
daki Kanun, ticareti tanzim için
1939/3614 sayılı Ticaret Bakanlığı
Kanununun, 1957/6973 sayılı Sanayi
Bakanlığı kanunu, 1936/3003 sayılı
Endüstriyel Mamulâtın Maliyet ve
Satış Fiyatlarının Kontrolü ve Tes-
biti hakkındaki kanun, 1936/3017 sa-
yıyl Sağlık ve Sosyal Yardım Bakan-
lığı kanunu, 1930/1593 sayılı Umu-
mi Hifzısıhha kanunu, 1927/992 sa-
yıyl Umuma Mahsus Bakteriyojoloji
ve Kimya Laboratuvarları kanunu,
1953/6197 sayılı Eczacılar ve Ecza-
neler hakkındaki kanun, 1963/308
sayılı Tohumlukların Tescil, Kont-
rol ve Sertifikasyonu hakkında ka-
nun, 1930/1580 sayılı Belediyeler Ka-
nunu.

— STANDARDİZASYON — KALİTE KONTROLU — TÜKETİCİ İLİŞKİLERİ —

Tüketim : Tüketim, insanların
ihtiyaçlarını karşılamak maksadı ile
mal ve hizmetleri belirli bir za-
man aralığında kullanmaları on-
ları yok etmeleridir.

Evvela tüketim ihtiyaçtan do-
ğar. İnsanlar belirli bir mal veya
hizmete ihtiyaç duyarlar, onu elde
etmek için bir çaba gösterirler yani
isteklerine göre mal veya hizmet
üretirler. Bu üretilen mal veya hiz-
metin ihtiyaçlarını en iyi bir şekilde
karşılacak karekterde olmasını is-
terler. Burada kalite unsuru var-
dır.

Tercih ettikleri en kaliteli mal
ve hizmeti belirli bir zaman aralığında
kullanarak yok ederler. Bazı
malları kısa bir zaman içinde orta-
dan kaldırırılar. Yiyecek maddeleri
gibi. Bazılarını ise daha uzun bir
zaman kullanarak ortadan kaldırır-
lar. Giyim eşyası, buz dolabı ko-
nut gibi.

İnsanlar mal ve hizmetleri kul-
lanarak yok etmeleri sonunda bir
haz duyarlar, tatmin olurlar. İhti-
yaçlarını karşılamak için seçtikleri
mal ne kadar kaliteli ise haz duy-
guları o kadar artar.

Kalite : Kalite, bir mal veya hiz-
metin tüketicinin isteklerine uygun-
luk derecesidir.

... Bu kanunların sadece fiyatı s-
ralayabiliriz. 1930/1705 sayılı Tica-
retle Taşışın Men'i ve ihracatın
Murakabesi ve Korunması Hakkın-
daki Kanun, ticareti tanzim için
1939/3614 sayılı Ticaret Bakanlığı
Kanununun, 1957/6973 sayılı Sanayi
Bakanlığı kanunu, 1936/3003 sayılı
Endüstriyel Mamulâtın Maliyet ve
Satış Fiyatlarının Kontrolü ve Tes-
biti hakkındaki kanun, 1936/3017 sa-
yıyl Sağlık ve Sosyal Yardım Bakan-
lığı kanunu, 1930/1593 sayılı Umu-
mi Hifzısıhha kanunu, 1927/992 sa-
yıyl Umuma Mahsus Bakteriyojoloji
ve Kimya Laboratuvarları kanunu,
1953/6197 sayılı Eczacılar ve Ecza-
neler hakkındaki kanun, 1963/308
sayılı Tohumlukların Tescil, Kont-
rol ve Sertifikasyonu hakkında ka-
nun, 1930/1580 sayılı Belediyeler Ka-
nunu.

Burada şunu belirtmek lazımdır
ki, tüketici talep ettiği malın teknik
yönüyle pek ilgilenmez. Örneğin, bir
su ısıtıcısı alırken ilk önce estetik
yönü sonra suyu çabuk ısıtması ve
dayanıklı uzun ömürlü ve ucuz ol-
masını ister. Ne cins reziztans kul-
lanılacak, kullanılan malzemenin ev-
safı ne olacak, eb'atları ne olacak
yani teknik yönü tüketicuyu ilgilen-
dirmez. Bir malın teknik yönünü
standartları tayin eder.

Standard : Standard, çeşitli mal
ya da hizmet tiplerinin azaltılarak,
sadeleştirilmesi (bir örnekleştiril-
mesi) ekonomik tipler seçimidir.

Tüketici ihtiyacını karşılayacak
mal tercihi yaparken piyasada bin-
lerce çeşit mal veya hizmetle kar-
şılaşır. Acaba bunlar arasında en
yüksek tatmini sağlayacak mal ya da
hizmet hangisidir. Bazı tüketiciler
isim yapmış firmaların mallarını
tercih ederken, diğer bir tüketici gu-
rubu ise reklamların tesiri altında
kahr.

Tüketicinin binlerce çeşit mal
arasından en iyi tercihi yapabilmesi
için çeşitli mal ya da hizmet tipleri-
nin azaltılması, sadeleştirilmesi ve
ekonomik tipler meydana getirilme-
si lazımdır. İşte buna standardlaş-
tırma diyoruz.

Demekki, tüketici ihtiyaçlarını
en iyi bir şekilde gidermek, en bü-
yük hazı duymak için kaliteli
malı tercih eder, o mal ya da hiz-
mette kalite unsurunu arar. Kalite
unsuru ise o mal ya da hizmetin
standartı içinde mevcuttur ve kali-
tenin belirlenmesine yardımcı olur.

— SONUÇ —

İlk çağlarda başlayan insan ih-
tiyaçları bu güne kadar büyük bir
artış göstermesi, mal ve hizmetler
ile üretim faaliyetinde bulunanlar-
ın çokluğu karşısında, tüketici her
devirde olduğu gibi zamanımızda
da büyük sorunlarla karşı karşıya
bulunmaktadır.

Bu sorunlar karşısında bütün
dünyada tüketici çeşitli şekillerde
korunmaya çalışılmıştır. Ülkemizde
olduğu gibi kanunlarla, diğer bir
çok ülkelerde olduğu gibi teşkilat-
lanarak, her ne şekilde olursa olsun
bu gün tüketici bir denge unsuru
olmaktadır.

... Bu kanunların sadece fiyatı s-
ralayabiliriz. 1930/1705 sayılı Tica-
retle Taşışın Men'i ve ihracatın
Murakabesi ve Korunması Hakkın-
daki Kanun, ticareti tanzim için
1939/3614 sayılı Ticaret Bakanlığı
Kanununun, 1957/6973 sayılı Sanayi
Bakanlığı kanunu, 1936/3003 sayılı
Endüstriyel Mamulâtın Maliyet ve
Satış Fiyatlarının Kontrolü ve Tes-
biti hakkındaki kanun, 1936/3017 sa-
yıyl Sağlık ve Sosyal Yardım Bakan-
lığı kanunu, 1930/1593 sayılı Umu-
mi Hifzısıhha kanunu, 1927/992 sa-
yıyl Umuma Mahsus Bakteriyojoloji
ve Kimya Laboratuvarları kanunu,
1953/6197 sayılı Eczacılar ve Ecza-
neler hakkındaki kanun, 1963/308
sayılı Tohumlukların Tescil, Kont-
rol ve Sertifikasyonu hakkında ka-
nun, 1930/1580 sayılı Belediyeler Ka-
nunu.

Tüketicinin tercihi kalitedir. Ka-
lite ise standardın değişmez bir
unsurudur. Demekki kalite tüketici
talebine göre saptanmalı, bir malın
veya hizmetin standardı ise tüke-
tici talebine uygun en üstün dü-
zeyde bir değer ölçüsü olmalıdır.

Netice olarak, 132 sayılı Kanun-
la kurulan ve görevleri arasında
«Her türlü standardı hazırlamak ve
hazırlatmak»la görevlendirilmiş bu-
lunan Türk Standardları Enstitüsü
bünyesinde, standardın tüketici ta-
lebine uygun ve üstün düzeyde bir
değer ölçüsü olması nedeniyle «Tü-
ketici Araştırma Bürosu» kurulması
gerekmektedir.

Bu Büronun görevi; Kalite, tü-
ketici problemleri ve gelir dağılımı-
nın tüketicinin satın alma gücüne
tesirleri üzerine araştırmalar yap-
mak, tüketicilere çeşitli mallar üye-
rinde laboratuvarlarında deneyler
ve testler yaparak bilgi vermek,
kalite kontrol ve belgelendirme
dairesi ile müşterek çalışarak kali-
teli malların tüketiciler tarafın-
dan doğru olarak tanınmasını sağ-
lamak, tüketici taleplerine göre
standartlar hazırlamak veya hazır-
latmak, tüketici sorunlarının en
dürüst bir şekilde halledilmesini
sağlamak olmalıdır.

MÜŞTERİYE YARDIM

Avrupa Topluluğu'nda on tüketiciden sekizinin alışverişlerini bitirdikten sonra paralarının üstünü saydığı, üçte ikisinin hesabı, birim fiyatını ve etiket ya da ambalajın üzerindeki fiyatı kontrol ettiği anlaşıldı. Satın aldıkları malın ağırlığını kontrol eden tüketici oranının ise yalnızca onda dört olduğu belirlendi.

YETERLİ BİR MİKTARA HAKLI BİR FİYAT

«Besin» reyonunda, Bay «Müşteri Velinimet», şaşkın kalakaldı: Sol elinde bir kutu bezelye (375 gr. 39 paraya); sağ elinde başka bir bezelye kutusu (425 gr. 44 paraya). Ne yapsın? Hangi kutu daha ucuza geliyor acaba?

Bu küçük akıl hesabı problemiyle, Avrupa Topluluğu'nun tüm tüketicileri, her gün şu ya da bu biçimde karşılaşmakta. Hattâ bazan problem, sanki sınıfına kızgın bir öğretmen tarafından hazırlanmış gibi oldukça güçleşiyor:

Herhangi bir mal gene 28 paraya satılmakta, fakat ne hikmettir bilinmez, geçen haftadan beri kutunun ağırlığı 55 gram eksilmiş bulunuyor.

Tüketicinin, cüzdanını açtığı anda fiyatları rahatça karşılaştırabilmesi amacıyla, Avrupa Komisyonu, «besin maddeleri fiyatlarının belirtilmesi konusunda ilgili» bir direktif hazırladı. Bu direktif şimdi Toppluluğun Bakanlar Konseyi'ne de önerildi. Böylece Avrupa Komisyonu tüketicilerin korunması ve bilgi edinmesi için, Avrupa Topluluğu'nun 1975'de benimsendiği ortaklık programının önemli bir noktasını gerçekleştirmiş bulunuyor. Bu program, «fiyatın ve gerekirse ağırlık ya da hacim birimi başına fiyatın belirtilmesiyle ilgili ortak ilkelerin hazırlanması»nı öngörüyor. (Bilgi Edinme Bölümü: Md; 35, § 5)

Ölçü birimi başına fiyatın açıkça belirtilmesinin, tüketicinin doğru bilgi edinmesinden başka sonuçları da var: Bu yöntem, pazarların saydamlığını artırır ve rekabeti güçlendirmede yararlı oluyor. Fiyatlar üzerindeki etkisiyle enflasyona karşı mücadeleye yardım ediyor. Aynı şekilde, birtakım yanıltıcı reklâm tekniklerini engelleyip, bazı paketlemelerden ileri gelen savurganlığı azaltabiliyor.

ŞİMDİDEN BİRKAÇ YASA

Birkaç yıldır Avrupa Topluluğu'nun bazı devletleri, ölçü birimi başına fiyatın belirtilmesini zorunlu kılmak amacıyla çalışmalara başlamış bulunuyorlar. Bu çalışmalar, Toppluluğun dört ülkesinde, ağırlık ya da hacim birimi fiyatının belirtilmesiyle ilgili yasal ve tüzüksel hükümlerin kabul edilmesine olanak verdi.

Böylece Almanya'da, ağırlık ve ölçülerle ilgili 11 Temmuz 1969 yasası ve 1 Ocak 1972'de yürürlüğe giren ön paketlemeyle ilgili karar, besin ve ev işlerinde kullanılan maddeler için ölçü birimine eşit fiyatın belirtilmesini zorunlu kılmakta. Normalleştirilmiş ağırlık ve hacimlere göre paketlemesi yapılmış ürünlerle, lüks maddeler, pişmiş yemekler, perhiz besinleri gibi bazı maddeler için birçok istisnai durumlar öngörüldü. Gerçekten de, örneğin havyarın kilo fiyatını belirtmenin hiçbir anlamı yok.

Fransa'da, 16 Eylül 1971, 20 Eylül 1973 ve 8 Kasım 1973 tarihli bakanlık kararları, tüketicilere yapılan satış fiyatlarının reklâmıyla ilgili. Paketlenmiş bazı besin maddeleri için ağırlık ya da ölçü biriminin fiyatını belirtmek zorunluluğu var: Balık, et, domuz eti, kümes hayvanları ve tavşan eti, sebze ve meyvalar, tereyağı, peynir, pirinç ve irmik için durum böyle. Parça başına ya da yönetmelik metinleriyle saptanmış miktarlarda satılan maddeler ve kilonun kat veya askatlarına göre paketlenmiş ürünler içinse, bu zorunluluğun dışına çıkılabilecek durumlar öngörülmüş.

İngiltere'de, fiyatlara değgin 1974 yasası, Majestelerinin hükümetine, paketlenmiş olsa da olmasa da, bazı maddelerin üzerinde birim fiyatını belirtme zorunluluğunu doğuran kararlar alabilme yetkisini vermekte. Taze, soğutulmuş ya da dondurulmuş etlerle ilgili bazı hükümler ise şimdiden karar bağlandı. Paketlenmiş balık, kümes hayvanları, peynir, meyva ve sebzeler için de bir karar tasarısı hazırlanmakta.

Belçika'da, 10 Temmuz 1972, 30 Ocak 1975 ve 12 Şubat 1975 tarihli Krallık kararları, fiyat ve miktar bildirimini zorunlu kılıyor. Bu hükümler, dağınık bir şekilde piyasaya sürülen mallarla, satışa hazırlanmış malları ilgilendirmekte. Bunlar, besin maddeleri ve ev işinde kullanılan mallar. Normalleştirilmiş ağırlık ve hacimde piyasaya sürülmüş maddeler için bazı istisnalar öngörülmüş.

Toppluluğun öbür ülkelerinde bu konuda yürürlükte olan özel yasalar yoksa da, çoğu zaman, özellikle Danimarka'da, fiyat konusunda ayrıntılı yasalardan yararlanılıyor. Ölçü biriminin fiyatını belirtmeyi zorunlu kılmak için Hollanda ve Danimarka'da da gerekli önlemlerin alınması için hazırlıklara başlanmış bulunuyor.

Avrupa Komisyonu'nca hazırlanan direktif tasarısı Toppluluğun çeşitli ülkelerinde geçerlikte olan yasaları gözönünde bulundurmakta. Bu direktif böylece, Avrupa Topluluğu'nun tümünde, ölçü biriminin fiyatını belirtme olanağı sağladı.

TÜKETİCİLERİN ALİŞKANLIKLARI

1976 ilkbaharında gerçekleştirilen bir nabız yoklaması şaşırtıcı sonuçlar verdi: Buna göre, Avrupa

çekte kışınin hesabı (% 66), birim fiyatın (% 66) ve etiket ya da ambalajın üzerindeki fiyatı (% 65) kontrol ettiği anlaşıldı. Satın aldıkları malın ağırlığını kontrol eden tüketici oranının ise yalnızca onda dört olduğu belirlendi.

AYIN KONUSU

Acaba, ölçü birimi fiyatının belirtilmesi, Avrupa Komisyonu'nun üzerinde zaman yitirdiği ikinci bir sorun mu? Hayır, tam tersine. Çünkü, alışverişini yaparken — özellikle besin konusunda — tüketici, bir çok verileri gözönünde tutarak, alacağını çabuk seçmek zorunda kalıyor : Bu veriler, malın cinsi, yenilecek miktar, ailenin para durumu, daha sonra yemek üzere satın alma, çok miktarda alarak bir «indirim» den yararlanma vb. olabiliyor. Doğal olarak, tüketici, en bilinen ölçülere bağlı kalarak karar veriyor. Tüketicinin ne fazla zaman, ne de cebinde elektronik bir hesap makinası var. Bu yüzden, litre ya da kilo fiyatına hesaplama olanağından yoksun bulunuyor.

Ölçü biriminin fiyatı belirlenince, tüketici, rahatça aynı ürünün iki markası arasında bir karşılaştırma yapabilecek ve işine geleni çabucak ve kolaylıkla seçebilecek.

ÜRETİCİ

VE

SATICILARIN

DÜŞÜNCELERİ

Bazı imalatçılar, ölçü birim fiyatının belirtilmesinin fiyat artışlarına yolaçacağını ileri sürüyor. Oysa tam tersine, deneyler, ölçü birim fiyatının belirtilmesinin üreticiler arasında rekabete yol açtığını ve dolayısıyla fiyatların düşmesine neden olduğunu göstermekte. Bu da tüketicinin daha sıkı ve yararlı bir seçim yapmasını engellemiyor.

Perakendeciler, bir başka görüş ileri sürüyor, fiyat hesaplaması ve etiketleri hazırlamanın, sevindik vazgeçebilecekleri ek bir yük olduğunu savunuyorlar. Perakendeci tüccarlardan istenen ek çabayı küçümsemeden şunu söylemek gerekiyor : Ölçü birim fiyatının hesaplanması, stokların ve maliyet fiyatlarının hesaplanmasını kolaylaştırmakta. Büyük mağazalar ve süpermarketler, bu şekilde, birim fiyatlarını açıkça belirtmek için yapacakları harcamadan kurtulabilecek.

AVRUPA KOMİSYONU'NUN

ÖNERDİKLERİ

Avrupa Komisyonu'nun hazırladığı direktif, tüketiciye yönelik ve satılabilir besin maddelerinin tümüyle ilgili bulunuyor. Böylece, tüccarlar arasındaki işlemler, profesyonel alıcılar için yapılan toptan satışlar, depolama ve yığılma işlemleri saf dışı ediliyor. Ayrıca direktif otel, lokanta, içki satış yerleri ve müşterinin, hemen aldığı yerde tükettiği benzeri yerlere uygulanmamakta. Bu durumda «istasyon büfesi», acele eden yolcunun yuttuğu jambonlu sandviçin kilo fiyatını belirtmek zorunda kalmayacak.

Direktif, şimdi kullanılan satıştaki çeşitli sunma biçimlerine uygulanabilecek : Dağınık bir şekilde sunulan besin maddeleri (pazar yerindeki manavın satıldığı patates çuvalı); değişebilir miktarlarda paketlen-

göre paketlenmiş maddelerine... (meyva suarı, tereyağı, konserveler vb.).

İki fiyat belirtilecek : Satış fiyatı ve ölçü biriminin fiyatı. «Ölçü» denince, litre ya da kiloyu anlamak gerekiyor. (Anglo-Saksonlar telaşlanmasın; çünkü daha bir süre için İmparatorluğun ölçü sistemi geçerliliğini koruyacak; Pound, ons, pint ve gallon, öyle hemen yok olmayacak.) Herşeyden önce tüketicinin, kendi çıkarları için bilgi edinmesi sözkonusu. Bu yüzden Avrupa Komisyonu, ölçü birim fiyatının, reklâmlarda, ticari amaçla yapılan hediyelerde ve besin maddelerinin fiyatlarını yayımlayan kataloglarda da aynı şekilde belirtilmesini öngörmüş bulunuyor. Çünkü bu tip işlemler, tüketiciyi yanlışlığa düşürmemesi gereken bir satış artırma (hem de giderek büyüyecek şekilde) tekniği oluşturmakta.

Her paketin ölçü birimi fiyatının belirtilmesi şart değil : Avrupa Komisyonu, böyle bir zorunluluğun perakende fiyatlarına yapacağı etkinin bilincinde. Tam tersine, direktif tasarısı, fiyatların, özellikle elyazısı, afiş ya da duvar panosu şeklinde kolayca şekillerini öngörmekte.

Soğutma dolaplarına konan besin maddeleri örneği, satışı yapılan bazı maddeler, müşterinin yetiştiremeyeceği yerlerde yerleştiriliyor. Bu durumda da, litre ya da kilo fiyatı, afiş ya da duvara asılan bir yazıyla belirtilebilecek.

AMBALAJLARIN

NORMALLEŞTİRİLMESİ

Paketlenmiş maddeler ve paketlemenin normalleştirilmesi konusunda Topluluk direktifleri, Topluluk Bakanlar Konseyi'nde, ya benimsenmiş ya da inceleme durumunda.

Bazı sıvıların paketlemeye hazırlanması ve bazı maddelerin de hacimsel olarak ve toplu halde paketlemelerinin düzenlenmesi konusundaki Topluluk direktifleri, Bakanlar Konseyi'nde kabul edildi. Paketlemesi yapılan bazı maddelerin, adı belirtilen miktarlardaki dizilerine ilişkin bir başka direktif önerisi de incelenmekte. Bu önlemler, tüketicinin satın alırken yaptığı karşılaştırmaları, ona, pazarlanan miktarla ilgili tamamlayıcı bilgileri vererek kolaylaştırabilecek.

Topluluğun bir çok ülkesinde (özellikle Almanya, Fransa ve Belçika'da) paketlemenin normalleştirilmesi ve birim fiyatının belirtilmesi, birbirini tamamlayan önlemler olarak düşünüldü. O şekilde ki, ölçü birim fiyatını belirtme zorunluluğundan kurtulma durumunda olan paketlenmiş bazı maddeler için, şimdi artık basit diziler var. Bu durum da, zaten direktifte öngörülmüş bulunuyor.

Yanıtıcı reklâmlarıyla güzellik müstahzarlarından, satışları doğrudan evlere dek yapılan besin bozularına varıncaya, Topluluğun tüketici lehine çözüme çalıştığı sorunların listesi uzun (bkz. Euroforum no : 10/77). Bu listede, insan beslenmesi özellikle önemli bir yer tutmakta. Topluluk giderek yavaş yavaş herkesin gündelik yaşamına giriyor. Bazıları bunun çok hızlı, bazıları da çok yavaş gerçekleştiğini söyleyecek. Ama gerçek olan birşey varsa, o da bunun doğru bir yol olduğu.

(Euroforum - no. 20/77)

dardlarının gerekçeli ve kaynakları da belirtilmek suretiyle ve A.S.B. kanalıyla bildirilmesi.

5 — Standard uygulamalarının teşvik edilmesi ve standartların tanıtılması bakımından Orduda seminerler düzenlenmesi.

MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI ARGE ve TEKNİK HİZMETLER DAİRESİ İLE TSE ARASINDA BİR TOPLANTI YAPILDI.

ARGE Daire Başkanı Alb. Hüseyin Bentürk Başkanlığında bir heyet 14 Aralık 1977 günü Türk Standartları Enstitüsü'nü ziyaret etmiştir.

Bu ziyaret münasebetiyle, ARGE heyetine TSE ve çalışmaları hususunda aydınlatıcı bilgi verilmiştir.

TSE Yönetim Kurulu Başkanı Şadi Pehivanoğlu'nun da hazır bulunduğu toplantıda TSE yetkilileri özellikle şu hususlar üzerinde durmuşlardır :

1 — Arge Laboratuvarlarında yapılacak muayene ve deneylerde Türk Standardı varsa bu metodların tercih edilmesinin ve bu sırada uygulama aksaklıkları (anlaşılmayan ve noksan kalan maddeleri gibi) görülürse TSE'ye bildirilmesi.

2 — Hazırlanmakta olan standart tasarımlarına mümkün olduğu takdirde Arge laboratuvarlarında deney yapılarak, diğer bir ifade ile uygulaması yapılarak görüş bildirilmesi.

3 — Uzman elemanlarımızın standart hazırlama çalışmalarına Teknik Komite Raportörü ve Üyesi olarak) daha geniş oranda katılmaları.

MİLLİ GÜVENLİK AKADEMESİNDEN BİR GRUP ENSTİTÜMÜZÜ ZİYARET ETTİ

Her yıl olduğu gibi bu yıl da Millî Güvenlik Akademisinden 30 kişilik bir heyet Akademi Komutanı Tuğgeneral Sedat İlhan başkanlığında 7 Aralık 1977 günü Enstitümüze gelmişlerdir.

Ziyaretçilere Enstitümüz Genel Sekreter Yardımcısı Ali Armağan; Enstitünün kuruluşu, görevleri, standartlar, TSE Markası ve Kalite Belgeleri konularında bilgiler vermiştir.

Sorular soruların cevaplandırılmasından sonra, programa gelenlere Enstitünün laboratuvarları gezdirilerek geniş izahatlar verilmiştir.

Tuğgeneral Sedat İlhan verilen bilgilerin çok yararlı olduğunu belirterek, Enstitümüze Akademinin bir şiltni hediye etmiştir.

RÖPORTAJ

TİCARET BAKANLIĞI MÜSTEŞARMUAVİNİ FEVZİ KILIÇ, «Ticaretin Düzenlenmesi ve Tüketicinin korunması kanun tasarısı» ile ilgili sorularımızı cevapladı

Ticaret Bakanlığı Müsteşar Muavini Fevzi Kılıç «Ticaretin Düzenlenmesi ve Tüketicinin Korunması» Kanun tasarısı hakkında bilgi verirken;

«standarda uymayanlar hakkında Sanayi Bakanlığının, Sanayi Bakanlığının dışında da bizzat standardı tesbit edilmiş malların Ticaret Bakanlığının yapacağı denetim standarda uygunluğunu sağlama yollarını bulacağı kanaatiyle hükümler getirdik» demiştir.

Soru : Ticaretin düzenlenmesi ve tüketicinin korunması kanun tasarısının mahiyeti ve önemi nedir?

Cevap : Ticaretin düzenlenmesi ve tüketicinin korunması hakkında hazırlanan kanun tasarısının önemi mevcut yapıya göre yani Türkiye'nin anayasa ile belirlemiş olduğu hukuki ve ekonomik yapıya göre bu sınırlar dahilinde kalmak üzere hazırlanmış bir kanun tasarısı. Bu tasarı halen Türkiye'de hemen hemen hiç var olmayan bir boşluğu gidermek için hazırlanmış bir kontrol sistemini getirmek amacıyla matuf olarak hazırlanmış bir tasarıdır. Tasarının 2. bir özelliği ve önemi bugüne kadar hiçbir hukuki mevzuatta yer almayan, tüketici tarifinin, tanımının kurum itibarıyla organize edilmesini öngören bir durumu vardır. Başta da belirttiğim gibi mevcut hukuki yapı içerisinde bir boşluğu gidermek amacıyla matuftur. Şimdiye kadar, ticaretin düzenlenmesi ve tüketicinin korunması ile ilgili mevzuat hemen hemen yok denecek kadar azdır.

Elimizde bu konuda en yeterli olduğunu veyahut mevcut durum itibarıyla birtakım denetleme yollarını öngören kanun olarak 1580 sayılı Belediyeler Kanunu vardır.

Bu kanun 1950'lerden sonra çıkmıştır. Daha sonra 1960 yılında, 159 sayılı kanun çıkarılmış bilahare bu kanun olduğu gibi 1580 sayılı kanununun 15. maddesi olarak monte edilmiştir. 50 küsur fıkradan ibaret bir 15. madde tamamen piyasanın denetim tarzıyla belediyelerin bu yoldaki uygulayacakları müeyyideleride kapsayan bir maddedir.

Ticaretin düzenlenmesi açısından birbaşka kanun da Ticaret Bakanlığı Kuruluş Kanunudur. Bu kanunun bir bölümünde aynen şu ifadeyi görmek mümkündür. Belirttiğim gibi Ticaret Bakanlığı Kuruluş Kanunu var. Ticaretin düzenlenmesini öngören bir madde var. Anlaş Kanunu var. Ticaretin düzenlenmeye uymayanlara ne gibi cezalar verileceği bu kanunda yer almamış. Yani düzenlemeyi lafzen öngörmüş, şekillerini belirtmemiş açıklık getirmemiş ve bu düzenlemeye uymayanlara bir müeyyide getirmemiş.

En büyük eksiklik, yokluk burdan ileri geliyor. Sanayi Bakanlığı Kuruluş Kanunu sanayi mamullerinin toptan fiyatını, imalat fiyatını, tesbite yetki vermiş, fakat burda da uymayanlara ne gibi bir ceza uy-

gulanacağı yine açık bırakılmış. Ticaret Bakanlığı bütün bunları görerek bu boşluğu gidermek ve tüketiciyi hiç olmazsa belli ölçüler dahilinde % 100 kendi düşündüğü doğrultuda olmasa bile mevcut siyasi yapıda dikkate alarak bu boşluğu gidermek üzere ticaretin düzenlenmesi ve tüketicinin korunması ile ilgili kanun tasarısını hazırladı.

Bu konuda getirdiğimiz söylediğimiz faktörlerin dışında şu var. Kanun % 100 bazı kanunlarda kesinlik getirmiyor. Birtakım düzenlemeleri zamanın değişen şartları içerisinde idareye bırakan bir takım hükümler getirdik. Bir diğer noktası müeyyide açısından da bir esneklik getirdik. Burada da katı 5000 lira gibi, 10000 lira gibi, 6 ay hapis cezası gibi maddi kesin hükümler getirmekten kaçındık.

Özellikle para cezalarında hemen hemen bu hükmü hiç getirmemeye çalıştık. Mümkün olduğu kadar esnekliği değişen şartlar içerisinde ve bu cezaya sebep olan suçun mahiyetine göre tayininden idareye veya adliyeye geniş yetkiler tanıdık.

Bir diğ er önemli noktası da baştan belittığım gibi tüketicinin korunması faktörüdür. Tüketicici kimdir? Tüketicici nedir? Tüketicici bugün hukuk sistemimiz içerisinde kime denmektedir? Bunu mümkün olduğu kadar açıklığa kavuşturmak için, tanımlar, tarifler getirmeğe gayret ettik.

Ancak, tüketicici kurumu kurulmasına rağmen yine bu kanunla öngördük. Tüketicici kurumu tamamen Ticaret Bakanlığına bağlı ayrı bir hüküm şahsiyeti bulunan bir kuruluş hüviyetinde olacak. Bunda devleti temsilen Ticaret Bakanlığı hakim durumdadır.

Ancak, esnaf teşkilatından diğ er tüccar teşkilatından, sanayici teşkilatından ve tüketicici dernekleri veya birlikleri kurmayı tasarladığımız bu birlik temsilcilerinden yani bizzat tüketicicilerden oluşan bir komite olacak.

Bir başka yönüde bu kurum tüketicici adına doğrudan doğruya adli merciler nezdinde dava açma hakkına sahip olacak. Bizzat işi yerinde tetkik ederek tüketicinin uğradığı zararları veyahut aldatılış şeklini görmüş olacak. Bu tabii bugünkü yapı içerisinde ortaya konan bir durum. İleride bilhassa tüketicinin korunması konusundaki maksadımız tüketiciciyi geniş bir şekilde teşkilâtlandırabilmek bir hukuki ve sosyal organizasyon sokma amacına matuf.

Bugün Türkiye'de tüketicici neyi nereden alacağını bilememektedir. Bu kurumun görevlerinden bir tanesi de budur.

Soru : Tasarıda Türk Standardları Enstitüsü ve standartlara verilen yer ve önem nedir?

Cevap : Standardlar Enstitüsünü ilgilendiren yönüne gelince, bugün pek çok maların standardı yapılmakta veyahut kalite kontrol belgesi verilmek suretiyle bu kaliteye göre malın imal edilmesini sağlamak için pek çok çabalar sarfedilmektedir. Mecburi standardı yapılan malların dahi standardına uygunluğunu kontrol etme imkanı bugünkü hukuki sistem içerisinde mümkün değil. Devlet Teşkilâtı içerisinde de mümkün değil. Ancak, Türk Standardları Enstitüsü kendi kanununun verdiği yetkiye göre kendi özel anlaşmasına göre firmaların malarını bu standarda uygun olup olmadığını kontrol edebilmektedir

Standardların tesbit ve takibi, yayınlanması, mecburiyet haline dönüştürülmesi asıl görev olarak Sanayi Bakanlığına verilmiş olmasına rağmen Sanayi Bakanlığı da mevcut teşkilâtı ve yine bu kanunun sadece görev olarak Sanayi Bakanlığına bazı görevler vermesi, uymayanlara karşı uygulanacak müeyyidenin tesbit edilmemesi dolayısıyla yeterli olmamakta ve yapmamaktadır. Biz bunu da düşünerek standarda uymayanlar hakkında bu kurumun, dışında da bizzat standardı tesbit edilmiş malların Ticaret Bakanlığının yapacağı denetimle standarda uygunluğunu sağlama yollarını bulacağı kanaatiyle hükümler getirdik.

Bir diğ er noktası da bazı tarifleri, tanımları getirmeye gayret ettik. Bu tarif ve tanımlar, imalatçı kimdir, hizmet üreticisi kimdir, satıcı kimdir, toptancı kimdir, perakendeci kimdir, stok dediğimiz zaman stoktan ne alıyoruz, italatçı dediğimiz zaman ithalattan ne anlıyoruz, işportacı dediğimiz zaman bundan ne anlıyoruz. Bunun gibi birtakım tarif ve tanımlar. Bu da kesin ve katı hükümler halinde değil. Zaman içerisinde, yönetmeliklerle, talimatlarla, sirkülerle ve bazı konularda da tüzüklerle düzenleme yetkisini yine Ticaret Bakanlığına vermek suretiyle getirdik.

Bütün bunlardan şunu sonuç olarak söylemek mümkün olabilir. Bu kanunun mevcut siyasi yapı içerisinde ve mevcut hukuk ve ekonomik yapı içerisinde bu sahada mevcut olmayan kanunların ve talimatların belli ölçüde şekle bağlanmasını veya kanun haline getirilmesini sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

Kontrol sistemi bugün Türkiye'de hemen hemen hiç yoktur. Baştan söyledim. Belediyeler Kanununun 15.maddesinde sadece 43.maddede bir hüküm vardır. Et, ekmekek, şeker, mangal kömürü tabiri aynen böyle geçer. Belediye bunlara narh tesbit eder. Kâr haddi tesbit edilebilir. Yaş meyve, sebze de buna dahil. Onun dışındakiler istediği mallara belediye encümeninden ve il encümeninden geçirmek suretiyle narh ve fiyat tesbit edilebilir. Sattırılabilir. Bunu kontrol etmek belediyenin görevidir. Bir başka hükümde bizim bunlardan önce çıkardığımız yine bu boşluğu doldurmak

için valilere gönderdiğimiz muhtelif talimatlar ve tamimler vardır.

İller idaresi kanunuyla valilere bazı yetkiler verilmiştir. Bu yetki çok geniş olduğu için sınırlandırılması mümkün değildir. Kapsam geniştir. Fakat müeyyidesi de hemen hemen yok denecek kadar azdır. Ceza Kanununun 230. maddesi amirin verdiği emre itaat etmeyenlere uygulanacak cezalardır. Bu açıdan o da kontrol imkânını yeterince vermemektedir. Tüketicinin aldanmaması için belli standardda malın imal edilmesi için fiyat, kalite yönünden reklamın aldatıcı tesirinden tüketiciciyi korumak ve teşkilâtlandırıp uyarmak için getirdiğimiz kanun tasarısıdır.

Proje Sayısı Arasındaki İkel İlişki

Orhan TÜRKÖZ

Az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin yöneticileri, bazı yönlerden gelişmiş ülkelerdeki yöneticilere kıyasen güç durumda olmalarına karşılık, bazı yönlerden gelişmiş ülkelerdeki meslektaşlarından çok şanslı durumdadırlar.

Bu yöneticilerin güçlükleri, yetmiş insangücü, sermaye gibi kaynakların kıtlığı ve teknolojik düzeyin düşüklüğü, şansları da ele alınabilecek hizmet ve yatırım projelerinin çokluğu kârlılık ve verimliliklerinin yüksekliği, projelerin ele alınmış yol ve metotlarında büyük ıslahat imkânlarının varlığı etrafında yoğunlaşır.

Bu bakımdan bu ülke yöneticilerinin, başlangıçta hızlı bir kalkınmayı gerçekleştirebilmek için fevkalâde ince hesaplar ve metotlar üzerinde durmalarına gerek yoktur.

Zira, bu ülkelerde büyük gayretleri gerekli kılmayan kaba, fakat geniş tabanlı ıslahat hareketlerinin yaratacağı toplam ve marjinal faydalar, her zaman için aynı kaynak kullanımıyla gerçekleştirilebilecek olan, özel itina ve ihtisas isteyen ıslahatların yaratacağı toplam ve marjinal faydadan yüksek olacaktır.

Ne varki, gene ülke yapı ve sorunlarından ileri gelen birtakım faktörlerin etkisiyle olacak ki, bu ülkelerin yönetim kadroları ilkel fakat geniş tabanlı ıslahat hareketlerini atlıyarak teferruatla uğraşmaktan kendilerini kolay kolay kurtaramazlar. Diğer bir ifadeyle, aynı gayretle milyonlar hanesindeki hatayı düzeltmek mümkünken, onlar veya yüzler hanesindeki hatayı düzeltmekte ısrar gösterirler.

Bu yazımızda kalın hatalarıyla üzerinde durmak istediğimiz husus da bugüne kadar sık sık gözden kaçırılan, fakat riayet gösterilmesi halinde büyük tasarruflar sağlayacak olan basit ve ilkel bir ilişkidir.

Bir ülkede, ekonominin bir sektör veya alt sektörüne tahsis edilebilecek olan toplam kaynaklar, şu veya bu metot ve mükemmellikte tesbit edildikten sonra, üzerinde durulması gereken hususlar, belirli ekonomik ve sosyal analizler sonucu, ele alınacak projelerin :

1 — Optimum kapasitelerinin ve uygulanacak teknolojinin tesbiti;

2 — Proje maliyetlerinin tayini;

3 — Gerçekleştirilecekleri yerlerin belirlenmesi ve buna göre gerekli maliyet düzeltmelerinin yapılması;

4 — Projelerin belirli ekonomik ve sosyal kriterlere göre kendi aralarında sıraya konması;

5 — Etütten üretime kadar her projenin geliştirilmesi için gerekli minimum sürenin tesbiti, ve buna bağlı olarak

6 — Genellikle bir plân dönemi olarak kabul edilen, bir zaman bölümü içinde birlikte ele alınabilecek proje sayısının, çok basit bir işlemle, bulunmasıdır.

Yukarıda saydığımız altı husustan ilk beşi çeşitli yönleriyle tartışmaya açıktır.

Mesela, uygulanacak teknolojiye, kullanılacak insan gücü ve hammaddenin temin şartlarına, ileriye dönük talep tahminlerine esas olan varsayımları tartışıp geliştirmek ve buna göre kapasiteyi değiştirmek her zaman için mümkündür.

Keza, kapasite ve inşa yeri sabit kalmak kaydıyla, yeni alternatiflerin geliştirilmesi ve hesaplamalarda ayrıntıya inilmesi ile proje maliyetlerinde birtakım tasarrufların gerçekleştirilmesi; ekonomik ve sosyal kriterlere tanınan ağırlıkların değiştirilmesi ile proje yer ve önceliklerinin düzeltilmesi teklif edilip savunulabilir.

Ayrıca, bunlara bağlı olarak, maliyeti olumsuz yönde etkilemeyen, her türlü imkânı değerlendirmek suretiyle geliştirme süresinin, daha da kısaltılması mümkün olmayan, minimum bir süreye indirilmesi de sağlanabilir. Fakat yukarıda belirtilen savunulabilir bütün değişiklikleri yaptıktan sonra, belirli bir plân döneminde ele alınabilirliği tesbit edilen proje sayısını arttırmayı savunmak çok güçtür, fevkalâde şartların mevcudiyetini gerekli kılar.

Söylediklerimizi basit bazı varsayımlardan hareket ederek açıklamaya çalışalım.

Mesela, beş yıllık bir plan dönemi içinde :

1 — (X) sektörüne ayrılabilen kaynakların 50 milyar TL sı

2 — Sektör içinde yapılabirliği belirlenen proje sayısının 100,

3 — Ele alınacakları yerlere, ve buna bağlı olarak tayin edilen optimum kapasitelere göre belirlenen proje maliyetlerinin, projelerin ele alınmış önceliklerine göre, sırayla 4, 7, 6, 8, 2, 9, 5, 3, 8, 10, 5, 8, 9, 7, 12, 13, 8, 5, 7, 6, 9, 11... Milyar TL, sı,

4 — Gene basit bir varsayımla bütün projelerin inşa sürelerinin beş yıl olduğunu ve bu sürelerin daha da kısaltılmasının mümkün olmadığını farzedelim.

maliyetleri 52 milyar TL. sı olan ilk dokuz projeyi ele almamızı ve dönem sonunda, iki milyar TL, lık bir eksiklikle, dokuz projenin dokuzunu da üretime hazır bir hale getirmemizi emreder.

Bunun neden böyle olduğunu kolayca anlayabilmek için kısa bir açıklamada bulunalım.

Üretime hazır hale getirilmesi için beş yıl gerekli olan her projenin ilk inşaat yılında yapılan harcamalar dört, ikinci yıldakiler üç, üçüncü yıldakiler iki, dördüncü yıldakiler bir yıl süreyle atıl kalmak durumundadırlar. İnşaat süresini kısaltma imkânı olmadığı müddetçe, genellikle bunu böylece kabul etmekten başka yapacak bir şey alınacak önemli bir tedbir yoktur.

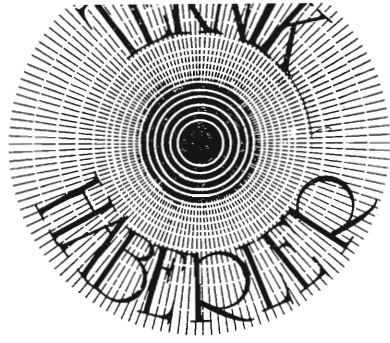
Ancak, birbirlerinden müstakil ünitelerden oluşan projelerde bir tedbir olarak ünitelerin öncelik sıralarına göre, mümkün olan süratle tamamlanmaları, atıl kalan fonları azaltıcı ve bunların atıl kalış sürelerini kısaltıcı bir tedbir olarak düşünülebilir.

Yukarıdaki misalimizde, bir plan döneminde (X) sektörüne yatırılan fonları arttırmaksızın, ilk dokuz proje yerine, toplam maliyetleri 103 milyar TL, sı olan ilk on beş projeye başladığımızda bu projelerin bitiriliş süreleri on yıla çıkacak, bu süre, ancak müteakip plan dönemi için (X) sektörüne ayrılan fonların 50 milyar TL, sın aşacağı ölçüde ve proje sayısını makul ölçüler üstünde tekrar çoğaltmak kaykıyla kısaltılabilecektir.

Meseleyi basit tutmak için ikinci plan döneminde de (X) sektörüne ayrılabilen toplam fonların 50 milyar TL, sı olduğunu kabul edelim. Bu durumda sözü edilen projeler için ilk yıl yatırılan paralar, dokuz, ikinci yılki sekiz, üçüncü yıldakiler yedi... ve dokuzuncu yılda yatırılanlar bir yıl süreyle atıl kalacak, sonuçta 50 milyar TL, sınırın sebepsiz yere beş sene müddetle atıl bırakılmasına bedel bir kayıpla karşılaşılacak, ayrıca (X) sektöründe beşinci yılın sonunda üretime başlayacak dokuz fabrikanın üretimi beş yıl daha ertelenmiş olacaktır.

plan dönemlerini aşan sürelerce atıl kalmasına sebep olan budurumun, birtakım sosyal mülâhazalarla da savunulması güçtür.

Sosyal gereklerle öncelik, sırasını değiştirerek geri kalmış bölge veya guruplara hitap eden projelerin ele alınmasıyla ortaya çıkan savunulabilir ekonomik kayıplar, bir dönem içinde yapılabilecek olanlardan çok sayıda projeye başlama sonucu ortaya çıkan savunulması güç ekonomik kayıpların yanında fevkalade önemsiz kalacak ve bu yönde bir araştırma dikkati çekecek sonuçlar verecek, Türkiye'nin çektiği sıkıntıların hiç değilse bir kısmının yoktan var edildiğini ortaya koyacaktır.

Sıtkı LALİK

ENDÜSTRİ ENERJİ :

Benzin Tasarrufu Sağlayan Katık Madde :

Yeni bir süper benzin, ilgili çevrelerce memnunlukla karşılanmış ve piyasaya çıkışından az sonra da Firmasının reklamlar ile aranan benzin haline gelmiştir.

1972 lerin ilkbaharında **ELP** şirketi kendisinin âdi ve süper benzine **P 903** adile tanıttığı maddeyi katmıştır. Bu maddenin kirliliğe karşı olan özelliği ile tanınmış olması ayrı bir üstünlüğünü oluşturmuştur.

Otomobil motorları en çok büyük şehirlerde ve trafik sıkışıklığı olan yerlerde kullanıldığı için, önünden giden arabaların çıkardığı gazları emer. Yasalar ise, bu esnada karter gazlarının emilmesini zorunlu kılmaktadır. Bunun sonucu olarak giriş organları çarçabuk kirlenir: karbüratör, kollektör ve supap yakalıkları gibi. Kir birkintileri tedrici olarak motorun düzgün ayarını bozar. Böylece çalışma saatleri artıkça, az kirlen motor, çok kirlen duruma girer. Halbuki, yasalar karbon oksit yayılmasını % 0,45 olarak sınırlamıştır. Kirlenmenin sebep olduğu bu ayar bozukluğu, düşük yüklerde ya da rolantalide çalışırken yakıt harcamasının artmasını da yol açar.

P 903 katkı maddesi dezenfektan özelliği ile motordaki ilk düzgün ayarların korunmasına yardım ettiği söylenmektedir. Bu sayede kirlenen motor temizlenmekte ya da temiz bir motorun kirlenmesi önlenmektedir. Giriş devresi üzerindeki çeperlerde oluşan bir film ta-

bakası, kirlerin yüzeylere yapışmasını engeller, böylece kirlenme miktarı yasal sınırları aşmaz.

Bu çeşit bir katık madde ile iyi sonuç almış tek firma **ELF** şirketi de değildir. **Shell** de **ASD** ilacı ile aynı şeyi başarmıştır.

Benzinlerin fiyatı gittikçe tavana doğru yükselirken, ürünü ayrıcalık gösteren her katık madde petrol şirketlerinin müşterilerine yeni bir ikramı olmaktadır. Zaten kimse bunun varlığından ya da yokluğundan pek haberi değildi. 1975 lerde **P 903** piyasadan çekilmişti. Bunun üzerine **Elf** firması Fransız Petrol Enstitüsü ile ortaklaşa yeni denemelere girişti. **P 903** ün etkinliğini artırmak için 1 000 litre süper benzine 1 litrelik bir katkı ile konsantrasyon derecesi artırıldı. **Paris** içinde seyreden 15 araba ile (bunlar 20 000 km yol aldılar), merkezden itibaren yola çıkarılan 50 arabalık konvoylarla yapılan denemeler sonunda: katıksız olan süperbenzinlere oranla % 6 bir benzin tasarrufu sağlandığı anlaşıldı. Kuşkusuz katkı maddesinin daha önce sayılan özellikleri de korunmuştu: donmaya, paslanmaya, korozyona, aşınmaya ve kirliliğe karşı üstünlükler gibi.

Turistik mevsimin başlangıcında tatile ve gezmeğe gidenler yeni katkılı benzinlerin satışını da hızlandırmaya vesile olmuşlardır.

Halen Fransa'daki satış oranı % 13,5 olarak bildirilen ve bu katkılı süper benzin, reklam harcamaları hariç, 30 milyon türk lirası yatırım, kısa sürede amorti edebileceği beklenmektedir. Bu ticari görünümüne bakarak yargı yürütmek belki de acele bir karar olur. Asıl önemli olan **P 903**'ün yakıt ekonomisine sağlayacağı yararlar. Özellikle büyük şehirlerin trafik sıkışıklıkları

şiddeti üstünlüğü bir başarı saymak doğru olur. Eğer bir de buna otomobil motorlarının hava kirlenmesinde riayete mecbur olduğu Belediye talimatı yardımcı olursa, motorların kirlenmesile otomobillere arız olan kene ve sahiplerinin kesesini boşaltan bir etken ortadan kalkmış olur. Bununla birlikte bu iddiaya gölge düşüren başka petrol şirketlerinin tertipleri de vardır. Örneğin: **Shell** İsviçre'deki bir teşkilât ile **ASD** deterjanın sayesinde % 4 benzin tasarrufu sağlandığını reklam etmektedir.

Daha önce sürdürülen araştırmalar sonucunda düşük viskoziteli yağ ile benzin sarfiyatından % 2 tasarruf sağlanabileceğini **ELF** firması belirtmiş ve piyasaya, reklam gereği duymadan, sürmüştür.

Yeni bir giriş tertibatının yakında hizmete sokulması ile ileriye doğru bir adım daha atılacağı haber verilmektedir. Benzin-hava karışımının daha homogen hale getirilmesi ile, silindirler arasında daha muvazeleneli bir dağıtım sağlanarak önceki olumlu etkilere yenileri ilâve edilmiş olacaktır.

Elf şirketi Fransa'da **Renault** ve **Chrysler** ile işbirliği halinde bu yoldaki çalışmalarını sürdürmektedir.

Pilot gaz fabrikası

ENERJİ

Pilot Yeni Bir Gaz Fabrikası :

Birleşik Amerika- Devletlerinde General Electric firması, son derece büyük üstünlüklere sahip ve elektrik enerjisini en ekonomik biçimde sağlayacak yeni bir yont-

mi denemektedir. Bu sistemle taş-kömürün tamamını gazlaştırmak için, hazırlık işlemlerinin tamamı ortadan kaldırılmaktadır.

Orijinallik, kömürü sürekli olarak sızdırmaz bir tertibatla gazlaştırıcı içersine, bir basma sistemi ile, sokabilmesindedir. Böylece kademeler odalarına gerek kalmamaktadır. Bunlar ise, öteden beri teçhizatın verimini azaltıyordu. General Electric sorumlularına göre, bu teknik sayesinde bir kömür madeni üretiminin tamamı, işlem görebilecektir. Oysaki, parçacıklar halindeki yüzeysel kısımların % 80 den fazlası şimdiye kadar gazlaştırılmıyordu. Basma sistemi, bu parçacıkları daha büyük ve daha ağır kütleler halinde çekerek bu sorunu çözmektedir.

Bu pilot gaz fabrikası, yaklaşık 55 milyon TL mal olmuş ve halen saatte 750 kg kömürü 33 000 m³ hacminde yanabilen gaz haline getirmektedir. Bu gaz 2000 nüfuslu bir kasabanın bütün enerji ihtiyaçlarını karşılayabilecektir. Şimdiki test sonuçlarından, tam verimle çalışacak karma devreli bir santralin yakıtını sağlayabilecek bir gazhanenin inşası için yararlanılacaktır.

TEKNOLOJİ :

Süper Alaşımlardan Daha Dayanıklı Bir Seramik :

ASE grubu, süper alaşımlardan % 40 daha fazla ısıya dayanan bir seramik malzemesini geliştirdiklerini bildirmektedirler. Yeni seramik, siliko nitrit den oluşmaktadır. Silikon ve nitrojen sınırsız denilecek kadar vardır. Bunun için sıcak olarak izostatik basınç altında presleme işlemi uygulanır. Bu sıcaklık yaklaşık 1 700°C, basınç ise 2 000 veya daha fazla bar'dır. Bu sayede çok yoğun daha doğrusu kompakt ürünler gayet temiz yüzeyli ve dar toleranslı olarak elde edilebilmektedir.

Halbuki, halen kullanılmakta olan süper, alaşımlar, pratik olarak, 1 000°C yi aşan sıcaklıklarda dayanıklılık göstermemektedir. Bu yeni seramik uzun süre, 1 400°C ye kadar direncini korumaktadır.

ASEA ya göre, bu performans, özellikle otomotris gaz türbinlerinin kanatlamaları için yararlı olmaktadır. Gaz türbinlerinde kanatların yüksek sıcaklığa dayanması ile ter-

mik verimin yükseldiği bilinmektedir. Bu bakımdan yeni gerecin önemini kavramak zor değildir. Biryandan daha az yakıt harcanırken öbür yandan da revizyonlar arasının daha uzun süreli olması da, belirtilmeğe değer üstünlükler arasındadır.

ULUSLARARASI TİCARET :

Bir Ton Uçak = 89 Ton

Otomobil = 300 Ton Gemi :

Bu garip denklem Japonya'dan geliyor. Burada bir ton uçağın 80 milyon yen'e satıldığı hesaplanmıştır. Bu sırasile : 1, 6, 13, 89 ve 800 defa fotoğraf makinelerinden, renkli televizyonlardan, otomobillerden ve gemilerden daha fazladır.

Japonya hammaddeye sahip olmadığından, ithal ve ihraç etmeğe mahkum muazzam bir dönüştürme fabrikası gibidir. Bu nedenle imalatın katkısı ile en büyük değeri sağlayacak sektörle yakından ilgilenme zorunda kalmıştır.

İşte bu yeni hırs ile Japonlar : Demircilik, Gemi İnşaatı, Otomobil ve son zamanlarda Enformatikden sonra, uçak endüstrisinde uluslararası boyutlara ulaşmak hevesine kapılmışlardır. Bilindiği gibi geleksel olarak ayrıca Havacılık araştırmalarında endüstriyel yaratıcılık daha da büyük önem taşımaktadır.

Bugün için, Japon Havacılığının yıllık iş hacmi, henüz emekleme durumundadır. Amerikan Havacılığı milyar alınır : Japonlarınki % 5 dolayında kabul edilebilir. Fransız Havacılığına göre ise : % 25 civarındadır. Özellikle sivil Havacılık, bu iş hacminin ancak % 15'i kadardır. Geri kalan % 85 Milli Savunmanın Japon Defance Agency tarafından gerçekleştirilmektedir.

Askeri Havacılık bakımından henüz hiçbir projeye el atılmamıştır. Defence Agency Hava kuvvetlerinde F 104 ler yerine MacDonnel Douglas'ın F 15 uçaklarını ikame etmiştir. Hükümet Savunma bütcesini kısığından silah ve stratejik malzeme ihracatı fiilen durmuş gibidir.

Japon Uçak Endüstrisi, bugün için bütün umudunu sivil ve ticari uçakların geliştirilmesine bağlamıştır. Bizzat japonlar kendi uçaklarının geri kaldığı gerçeğini kabul etmekte tereddüt göstermemektedirler. Ama, kurtuluş yakındır da diyorlar. Japonların YX projesi umutlarının ışığıdır. **Boing** ve **İtalya**

ile ortaklık kurduklarından beri kendilerine ait işaretler YX 17.17 olarak kabul edilmiştir. Başlangıçta bu işi yalnız başına yürütmek isteyen Japonya'nın bu yeni ortaklıktaki payı % 20 kadardır.

Azmi ve başarısı Dünyaca bilinen Japonya, bu kalkınma için ayağını yeniden özengiye koymuştur.

GÜVENLİK :

Testerelere Karşı Korunma :

Şekilde görülen çizmeler bildiğimiz basbayağı cinsten değil. Bunlar işveçli bir firma tarafından oduncuların güvenliği için yapılmış çizmelerdir. Elektrikli testere kazalarına karşı korunmak için, içersine naylon sicimden bir takviye unsuru konulmuştur. Ayak parmakları için de metalden bir koruyucu ilâve edilmiştir. Ayağı iyi tutabilmesi için, çizmenin ön kısmında bir izolasyon maddesi bir de özel taban vardır.

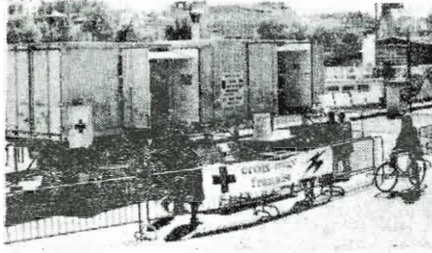
Biraz daha ayrıntılara girersek : çizmelerin parlak portakal renginde olduğunu söyleyebiliriz. İnsanda görme bozukluğu olsa bile, bu renkleri yerlerdeki dallarla karıştırmaması imkânsızdır.

Oduncuların ayaklarını koruyan çizme

Dağıtma Fabrikası :

Doğal afetler (deprem, su baskını, salgın hastalıklar vs.) meydana geldiği zaman, kazazedelere dağıtılmak üzere içilebilir su sağlamak, karşılaşılan en zor sorunlardan biridir. Çünkü, felâket yerindeki su şebekesi ortadan kalkar halk da çok kez, temiz suyun bulunmadığı kamplara taşınmak zorunda kalır. İşte bu elverişsiz koşullar altında iki durumla aynı zamanda karşılaşılır.

Bunlardan biri mevcut suyu rejenere etmek, yani temiz hale getirmek, diğeri ise, bu suyu felâketzedelere dağıtabilmektir. Bu durumdaki insanların kap kacakları yoktur ki, ayağına kadar görülen suyu ihtiyaçlarında kullanabilmek için saklayabilsin. Böyle olunca, su depolu kamyonlar esaslı bir tedbir olmaktan hayli uzak kalır.

İşte birbirini tamamlayan bu iki fonksiyonu yerine getirebilmek üzere, portatif arıtma ve şartlandırma koşullarının tamamını yerine getirebilecek yeni bir tesis yapılmıştır. Nitekim **Frioul** depreminde, iki hafta süre ile iki İtalyan Kızılhaç kamyonu kirli bir kuyunun suyunu **Gado** bölgesine pompalayarak her gün 50000 litre suyu arıtılmış olarak plastik torbalara doldurmuş ve her türlü salgından korumak suretile felaketzedelere dağıtılmıştır.

şartlarından birine monte edilmiş bir jeneratör ise, bu mini fabrikanın enerji bakımından bağımsızlığını sağlamaktadır.

Ayrıca şu üstünlükler de belirtmek yerinde olur. Bu fabrika aynı zamanda deniz suyunun tuzunu gidererek arıtmaktadır. Bundan başka süt tozundan oluşturduğu sıvı sütü, plastik kaplara koymaktadır.

Bu tesisi hizmete sokmak, iki kâlıfiye usta tarafından iki saatte mümkün olmaktadır. Bundan sonra tesisat günün 24 saatinde aralıksız çalışabilir ve günde birer litrelik arı suyu sterilize edilmiş halde 75 000 plâstik torbaya koyabilir.

(Water - Line S.A. via Ciseri 2, CH 6900 Lugano - Suisse).

TEKNOLOJİ :

Melasta Daha Az Şeker :

Bir Finlandiya Şeker Şirketi, **Finnish Sugar Cy** şekeri kristallenmiş artıklarından yani melastan ayırmak için, yeni bir yöntem geliştirmiştir. Bu sayede bir yandan melas içersinde kayba uğrayan ve şimdiye kadar çıkarılamayan şekerin önemli bir miktarı toplanabilmektedir. Öbür yandan da bunlar çevre için daha az yararlı olmaktadır. Hammaddeyi oluşturan şeker pancarının veya şeker kamışının fiyatı da; bunlardan belli ölçülerde yararlanıldığı için ve şekeri alınan melas da hayvan yemi ve gübre olarak kullanıldığından dolayı düşmektedir.

Finlandiya Şirketi bu yeni teknolojiyi kendi şeker fabrikalarında kullanırken aynı zamanda bu tesislerin ihracatı üzerinde de girişimlerde bulunmaktadır. Nitekim, daha şimdiden Belçika ile bir anlaşma imzalanmış, Sovyet Rusya ile Birleşik Amerika - Devletlerle de bu ayırma ünitelerinin kurulması için müzakereler sürdürülmektedir.

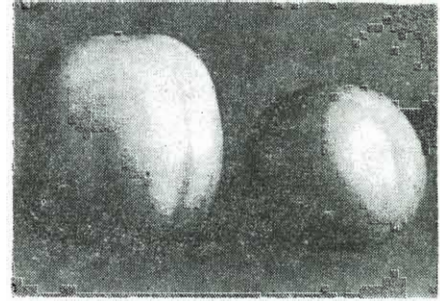
Yurdumuzda şeker sanayiine büyük önem verildiği ve kalkınmamızın bir bölümünün bu sektöre ayrıldığı bilinmektedir. Finlandiya ile ekonomik, teknik ve kültürel ilişkilerimizin geliştirilmesi için Cumhurbaşkanımızın bu ülkeyi ziyaretleri sırasında karşılıklı iyi niyet ve dileklerin bir parçasını belki de bu yeni buluşun yurdumuza gelmesi oluşturacaktır.

Datsun arabalarını yapan bir japon şirketi (Nissan Company) önümüzdeki sonbaharda mekiksiz dokuma tezgahlarını piyasaya çıkaracağını bildirmektedir. (**Nissan Jet Laam Air Type**) üzerine; trame ipliği artık bir mekiğe sarılmamaktadır. Fakat bir hava jeti yani üfürüsü ile bu ipliğe gidiş - geliş sağlanmaktadır. Bu yeni tezgah, klâsik olan mekiklilerden 30 kat daha hızlı olduğu için, imalat maliyeti, his edilmiş şekilde, azalmaktadır.

TARIM :

Dört Köşe Domates :

Eğer domatesler dört köşe olsaydı, bunların makine ile toplanması daha kolay olurdu. Aynı zamanda bunları fabrikaya kadar taşımak ve depolamak da kolaylaşır. Hem de ezilme tehlikesi olmaz. Domatesin daha çoğundan yararlanılacağı için para kazancı da kuşkusuz artardı. İşte bugün Kaliforniya'da dört köşe domatesler bu niteliklerinden dolayı yetiştirilmektedir.

Bu aslında, amlei olarak, zor birşey de değil. Frenklerin zorunluk, kanunu oluşturur sözü doğrudur. İşte bunun gibi Kaliforniya'nın yeni domatesi de tıpkı bir endüstriyelini yeni bir ürünü lanse etmesi gibi icat edilmiş bir tarım ürünü olarak piyasa da boy göstermiştir. Herhangi bir fantezi olmaksızın ve en ufak bir dehâ yarışının da dışında, şartları önceden saptanmış, ve iyi programlanmış bir çaba sonucunda bu başarıya ulaşılmıştır.

UC-82 markası ile tanınan bu domatesler tamamen dört köşe biçimde de değildir. Yetiştirilmesi imkânsız olduğundan da değil. Çünkü, domates müstehliklerinin gelenekleri icabı, yuvarlak olanlar, daha çok tercih edilmektedir. Şu halde : UC-82 domatesi, ikisinin arasında uzlaştı-

tes, uzunca yuvarlaktan çok kareye yakındır. Tıpkı şekilde görüldüğü gibi.

Kaliforniya Üniversitesinin araştırmacıları, çok çetin araştırmalardan sonra bu yeni domates türünü geliştirebilmişlerdir. Zaten 1961 lenden beri yürütülen çalışmalar esnasında başka birçok çeşitte domatesler yetiştirilmiştir. Dört köşe olan, en son buluşun ürünü olarak, önem kazanmıştır.

Önce kabuğu kalın domatesler yetiştirildi. Bunların çok az kayıpla tam otomatik araçlarla toplanması sağlandı. Kullanıldığı yerler : Çorbalar, soslar, domates suları vs.dır. Bu domates Kaliforniya'da en yaygın olan türdür. Her yıl bütün Dünya'da yetiştirilen domateslerin yarısından fazlasının bu Eyalette çıkmasını bu kalın kabuklu domates cinsi sağlamaktadır. 1954 de 1,3 milyon ton olan üretim miktarı, 1975 de 7 milyon tona yükselmiştir. Bununla birlikte kâlıtesi itibarile mükemmel bir domates türü sayılmamaktadır. Çünkü, sıcaklık değişmelerine karşı çok hassasdır. Hektar başına verimi de düşüktür. Hasad esnasındaki ve fabrikaya taşımadaki kayıpları azaltmak için biçimi iyileştirilebilir.

Kaliforniya'nın **Davis** Üniversitesi araştırmacıları bundan dört yıl kadar önce ilk UC-134 domateslerini yuvarlak ve dört köşe biçimde elde ettiler. Fakat, ulaşmak istenilen hedef tam olarak bu değildi. Çünkü bu domateslerin bekletilmeğe tahammülleri yoktu. Olgunlaşınca hemen toplanması gerekliydi. Ayrıca yüksek sıcaklığa da dayanıksızdı. Küçük etkilerden kolayca kırılıyordu.

Şimdi ise, araştırmacılar umdukları domatesi yetiştireceklerinden emin görünmektedirler. O derece ki, Kaliforniya'da şimdiden **süper** **roduksiyon** korkusu başlamıştır. 1984'e kadar üretimin 12 milyon gibi çok yüksek bir seviyeye ulaşması, ister istemez domates piyasasını altüst edecektir.

Bu duruma düşmemenin çereleri üzerinde de şimdiden durulmaktadır. Domates satışı için yeni yollar aranırken, içersine domates girecek yeni ürünlerin hazırlanması ve bunların ihracı Amerikan anlayışının hiç de içinden çıkamayacağı bir sorun olarak görünmemektedir.

Bütün Dünya'da Sigorta Şirketlerine yatırılan primlerin tutarı 4000 Milyar TL sıdır. Bu rakam 1975 yılına ait olup, Doğu ülkeleri tabii bunun içinde olamazdı. Bildirildiğine göre : bu miktar, 10 yıl içersinde 3 katına çıkmıştır. Batı Avrupa'da güvenlik sigortası bedeli 240 milyar TL sından 1 860 Milyar TL sına yükselmiştir. Birleşik Amerika - Devletlerinde toplanan sigorta primi, bütün Dünya'da toplananın yarısı kadardır. Fert başına düşen milli gelir ile sigorta primleri arasında bir paralellik vardır denilmektedir.

Brüt milli hasıla da 10 yıl içersinde 10 katına çıkmıştır.

Bir Ayak Uzmanının Bakışı

Yazan : **Richard O. Schuster**

Amerikan Standardları Malzeme Denemesi'nin standard yazan her hangi bir komitesinin başarısının anahtarı, geniş tabanlı katılmadır. Bu hususu ayakkabı standardlarında yerine getirmek için, Ayakkabılara mahsus Güvenlik ve Taşıma hakkındaki F-13 Komitesi, ayakkabı kullanımının tıbbi yönleri için girdi sağlamak üzere tıbbi bir görevli grubun yardımını sağlar. Görevli grubun amacı, kronik ayak rahatsızlıkları üzerinde ayakkabı yapısında kullanılan malzemenin etkisini, ve anlamlı ve gönüllü olarak mutabık kalınacak standardların saptanmasında temel olacak rehberliği sağlamak bakımlarından F-13 Komitesinde temsil edilen çeşitli ilgilileri aydınlatmaktır. Faaliyetlerinin bir bölümü olarak görevli grup, komite üyelerine istenilen incelemeleri sunar. Florida Eyaletinin Fort Lauderdale kentinde F-13 Komitesinin Ocak 1977 toplantısında sunulmuş aşağıdaki istenen inceleme, taşıma ve yapıya değin hususlara dayanan güvenlik ve taşıma standardları geliştirmek için komitenin çabalarına tıbbi görevli grubun nasıl yardımcı olduğunun bir örneğidir :

Ayakkabının ilk amacı, ayağı doğal etkenlerden korumak idi. Ayakkabının gelişimi sırasında tabanlar değiştirilmiş, topuklar eklenmiş, ve moda etkileri de oluşmuştur.

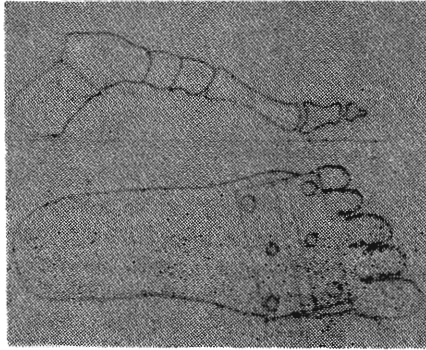
Doğal olarak ilk ayakkabı değişiklikleri, ayağın görevi anlaşılmasından yapılmıştır. Sadece ayağı örtmek ötesindeki bütün ayakkabı değişikliklerinin sorunlar yaratması muhtemel idi. Bugün ise ayağın görevi hakkında daha çok bilindiğinden mümkün oldukça bu bilgileri ayakkabıya uygulamak kamu çıkarlarına uygun düşmektedir.

Ayakkabı, ayağın bir uzantısıdır. Genel kullanım için normal olarak

ayak nerede esnek ise ayakkabının da esnek olması, ayak nerede eğilmez ise eğilmez olması, ve ayağın normal olarak istikrarda olduğu yerde de istikrarlı olması gerekir. (Ayakta buna benzer bir yükseklik olmadığı halde ayakkabılara neden topuk koyuyoruz sorusu ortaya atılabilir. İnsanın topuğunun gelişim bakımından yerden yükselme eğilimine sahip olduğuna, ve ayakkabının tabanının makul sınırlar içinde bu eğilime uyduğuna inanmak için neden vardır - ama bu başka bir sorundur.)

BÜKÜLMEZ TABANLI AYAKKABI

Ayağın başlıca eklemlerinden biri, parmak diplerindeki eklem sistemidir. Bu sistem, ayağın en geniş yerindeki ön tabanın enince uzanan ve parmakların dipleri arkasındaki bir eklemler hattıdır. Normal olarak ayak bu eklemlerde bir menteşe gibi eğilir (Şekil 1 e bakılması.) Bu itibarla ayakkabının da en geniş yerinde bir menteşe gibi eğilmesi gerekir, ama ne yazık ki ayakkabının en geniş yeri normal olarak en bükülmez bölümdür.

Şekil 1 - Parmak dipleri ekleminde ayak, bir menteşe gibi bükülür.

Dükülmez tabanlı çocuk ayakkabıları, erken yaşlarda yürümeyi geciktirmeye neden olabilir, başparmağın içe ve dışa dönüklüğünde abartmalar, ve ayak sürçmeleri meydana getirebilir. Bükülmez tabanlı yetişkin ayakkabıları, yorucu ve can acıtıcı duruma gelebilen hantal yürüyüşlere neden olabilir. Böyle yürüyüşler bütün vucut yapısını da etkileyebilir. Bükülmez tabanlı atlet ayakkabıları, Aşıl veter rahatlığı ve baldır ağrıları dahil olmak üzere bir çok sorunlara neden olabilir.

Ön topuk alanındaki tabanın esnek yapılması suretiyle ayakkabılar, parmak diplerindeki eklemlere anatomi bakımından uygun duruma getirilebilir. Taban bükülmezliğini muhafaza etmek ama ön tabandan ileriye doğru bir koniklik sağlamak suretiyle de sorun çözümlenebilir. Bu suretle ayağın, parmak diplerindeki eklemler üzerinde sallanmasına izin verilir. Ama muhakkak ki tabanda esnek tabanın, daha pratik yaklaşık olduğu anlaşılmaktadır.

ESNEK GÖVDELER

Gövde, yere dokunmayan ve topuk ile taban arasında bulunan ayakkabı alanıdır. Gövde doğrudan doğruya ayağın kemerinin altındadır. Çağdaş ayakkabıların önemli bir bölümü esnek gövde ile yapılır, ve ayak uzmanları olarak tecrübeimize göre kemer gerilmelerine, topuk ağrılarına, parmak dibi ağrılarına, ve diğer sorunlara neden olan en yaygın ayakkabı ögesi de budur.

Ayakta, normal olarak kemerin önemli miktarda basıklığına izin veren eklemler yoktur, ama gene de esnek gövde, kemerin aşağıya doğru basıklığını teşvik eder (Şekil 2 ye bakılması). Yalın ayak olarak top-

Şekil 2 - Esnek gövdeler, kemerin aşağıya doğru basılmasını teşvik eder.

raktaki bir deliğin üstünde, ayağın ön topuğu deliğin bir tarafında, arka topuğu diğer tarafından bulunmak ve ayağın ortasının boşluğa sarkmak eğiliminde olmak üzeri durarak esnek gövdeli ayakkabının etkisi görülebilir. Bu itibarla, görev yapması bakımından bir ayakkabıda bükülmez bir gövde bulunmalıdır.

Mokasen tipi spor ayakkabıları, normal esnek gövdeli ayakkabıların bir örneğidir. İstirahat zamanlarında kullanılsalar bunlar uygun düşebilirler, ama çoğu günlük faaliyetler için kullanılır, ve esnek gövdeli yapıldıkları zaman ayak sorunlarına yol açarlar.

Ayakkabılar, gerçekte çok bükülmez gövdeler olan «Wedgie» şeklinde de yapılırlar. Gövdenin sağlamlığı yüzünden sağlanan rahat dolayısıyla hemşireler ve kadın garsonlar bunları yeğ tutma eğilimindedirler.

TABAN - TOPUK DENGESİZLİĞİ

Ayağın arka topuğu yerle tam temasda iken, ayağın ön tabanı da

Şekil 3 - Topuğun ön kenarının çıkıntısının pençe düzeyinden aşağıda sıkıntılı olması, ön ve arka topuk arasında dengesizlik nedenidir.

kilde yapılmış görülmektedir. Çok kez, arka tabanın ön veya arka kenarı, Şekil 3 de gösterilmiş olduğu gibi, pençenin düzeyinin altına sarkar. Öyle anlaşılıyor ki topuklar bazen ayakkabılara lortanın gerikalmasına önem verilmeden bağlanmaktadır.

Çoğu zaman taban - topuk arası dengesizliğin sonuçları ciddi değildir, ama üzücü olabilirler. İmalât bakımından taban - topuk arası dengesizliğin üstesinden gelinmesi kolay bir sorun gibi görünmektedir. Ayak uzmanı bürosunun laboratuvarında bu dengesizlik, düz bir satıh üzerinde «mesnetlenen topuk kenarından 1/16-1/8 inçlik bir kısmı törpüleyerek kolayca düzeltilebilir. Ayakkabıyı giyen iyileşmeyi derhal fark edebilir.

ESNEK PAYANDALAR

Ayakkabılar bazen az miktarda veya hiç bir payanda olmadan yapılırlar (payanda, ayakkabının üst bölümüne topuk etrafında sürekli şekil veren takviye parçasıdır). Bütün topuk kemikleri düz olsa ve herkes tamamen dikey olan bacaklarla dursa ve yürüse (ki normal olarak durum böyle değildir), bu husus kabul edilebilir.

Her türlü topuk kemiği vardır : «Varus» (içe dönük), «valgüs» (dışa dönük), ve tabii düz topuklar. Gerek «varus» gerekse «valgus» topuklar, payanda parçalarını bozmak eğilimindedirler. Topuklar üstündeki bacaklar daima düz olmadığından düz topuklar bile payanda parçalarını bozmak eğilimindedirler. Ayrıca, yürürken bacaklar içeriye doğru eğilirler (kamburlaşma) ve çok kez bu eğilme 14 dereceye kadar varır.

Ayak uzmanı bakımından, sağlam payanda parçaları ayakkabıların hayati parçalarıdır. Bunların azaltılmaları veya konmamaları caiz değildir.

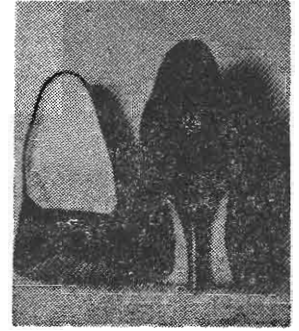
YAN İSTİKRAR

Çok kez ayakkabılar yandan yana istikrarlı değildir. Çoğu zaman bu durum, ayakkabı modalarının değişmesiyle ilgilidir, ama endişe yaratacak kadar sık olarak mevcuttur.

Ayak, yandan yana istikrarlı olacak şekilde yapıldır. Ayağın üstündeki bacakta, ayağın içine bağlı olarak dışarda ve içerde istikrar

yaşanabilir. Ancak, ayakkabılar - ve özellikle yüksek topuklu ayakkabılar - yandan yana salantıyı teşvik eden tümsekli pençelerle yapılırlar (Şekil 4 e bakılması). Bu gibi olaylarda yandan yana denge sağlayan bacak kasları yorulup acıyabilir. Gerektiğinde ayak uzmanı bu sorunu, pençenin alt yüzüne düzleme kamaları bağlayarak veyahut ayakkabının içine kısa, bükülmez bir iç taban tertibi sokarak çözümler. Söz konusu sorun, imalât aşamasında daha iyi önlenebilir.

Yorgunluk yaratmaya ek olarak yan istikrarsızlık, ayak bileği burkulması fırsatını da artırmak eğilimindedir.

Şekil 4 - Yüksek topuklu ayakkabılar, yandan yana sallantıyı teşvik etmek için çok kez tümsekli pençeli yapılırlar.

GÖVDE EĞRİLERİ VE TOPUK YATAKLARI

Ayak uzmanlığı uygulamasında yıllar boyunca ayakların ve ayakkabıların incelenmesi göstermiştir ki ayak rahatsızlığı, gövde eğrilerinin şekillerine ve topuk yataklarına bağlıdır. Alçak gövde eğrileri çok kez parmak dipleri ağırları ve ayak gerilemelerine, yüksek gövde eğrileri kemer ağırlarına, düz topuk yatakları topuk ağırlarına, ve öne doğru eğimli topuk yatakları da ön ayak sorunlarına meydan verirler.

Ayak uzmanlığı bu sırada ayak sanayiine, gövde eğrisi veya topuk yatağı için optimum'un ne olduğunu söylemeye hazır değildir. Ancak bunu bir sorun olarak tanımlıyoruz, ve gövde eğrisi, topuk yatağı, ve topuk yüksekliği arasındaki optimum ilişki saptanırsa kamuya daha iyi hizmet edilmiş olacağı kanısındayız.

Dünya pazarındaki arz kıtlığı ile birlikte artan talep, bal ihracatçılarında yeni olanaklar sağlamaktadır. Satıcılar, her pazarın belirli kalite gereklerini dikkatle incelemelidirler.

Son bir kaç yıl içinde dünya pazarında bala mahsus talebin hızlı artışı, ihracatçılar için yeni satış fırsatları yaratmıştır. 1970 yılından beri uluslararası ticaretteki bal arzı, talebin altında kalmış bu suretle 1971-1974 yıllarında yüksek fiyat artışları meydana gelmiş, ve o zamandan sonra da giderek bir fiyat istikrarı doğmuştur. Fiyat artışına rağmen, yükselen yaşam standartları, doğal gıdalara karşı tüketicinin artan ilgisi, ambalajcılarının ve perakendeci örgütlerinin daha atak pazarlama politikaları, ve yeni ithal pazarlarının doğması yüzünden bala karşı talep gene de yüksek düzeyde kalmıştır.

Başlıca pazarlarda istenilen tipde ve kalitede bal üreten satıcılar, ve uygun arı bakım bilgilerine ve tesislerine sahip olan muhtemel üreticiler yeni gelişmeleri dikkatle incelemelidirler. Pazar oldukça çeşitlidir, ve bunların gerekleri ülkeden ülkeye göre ve ulusal pazarlar içinde de önemli ölçüde değişiktir. Gelişen satış fırsatlarından yararlanmak için bir çok alanlar daha şimdiden bal üretimlerini tevsi etmiş olduklarından önümüzdeki bir kaç yıl süresince rekabet daha da sert olacaktır. Ama iyi kaliteli bir ürün, gerekli satılma sektörlerinde pazarlanırsa, yeni bir Merkez etüdüne göre, yeni satıcıların genişleyen bu ticaretten bir pay alabilmeleri gerekir.

PAZAR GEREKLERİ

Balın başarı ile uluslararası pazarlamasının bir anahtarı, her ithalatçı ülkenin özel istekleri hakkında bilgi sahibi olmaktır. Çeşni, renk, oluşum, yoğunluk vb. hususlarda önemli farkları kapsamak üzere bal, çok çeşitli türler ve şekillerde üretilmektedir. İthalatçılar ta-

rafından aranan bal tipi, nihayi tüketicilerin iki ana türünün (tüketiciler ve sınaî işlemcilerin) isteklerine bağlıdır.

Uluslararası pazarda özellikle önemli olan bazı nitelikleri şunlardır :

Saflık : Başlıca pazarlarda başarı ile yazılabilmesi için balın saf (yani, başka şeylerle karıştırılmamış), aynı zamanda temiz (yani, böcek ve diğer pisliklerden arınmış), ve tekdüzen olmalıdır.

Bu bakımdan üretici ülkelerde kalite kontrolü şarttır, ve bu konudaki iyileştirmelere en üst öncelik verilmelidir.

Renk : Pazarların çoğunluğunda açık renk bal, daha koyu renkli bala yeğ tutulur. Ancak, örneğin Federal Almanya Cumhuriyeti, İsviçre, ve Avusturya'da tüketicilerin koyu renk bala daha yüksek fiyat ödemeye razı oldukları belirli ülkelerde bu tür balların satışı iyidir. Ama ülkelerin çoğunda ev tüketicileri açık renkli balı yeğ tutarlar, ve koyu renkli bal esas bakımından sanayi sektörü için ve daha açık renkte olanlara kıyasla daha düşük fiyatla satın alınır. (Sanayi sektörü tüm bal pazarının ancak % 5-15 ini kullanır ve geri kalanı perakendeci ticarete satılır.)

Yoğunluk : Bir iki ülke hariç, sıvı bal kristalize (kremlendirilmiş veya dondurulmuş) bala göre çok daha yeğ tutulur. (Birleşik Kraliyet bu istisnalardan biridir, ve burada kristalize tipdeki bal, talebin yarısı kadarını oluşturur.) Eninde sonunda bütün balların kristalize duruma geldiği, ve ithalatçı ülkelerde ambalajcılar tarafından ve sınaî tüketiciler tarafından da işlem sırasında balın ısıtılmakta olduğundan nasıl olsa sıvılaşacağı ileri sürülebilir. Ancak balın müm-

kün olduğu kadar az derecede ve közde ısıtılması gerekli olduğundan ithalatçılar genel olarak balı sıvı şeklinde satınalmayı yeğ tutarlar.

Harmanlama : Başlıca pazarlarda satılan bal, bir kaç tip balın bir karışımıdır, ama tek kaynaktan gelen baldan gittikçe artan miktarlar başlıca pazarlarda, ve özellikle Doğu Avrupa satıcılarından ithal edilmektedir. Normal olarak tek kaynaklı balın fiyatları daha yüksektir ama bütün bu gibi balların satış miktarları bol değildir. Normal olarak balın belirli bir çeşni olmamıştır. Tek kaynaklı balda alışılmamış veya az tanınmış bir tad olursa tüketiciler için çekici olmayabilir. Sofra balının çoğu, daha ucuz ve harmanlanmış bal almak eğiliminde olan ve fiyata önem veren tüketiciler tarafından satın alınır. Yeni üreticiler ve ihracatçıların çok kaynaklı bal üzerinde durmaları gerekebilir çünkü iyi tek kaynaklı bal, arı üretimi bakımından güçlükler çıkartabilir. Ancak, zaten yüksek kaliteli çok kaynaklı bal çıkaran üreticiler ve ihracatçıların, bal meraklıları için çekici gelen tek kaynaklı bir türü geliştirmeyi elverişli bulabilirler.

Arı yetiştiricisi tarafından toplandığı zaman bütün gerekli nitelikler balda bulunsa bile gereği gibi depolanmaz veya taşınmaz ise bozulabilir. Balın sevk limanından oldukça uzak bir mesafede üretildiği gelişmekte olan ülkelerde bu sorunun özel bir önemi vardır. Balın mümkün olduğu kadar az bir ısıya maruz kalması gerektiğinden depolama ve taşıma süresi kesinlikle asgaride tutulmalıdır, ve balın içinde bulunduğu variller ve başka kaplar örtülmeden güneşde bırakılmamalıdır. Her ne kadar ısıya maruz bırakılmış bal gene ihraç edile-

Olur. Dana kısa depolama ve taşıma süresi aynı zamanda balın nihayi tüketiciye ulaşmadan önce kristalize olması ve bu nedenle fiyatının etkilenmesi rizikosunu da azaltır.

Nihayi tüketicilerin isteklerine ek olarak satıcılar, her ülkenin ulusal gıda yönetmeliklerini de göz önünde tutmalıdırlar. Normal olarak gerek yerli gerekse ithal edilen bala uygulanan bu gibi yönetmelikler oldukça sıkı ve çok kez gelişmekte olan ülkelerce uyulması zordur.

REKABET

İthal edilen balın yalnız yerli üretilen bal ile değil aynı zamanda benzeri başka ürünlerle de rekabet etmesi gerekir. Pazarların çoğunda yerli bal normal olarak ithal edilen bala yeğ tutulur, ve bunun nedeni kısmen tada ve renge alışkanlıktan ileri gelir. Yerli türe en çok benzeyen balın genellikle en iyi satış olanakları vardır. Ancak, yerli balın normal olarak ithal balından daha yüksek fiyatla satılması yüzünden, belirli tüketici çevrelerinde ithal edilen türü daha kolay rekabet eder.

Perakendeci sektörde gerek ithal edilen gerekse yerli kaynaklı balın karşılaştığı en güçlü rekabet, yapan bal, şuruplar, reçeller, jöleler, ve konservelerden gelir. Çoğu tüketiciler fiyata önem verir ve daha az pahalı olan ikame ürünlerini satın almayı yeğ tutar, ama diğerlerine kıyasla belirli bal türlerini beğenen tüketici sayısı artmaktadır. Balın besin değerinin farkında olan daha az sayıdaki meraklılar bunun için daha yüksek bir fiyat vermeye razıdırlar.

Sınai bal pazarı, özellikle Birleşik Amerika'da ve Hollanda'da, perakendeci sektörden daha da fazla olarak bal fiyatlarına karşı duyarlıdır, ve doğal bala karşı istek son yıllarda azalmıştır. Sınai balın başlıca ikame maddeleri şeker, doğal şeker, şurup, mısır şurubu, ve izomerize mısır şurubudur. Bunların sonuncusu ucuzdur ve balın neredeyse mükemmel bir ikame maddesidir. Gene de, özellikle Birleşik Amerika'da, yiyecek işlemcileri arasında, yaftada belirtilmiş katıklar arasında «bal» kelimesini bulundurabilmek için nihayi ürünlerinde az miktarda bal kullanmak eğilimi vardır.

Balın nereden nereden geldiği, özellikle Avrupa'da bulunan sanayileşmiş ülkelerce ithal edilir. 1975 yılında Avrupa bölgesi tüm olarak 102,603 ton bal, yani ürünün tahmin edilen tüm dünya satışının neredeyse % 70 ini ithal etmiştir. Münferit ithalatçılar arasında 1975 yılında 50,761 ton yabancı bal satın alan Federal Almanya Cumhuriyeti başta gelmekte, ve bunu Birleşik Amerika (21,038 ton), Japonya (18,091 ton), Birleşik Kraliyet (17,478 ton), Fransa (5,770 ton), Alman Demokratik Cumhuriyeti (4,000 ton), Hollanda (4,358 ton), İsviçre (4,241 ton), Avusturya (3,473 ton), Belçika (3,183 ton), ve Yugoslavya (3,175 ton) izlemektedir.

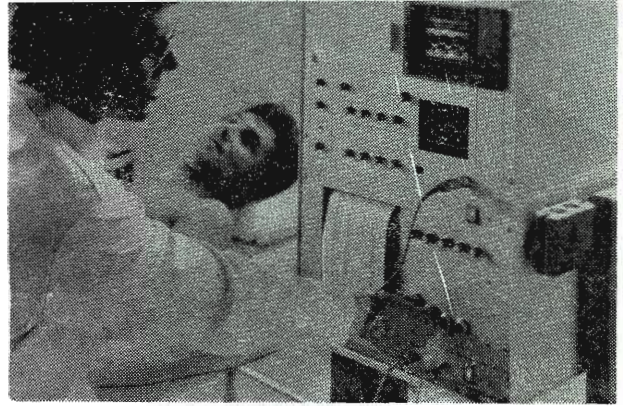
Her ne kadar dünyada büyük miktarda bal üretilirse de bunun ancak az bir miktarı, genel olarak % 20 den fazla olmasını ihraç edilir. 1971-1975 yılları zarfında dünya ihracatı yıllık 113,000 ton ile 155,000 ton arasında idi. Başlıca bal satıcıları Meksika, Çin ve Arjantin'dir, ve bunlar dünya piyasasında satılan balın yarısından fazlasını sağlarlar. Tüm dünya bal ihracatının % 90 kadarı, 15 ülke tarafından sağlanır. Yukarıda sözü edilmiş olan başlıca üç ihracatçıya ek olarak söz konusu ülkeler Avusturya, Macaristan, Sovyet Rusya, İspanya, Küba, Kanada, Romanya, Guatemala, Brezilya, Bulgaristan, Yunanistan, ve Federal Almanya Cumhuriyeti'dir.

PIYASAYA GİRİŞ

Yeni satıcılar için başlıca pazarlara en iyi yolu muhtemelen uzmanlaşmış acenteler ve ithalatçılar vasıtasıylaadır. Birleşik Amerika'da bal ithalatının çoğu ithalatçılarca yapılmaktadır, ve gittikçe artan sayıda Avrupa ambalajcısı hiç olmazsa gereksinimlerinin bir bölümünü doğrudan doğruya yapmayı yeğ tutmakta iseler de Avrupa'da da ithalatçılar ve acenteler bal ticaretine eğemendirler.

Ses Üstü Dalgalarla Kalp muayenesi

Ekokardiyografi dahiliye mütehassıslarına teşhis-te kolaylık sağlamaktadır. Kalbin yapısı ve hareketlerini gözle görölür bir şekilde gösterebilen bu yöntem son yıllarda geliştirilmiştir. Uygulaması sırasında ameliyat gerekmez. Genellikle acısızdır ve istenildiği kadar da tekrarlanabilir. Zira yüksek frekanslı ses dalgaları zararsızdır. Kliniklerde ve muayene odalarında kullanılmak üzere Siemens tarafından hareket edebilir ve «Echopan» adında bir düzen geliştirilmiştir. Kulağın duyamayacağı ses dalgaları vücuttan geçirilir, dokulardan yansıtılır, alıcılar tarafından toplanır. Toplanan bu bilgiler kalbin hareket şekli hakkında ve teşhis için uzmanlara önemli bilgiler sağlar.

Tatilleri Bilgisayar Düzenliyor

1979 yılında büyük bir bilgisayar sistemiyle 600 Alman Seyahat Acentasına tek bir informasyon servisi ve son bilgiye göre sürekli yenilenen bir rezervasyon sistemi sağlamak mümkün olacaktır. Altı büyük seyahat ve ulaşım teşkilatı tarafından sağlanabilecek çeşit ve genişlikteki servise istenildiği her an 1400 veri-istasyonundan ulaşmak mümkün olacak, böylece müşteri için gereken araştırma anında yapılabilecektir. Veri-istasyonlarından seyahat için hareket noktasına ulaşım, uçak bileti, otelde yer ayırma gibi servisler de sağlanabilecek, biletler, otel de yer ayrıldığını kanıtlayan belge, faturalar anında bilgisayar istasyonunda yazılarak müşteriye verilecektir. Toplam değeri 60 milyon DM olan böyle bir bilgisayar sistemi son günlerde Siemens'e sipariş edilmiştir.

Istanbul'da Toplanan Dünya Enerji Konferansı'nın Ardından

Sıtkı LÂLİK

Geçen Eylül ayında İstanbul şehri Dünya Enerji Konferansına Sahne Oldu. Birçok ülkelerin bilgin ve teknisyenleri çalışmalarının ve araştırmalarının sonuçlarını bütün Dünya'ya bildirmek fırsatını buldular. Çeşitli tebliğler bu konferansta tartışıldı. Enerji bunalımının özünü oluşturan petrol hakkında endişeli haberler verildi. Genellikle petrolun yakın bir gelecekte tükeneceği hakkında, hesaplı hesapsız, fikirler ileri sürüldü. Bu arada diğer enerji çeşitlerinin geliştirilmesi için ateşli sözler tekrarlandı. Bir yandan nükleer enerjinin korkunç yüzünü gizlemeğe çalışan gerekçelere kuvvet kazandırmak istenirken, enerji sorununun bu yoldan çözümü herkese ümit veriyordu. Öbür yandan da Güneş enerjisinin tükenmezliğine kavuşmanın sevinçli, daha şimdiden enerji bunalımının sanki hafifletmiş gibi geliyordu insana. Delegeler önceden hazırladıkları tebliğlerinin etkinliğini göstermek için birbirini dinlemekten çok, kendi nakaratlarını tekrarlıyorlardı. Bu bakımdan petrol bunalımının kötümserliğe bürünen havası içerisinde herkes sanki başka bir bunalıma girmiş gibiydi.

Konferansın dağılışından sonra, yabancı basında çeşitli eleştirilere rastlandı. Ticari ve ekonomik isteklerin bir çeşit hedefi biçiminde yorumlanan müzakereler: ilmin ve tekniğin dakikliğinden yoksun gibi gösterildi. Şimdi bunların biraz ayrıntılarına giderek bilgi vermeğe çalışalım.

Dünyamızda daha yüzlerce yıl yetecek kadar petrol vardır deniyor: bitümlü şistler, asfaltlı kumlar ve iyi işletilmemiş yataklardaki artıklar gibi. Bunlar muazzam rezervleri oluşturmaktadır. Bugünün tüketim ölçüsü esas alırsa, daha dört yüz yıl petrolden yoksun kalmak düşünülemezmiş. Bu yüz yılın sonlarına doğru konvansiyonel rezervler bitince, yeni yataklar bulunamazsa kritik devreler yaşamak elbette mümkündür.

İstanbul konferansında eksperler, kötümserlikte birbirleriyle adeta yarışmışlardır da deniyor. Uzmanlar da ihayet nedeni bilgin olurlarsa olsunlar, insandırlar. Uzmanların çoğunluğu, ileri endüstriye sahip ülkelerde bugünkü tüketim sürdürüldüğü takdirde, 2020 yılına doğru çok ciddi bir enerji bunalımına düşü-

leceğinde birleşmişlerdir. Bu tüketim sonsuza dek baskı altında tutulamayacağı gibi, bunalımdan sakınmak da olanaksızdır. Delegelerin kanaatine göre tek çıkar yol: nükleer santrallerden yararlanmaktır. Ancak bu hususta herkesin korkulu rüyasını oluşturan radyo-aktivite ve artıkların saklanması sorununu çözümlenecek yeni bir «plütonium ekonomisi» çerçevesi içerisinde **Surre-generateurs**'lerin geliştirilmesi ön planda tutulmaktadır.

Konferanstaki bu tutum belki izah edilebilir, lâkin doğrulanamaz. Çünkü herşeyden önce petrol fiyatının ani alevlenmesi ve bunun Dünya'daki enflasyon oranına göre sürekli olarak ayarlanması, birtakım bunalım özelliklerini canlı tutmaktadır.

İster uzman kişi olsun, isterse olmasın herkes biliyor ki, ucuz enerji devri artık kapanmıştır.

Bunalım ve doğurduğu politik sonuçlar (bloküs tehdidi) nükleer enerji taraftarlarının isteklerine uygun halde değerlendirilme ortamı aramıştır. Ayrıca bu görüş tarzı **Surregenarateurs** yanlılarının da ortaya çıkmasına fırsat vermiştir.

muşlardır. Bununla birlikte eksperlerin karşılıklı olarak birbirlerini dinleyip anlayacak zamanları da olmamıştır. Aslında petrol sorunu bu konferansta hayli abartılmıştır. Oysaki, durum belirtmek istenenden çok daha az endişe verici haldedir.

Konferansta toplanan eksperlerin üzerinde birleştiği klâsik tahminlere göre; Dünya'daki petrol rezervi **85 milyar** tondur. Eğer bugünkü tüketim temposu sürdürülürse, (Yılda 3 milyar ton), 28 yıl sonra artık petrole vedâ etmek gerekecektir. Eğer bu tüketim artarak giderse, 15 - 20 yıl bu kaynak tamamı ile kuruyacak demektir.

En son ekspertistlere göre, bu rezervler (sentetik petrol söz konusu olmaksızın) 1 200 milyar tondur. Bu ise, bugünün tüketim ritmi korunduğu takdirde; 400 yılı kapsar.

Bu iki rakam arasındaki fark hayret edilecek kadar büyüktür. Bununla birlikte konferansta her iki sayı da geçerli kabul edilmiştir. Niçini, ayrı bir sorundur.

Her şeyden önce rezervlerden ne anlaşıldığını açıklamak gerekirdi : İspatlanmış rezervler yani erişilebilir olanlar. Mümkün olabilecek rezervler ya da artıklardaki tahmin edilen toplama petrol kütlesi hesap dışı tutulmalıdır.

En az bir kuşak süresince, enerjinin esasını ve vazgeçilmez kaynağını petrol oluşturacaktır. Eğer petrol bunalımı olursa, bu sadece petrolün azlığından değildir. Başka faktörleri de hesaba katmak gerekir : savaş, ambargo yada politik başka sebepler.

Petrolden diğer enerji kaynaklarına geçiş, herhalde sarsıntısız sağlanabilir. Bununla birlikte bazı koşulları yerine getirmek de esastır. Şöyleki :

— Petrol alanlarında araştırmalar ve yatırımlar yapmak. Bununla birlikte diğer enerji kaynakları için aynı çabayı göstermek.

— İsrraftan Kaçınmak : Birleşik Amerika - Devletleri petrol ısrafı bakımından rekoru elinde tutmaktadır. Başkan Carter'ın çabaları bile bekleneni vermemektedir. Bu ülke Dünyada'ki petrol tüketiminin 1/9 unu tek başına harcamaktadır.

— Petrol Fiyatlarını Yükseltmek : Ancak bu sayede konvansiyonel olmayan petroller ve diğer

Fransız Petrol Enstitüsü Başkanı **Pierre Desprairies** İstanbul konferansına hazırlık olarak **Delphi** (Delfi) adı verilen bir ankete başvurmuştur. Bu ad, eski yunan şehirlerinden **Delphes'e** atfedilmiştir. Antik yunan devrinin insanları; verileri ciddi olarak belirtmek için, ilâhların verdiği cevaplara sığınarak girişimlerini sürdürmüştür.

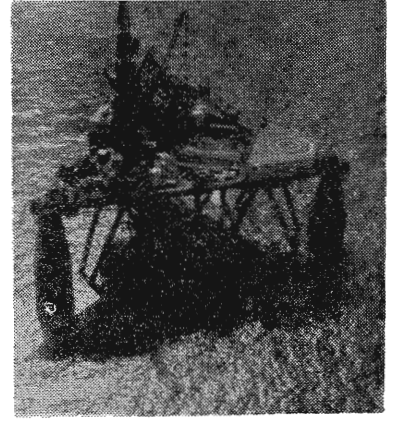
Yunan efsanelerinin gerçek dışı tesirlerine niçin kapıldıkları bilinmeyen bir kısım batılıların bunu bir uygarlık damgası gibi görmeleri şüphesiz kendi takdirlerine ait bir sorundur.

Başkan **Pierre Desprairies** ye göre, uzun süreli bir petrol politikası ancak ilâhi bir ilhamla yürütülebilir. Bu anket için 42 soru yollanmış ve bunlara 29 cevap alınmıştır. Bunlardan 2 si kamu sektöründen, 18'i petrol şirketlerinden ve 9'u bağımsız eksperlerden gelmiştir. Sonuç kısaca şöyle :

Konvansiyonel Petrol : Doğal kuvvetlerin etkisine bırakılarak elde edilenlerdir. Üretim maliyeti varil başına (159 lire) 3 ilâ 4 dolar arasında değişmektedir. Bizim paramızla 60 ilâ 80 TL eder.

Dünyada halen mevcut konvansiyonel petrol kaynakları **Delphi** yöntemine göre değerlendirilmiştir. Bu da **250** ve **200 Gt** arasında oynamaktadır. **1 Gt = 10⁹ veya 1 milyar ton** dır. Şimdiye kadar 100 Gt keşfedilmiştir. Geri kalanı ise, aranıp bulunacağından : uzmanlara göre bu rezervlerin % 40 - % 45 kadarı denizlerde (en az 200 m derinlikte) ve % 13'ü kutup bölgelerindedir.

Konvansiyonel petrolun işletilmesinde yataklarda bulunan petrolün ortalama olarak ancak % 20 ilâ % 25 inin toplanabileceğini hatırlatalım. Bu rezervlerin coğrafi dağılımına gelince, eksperlere göre : bunların % 42'si Orta - Doğu'da, Kuzey Amerika ve Arap Ülkelerinde ve % 23'ü ise sosyalist ülkelerde özellikle - Sovyet Rusya ve Çin - de bulunmaktadır. Gelecekte petrol yatakları bulunması hakkında düşünceleri sorulan eksperlerin çoğu, iyimser görünmüşlerdir. Yeni petrol alanlarının keşfi ve eski alanların yeniden değerlendirilmesi, bugünden itibaren, 1985 yılına kadar yılda **4 Gt** lik bir işletme kapasitesi muhtemel görünmektedir. Şu halde :

Her yıl içinde öngörülen yeni keşifler, bugünkü **3 Gt** lik ortalama tüketimin altında kalmaktadır. 1985 yılında bu değerlendirmeler artık doğruluğunu koruyamayacaklardır. Çünkü 7 yıl içersinde petrol tüketiminin **5 ilâ 7 Gt** ye yükselmesi gayet mümkündür. Bu devre esnasında Dünya'da harcanan petrol yeniden bulunanların çok üstünde olacaktır.

2000 yılının petrol tahmini üzerinde Uzmanlar hayli kötümserdiler. Eksperlerin büyük bir kısmı, keşif tavanının yılda **3 Gt** nin altında kalacağını söylemektedirler. Bunlardan % 45'i yeni yatakların bulunması ile % 55'i ise eskilerin tekrar değerlendirilmesi ile ilgili bulunmaktadır. Şuhalde : bu yüzyılın sonunda yeni yatakların keşfi artık bugünkü tüketim temposunu karşılayabilecek durumda bulunmayacaktır.

İşte bu devrede artık konvansiyonel olmayan petrollerin işletilmesine yönelmek zorunlu olacaktır. **M. Desprairies** ye göre bunlar 21. Yüzyılın petrolunu oluşturacaktır. Derin deniz petrolleri, kutup bölgesi petrolleri, ağır yağlar, bitümlü sıstlar, asfaltlı kumlar, kalıntı petroller ve sentetik petroller gibi.

Konvansiyonel olmayan petrolün araştırılması ve işletilmesi için yeni teknolojilerin geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Bugün için rantabillite konusu da belirsiz ve yetersizliğini korumaktadır. **M. Desprairies** ye göre şimdiki çalışma aşamalarına göre uygun teknoloji 1990 yılına doğru geliştirilmiş olacaktır. Bunlara ilişkin rezerv kaynakları henüz iyi değerlendirilmemiş ise de, muazzam olduğu ilmen sabittir.

Sadece bunlar 400 Gt'lik bir rezerv oluşturmaktadır. Yani tüm konvansiyonel petrollardan daha çoktur. Fakat işletilmesi için gerekli teknoloji henüz kıvamında değildir.

Ekolojik yönden türlü engeller (su ve toprak yığınları) halen vardır. İşletme maliyeti, Varil başına 20 - 25 dolar olduğuna göre OPEC fiyatlarının iki katıdır. Bu değerlendirmelerin de birkaç yıldan beri, her çeşit üründe olduğu gibi, daha yüksek bir düzeye çıkması hiç de garipsenmez.

M. Desprairies ye göre, bitümlü sistlerin bu yüzyıl sonuna ermeden önce, konvansiyonel petrolle rekabet edebilmesi mümkün görülmemektedir.

Asfaltlı Kumlar : Dünya rezervi 300 Gt olarak tahmin edilmektedir. 1976 yılının tüketimi esas alınır, 100 yıllık bir ihtiyaca cevap vermesi beklenebilir. Sorun, yine ekolojik ve tekniktir. Çünkü, bu kumlardan sadece % 5 - % 10 kadari yüzeyde işlenmeğe elverişlidir.

Birleşik Amerika - Devletleri, bitümlü sistler bakımından, son derece zengindir. Asfaltlı kumlar bakımından Kanada en önemli yeri tutmaktadır. İşletmeğe **Alberta** da başlanmıştır. Buradaki yatağın kapasitesi 120 Gt olarak hesaplanmıştır. Gelecek yıl günde : 150 000 - 200 000 varile ulaşılması beklenmektedir. 1976 da her varilin maliyeti 25 doları bulmuştur. Bu işletmeye ayrılan yatırımların da muazzam olduğunu söylemeden geçemeyeceğiz.

Desprairies raporunun devamı, petrol yataklarındaki artıkların toplanmasına ayrılmıştır. Uygulanmakta olan yöntemlerle yataklardaki petrolün en çok % 25'inin pompalandığı bilinmektedir. Halen yataklardaki petrolün hiç değilse % 50 sini toplamayı sağlayabilecek teknolojinin geliştirilmesine çalışılmaktadır. Araştırma safhasındaki bu yöntemlerden bazıları, şimdiden uygulanmaktadır. Ancak, bunun için önemli yatırımları göze almak ve üretim maliyetini de varil başına 15 - 20 dolar gibi yüksek bir değere çıkmasını kabullenmek gerekmiştir.

Yatırımların fazlalığı ve teknolojik riskler şimdiye kadar, ranta-

lanması ile konvansiyonel rezervlerin % 25 den % 50 ye çıkması yani iki kata yükselmesi bu sorun üzerinde ciddiyle çalışmayı haklı göstermektedir. Büyük bir hataya düşmeden 300 Gt'lık konvansiyonel petrole, 300 Gt konvansiyonel olmayanın eklenmesi herhalde çok cazip bir sonuçtur. Şuhalde :

21. Yüzyılın bu büyük avantajı kullanması şarttır.

Derin Denizlerin ve Kutup Bölgelerinin Petrolleri :

Delphi anketinin eksperleri, derin denizlerdeki (200 m den fazla) petrolün elde edilmesi hususunda pek umutlu görünmemektedirler. Bu uzmanların yarısından azı, derin denizlerdeki petrolün Dünya rezervlerinin % 7 - % 13'ü kadar olduğu düşüncesindedirler. İşletilmesine gelince : aşırı denilecek kadar masraflıdır. Eğer 300 Gt olarak değerlendirilen konvansiyonel petrol, 400 Gt tahmin edilen bitümlü sist, 300 Gt olduğu bildirilen asfaltlı kumlar ve yeni teknolojilerin geliştirilmesi ile 300 Gt kapasitesindeki kalıntı petroler yeniden değerlendirilirse, bunların toplamı : global rezerv olarak 1200 milyar ton eder. Bunun yaklaşık olarak 1976 sarfiyatının 400 katı olduğu anlaşılır. Tortularda bulunan petrol kütlesine gelince; bu da 3000 milyar ton olarak tahmin edilmektedir.

Fiyatlar artmağa devam ettikçe ve yeni enerji kaynakları da geliştikçe hiç şüphe yok ki, petrol artık ısıya dönüştürülmek için değil, fakat özel amaçlara tahsis edilecektir. Benzin ve uçak yakıtı ile petrokimya endüstrisi kuşkusuz öncelik kazanacaktır.

Gelecek yüzyıl için fiziksel mutlak bir sınırlama olmazsa; **M. Desprairies**'nin raporuna göre 1990 larda 5 ve 6 Gt arasında değişen bir üretim kapasitesi yükselmesi oluşacaktır.

Bu da şimdiki tüketim artışı eğrisinden sapmamak şartı ile, ancak toplam tüketime eşdeğerli olur.

Konvansiyonel olmayan petrol ancak 1990 - 1995 yıllarına doğru harekete geçirilebilir. **M. Desprairies**'nin beyanlarına göre, böylesine ileri ve maksimum bir teknik seviyeye ulaşmak için, birçok şartların ye-

şletmelere mali imkânlar sağlamak. Gelişmekte olan ülkelerdeki petrol kaynaklarını geliştirmek üzere uluslararası anlaşmalar yapmak. Araştırma ve üretim teknolojileri için Hükümet yardımı sağlamak.

Eğer fiziksel sınırlamalar bir engel teşkil etmezse, özellikle Orta - Doğuda politik istikrar esaslı bir unsur oluşturacaktır.

Orta-Doğu ve Kuzey Afrika bölgeleri Dünya'daki konvansiyonel petrol rezervlerinin hemen % 50 sini teşkil etmektedir. Orta-Doğu bu kaynakların 6/7 sile en önemli yeri tutmaktadır. Bunlar en büyük ve en önemli rezervlerdir. Bu bölgenin ihtiyacı da bunun çok altındadır. Bu petrolün kalıntı yüzdesi bakımından en düşük seviyede olması, mükemmelliğinin alâmetidir. Sosyalist ülkelerin rezervleri-Sovyet Rusya ve Çin-çok büyük sayılabilir. Çünkü, bu da toplamın % 23'ünü kapsamaktadır. Ancak bu ülkelerin ulusal ihtiyaçları da çok fazladır. Busebeple, ancak kendilerine yeterli olabilirler, ihracatçı olarak etkileri zayıf kalır.

Şuhalde : Batı ülkelerine başlıca petrol sağlayan kaynaklar olarak Üçüncü Dünya ülkeleri kalmaktadır. Bunlar Dünya nüfusunun 3/4 ünü oluşturmaktadır. Bunlar Dünya nüfusunun 3/4 ünü oluşturmaktadır. Bu ülkelerin petrol tüketimleri 1990-2000 yıllarında bile, Dünya enerji mevcudunun % 15 - % 20 sini aşamayacağı tahmin edilmektedir.

Batının ekonomik yükselişini sürdürebilmesi için, yer gezegenin de birlikte yaşayan zengin ve fakir ülkelerin aralarındaki ilişkileri gerek petrol ve diğer hammaddeler gerekse mamul eşya mübadelesi bakımından uyumlu ve adaletli bir sistem içersinde yürütebilmeleri büyük önem taşımaktadır.

Petrolü Olanlar ve Petrol Yatakları :

Aşağıdaki çizelgede bütün Dünya'da kıtalara ve ülkelere göre petrol rezervleri, üretimi ve tüketimi özet halinde gösterilmiştir. Hiç bir rezerve sahip olmayan Japonya ise, en büyük petrol tüketicisidir. Bu çizelgede tüketim bir yıl için gösterilmiştir. Burada : R harfi saptanmış rezervleri T harfi yıllık tüketimi, Ü harfi ise üretimi milyon ton olarak göstermektedir.

R = 4270	R = 846	R = 955
Ü = 480	Ü = 70	Ü = 46
T = 810	T = 87	T = 33

GÜNEY AMERİKA

Venezuela	Peru	Ekvator	Kolombiya
R = 2083	R = 102	R = 231	R = 112
Ü = 118	Ü = 3,7	Ü = 9	Ü = 7,6
T = 15	T = 6,3	T = 5,6	T = 6,3
Şili	Brezilya	Arjantin	Avustralya
R = 25	R = 109	R = 314	R = 188
Ü = 1	Ü = 8,7	Ü = 19,7	Ü = 19,6
T = 5	T = 45	T = 23	T = 34

AVRUPA

Batı	Birleşik -		
Almanya	Kraliyet	Hollanda	Fransa
R = 45	R = 2292	R = 6,8	R = 6,8
Ü = 5,6	Ü = 11,7	Ü = 1,5	Ü = 1,05
T = 139	T = 92	T = 37	T = 110
İtalya	İspanya	Norveç	Romanya
R = 43	R = 60	R = 772	R = 170
Ü = 1,07	Ü = 1,8	Ü = 13,6	Ü = 14,8
T = 100	T = 48	T = 7,4	T = 14
			Türkiye
			R = 53
			Ü = 2,7
			T = 11,6

ASYA

Sovyet Rusya	Çin	Japonya
R = 10655	R = 2729	
Ü = 520	Ü = 87	
T = 380	T = 80	T = 170
Malezya	Hindistan	Endonezya
R = 332	R = 410	R = 1433
Ü = 5,4	Ü = 8,6	Ü = 74,8
T = 12	T = 25	T = 11
		Brunei
		R = 221
		Ü = 11

AFRİKA

Tunus	Cezair	Nijerya	Gabon
R = 325	R = 930	R = 2660	R = 290
Ü = 4	Ü = 50	Ü = 102	Ü = 11
T = 1,4	T = 3,2	T = 3,5	
Kongo	Angola	Mısır	Libya
R = 39	R = 166	R = 266	R = 3480
Ü = 2	Ü = 5,8	Ü = 16	Ü = 92
		T = 6,7	T = 1,6

ORTA - DOĞU

İran	Kuveyt	İrak	Abu Dabi
R = 8600	R = 9200	R = 4640	R = 4960
Ü = 294	Ü = 108	Ü = 107	Ü = 76,5
T = 25	T = 6	T = 4,1	
Katar	Umman	Suriye	Sarjah
R = 780	R = 791	R = 300	R = 95
Ü = 23	Ü = 18	Ü = 9,7	Ü = 1,8
		T = 2,3	
Bahreyn	Dubai		
R = 40	R = 205		
Ü = 2,8	Ü = 15,7		

NOT: Bu bilgiler «Oil and Gaz Journal», «Petroleum Economist» ve «Esso Magazin» den alınmıştır.

İstanbul'da toplanan Dünya Enerji Konferansı'nda yararlı pek çok öneriler ileri sürülmüştür. Çeşitli enerji kaynaklarımız bulunmasına rağmen, bunalımı hafif atlatılmış sayılamayız. Bunun gerçek nedeni, makine endüstrisine sahip olmak için gerekli ve uygun koşulları bir türlü yaratamamış olmamızdır. Enerji üretimi bakımından kendi teknikgücümüzle başarılması mümkün olan birçok teşebbüslere bir türlü girişimemiş olmamız gerçekten acı bir tecellidir. İş gücü ile, bilimle, teknikle ve birbirini tamamlayan çeşitli derecelerdeki teknik elemanların fabrika ve atelyelerdeki çalışmalarını ile elde edilecek başarıyı, bürokrasinin labirentlerinde boş yere arıyoruz.

Dünya Enerji Konferansında, gelişmekte olan ülkelerin kalkınması için, öğüt veren delegeler olmuştur. En ileri teknolojiye dayalı hazır fabrika satın alma önerileri, kesdirmeye yol olarak, herkese cazip görünmektedir. Bu kadar ileri bir teknolojinin istediği kalifikasyonları şüphe yok ki, gözden uzak tutmamak gerekir.

Eksperlerden bir kısmı, bu taze tümü ile katılmanın aldatici ve geçici bir kalkınma imajı yaratacağına dikkatli çekişlerdir. Bunların tavsiyeleri teknoloji ithalinden kurtulmadıkça kalkınma sağlanamayacağı merkezindedir. Çünkü, kalkınmanın temel unsuru İNSAN dır.

Şuhalde: ekonomik bünyeminin kaldırabileceği ölçülerde bilim ve tekniği tüm alanlarda üretimin hizmetine sokmak her halde tek çıkar yoldur.

NOT: Bu yazının hazırlanmasında «Science et Vie» dergisinin Ekim 1977 nüshasından yararlanılmıştır. Makale yazarı: Alexandre Dorozynski

ISONET

ISO İnförmasyon Şebekesi

Turan TÜRKER

TSE Dış İlişkiler Müdürü

«Üyesi ve Türkiye temsilcisi bulunduğunuz ISO'nun..», TSE Dış İlişkiler Müdürlüğünün yazılarının çoğunluğu bu ifade ile başlar. Ancak, bugüne kadar, «ISO» kısa adı ile anılan,

- ticaretin yaygınlaştırılması,
  - kalitenin geliştirilmesi,
  - verimliliğin artırılması,
  - maliyetin düşürülmesi,
- için uluslararası standartlar üzerinde dünya çapında çalışmalar yapan Uluslararası Standardizasyon Teşkilâtı hakkında yeterince açıklamalar yapılmadığı görüşündeyim.

Yeri geldikçe, TSE'nün yine, üyesi ve Türkiye temsilcisi olduğu Uluslararası Elektroteknik Komisyonu (IEC) ile (ISO) hakkında bilgi vermeyi görev kabul ettiğimizi belirttikten sonra ISO'nun çok yeni bir çalışmasını duyurmak istiyorum: ISONET, Uluslararası standartların hazırlanmasında, üretici, tüketici de dahil olmak üzere kullanıcı, hükümetler ve bilim toplumunun menfaatlerini biraraya getiren ISO, 1975 yılında bir införmasyon şebekesi kurmaya karar vermiştir. ISONET, ulusal ve uluslararası standartlar ile standard tipi belgeler hakkında ISO üyeleri ve ISO merkez sekreteryası införmasyon merkezi arasında irtibat kurarak, införmasyon alış-verişini düzenlemek, sistemleştirmek için kurulan ISO İnförmasyon Şebekesinin kısa adıdır.

ISO Konseyi tarafından Eylül 1976 da tüzüğü kabul ISONET'in amaçları:

- Üyeler arasında införmasyon açısından daha yakın işbirliği sağlamak,
- kalkınma için teknoloji taransferine yardımcı olmak,

- ticaretteki teknik engelleri azaltmak,
- standardizasyon ve standartların uygulanmasında koordinasyon teşvik etmektir.

Günümüzde, öğretim kurumlarında ayrı bir ders konusu olarak ele alınan «införmasyon»un tanımlanması, kelime olarak sadece «danışma» veya «tanıtma» şeklinde düşünülmemelidir. İnförmasyon geniş kapsamlı bir terimdir ve yalnız başına halkla ilişkileri de ifade etmez. **Araştırma, döküman ve halkla ilişkiler gibi dalların uzmanları birarada çalışarak införmasyon hizmetini yerine getirirler.** Standardizasyonda införmasyon ise başlıbaşına bir uzmanlık dalı teşkil etmektedir. En erken önümüzdeki yıl içinde tam faaliyete geçebilecek olan ISONET'in çalışma şeklini açıklamak ve tartışmak üzere Ekim ayı içinde Paris'te bir sempozyum ve seminer düzenlenmiş, ISONET üyesi her ülkeden, bu alanda üst-düzeyde çalışan görevliler davet edilmiştir. Sempozyum ISO ile UNESCO'nun işbirliği ile hazırlanmış, özellikle kalkınmış ülkelerin bu konuya verdikleri önem dikkati çekmiştir.

UNESCO Genel Müdürü ve ISO ikinci başkanının konuşmaları ile açılan sempozyumda 1976 yılında ISONET üyesi olan TSE temsil edilmiştir. ISONET ve införmasyon konusunda eğitim böylece başlatılmış olup, üyelerin de bu alanda eğitim çalışmalarını yapması uygun görülmüştür.

Standartlar, teknik şartnameler ve ilgili konularda införmasyon akışını geliştirmek amacıyla kurulan ISONET merkezi bir çalışma değil bir şebekedir. ISO İnförmasyon Şebekesinin üyesi olan bir milli införmasyon merkezinden yararlanacak

olan kesimleri gözönünde bulunduracak olursak, ISONET'e verilecek önemin ağırlığı ortaya daha açık bir biçimde çıkacaktır. Böyle bir merkezden yararlanacak olan kesimleri 1 — Milli 2 — Milletlerarası şeklinde ikiye ayırıyoruz.

Milli seviyede faydalanacak olanlar:

- Hükümet ve amme kuruluşları,
- Resmî ve özel müesseseler ile fertler,
- Aşağıdaki konularla ilgili milli standardizasyon komiteleri:
- ticaret ve endüstri (tarım balıkçılık, nakliye dahil)
- haberleşme araçları
- eğitim (sanat dalları dahil)
- araştırma ve kalkınma
- spor ve dinlenme
- tüketicinin korunması
- sağlık ve güvenlik
- çevre korunması

Milletlerarası seviyede ise.

- diğer ISONET üyeleri
- ilgili ülkede bulunan ISO ve IEC teknik komite, alt komite ve çalışma grubu sekreterlikleri
- Uluslararası ya da bölgesel standardizasyon komitelerine gönderilen milli heyet.

Görülüyor ki ISONET'in faaliyet sahası çok genişler ve bunların herbiri, standardı yapanlarla kullanılanlar arasındaki införmasyon zincirinin bir halkasını teşkil etmektedir.

Paris'teki seminerin sonunda ISO İnförmasyon Dairesi Başkanı Mr. Norbrink, katılanlara «sizleri, ülkelerinizde ISONET'in sefirleri olarak kabul ediyoruz» diyordu. Önümüzdeki aylarda bu konu ile ilgili bilgileri ve sempozyumdaki tebliğlerin tercümelerini aktarmaya çalışacağız.

Ekim 1977 tarihinde Paris'de beraberce düzenledikleri ISO-NET konulu sempozyum'da yaptığı konuşması :

Sözlerime ISONET Sempozyumunu başlatmaktan duyduğum memnuniyeti ifade ederek ve iki anahtar sözcüğün ışığı altında başlamak istiyorum : Standard ve İnfomasyon.

Bu iki sözcük arasında üç ayrı seviyede ilişki olduğu söylenebilir. Bunlardan birincisi standardların kendi taşıdıkları infomasyondur. İkincisi infomasyon için hazırlanmış standardlardır ki bunların, bilginin nasıl toplanacağı, depolanacağı, ulaşılabileceği ve dağıtılacağını gösteren kılavuzlar olduğu söylenebilir. Üçüncüsü de ISONET'in konusunu teşkil eden, standardlar hakkında gerek duyulan infomasyondur.

«Barbarlık , kullanılacak standardların bulunmayışıdır.» şeklinde tarif edilmektedir. Diğer bir ifadeyle ,uygarlığımız ve insan ilişkileri bir takım standardlar üzerine kurulmuştur. Bu standardları çoğu zaman alışkanlık halinde uygulamaktayız. Tıpkı bütün ülkelerde yeşilin «geç», kırmızının «dur» olarak anlaşıldığı gibi. Yine araba kullanırken, sola dönmiyecek olduktan sonra, daima sağı takip etmemiz gibi. Ayrıca kapı açmak için kolu aşağıya bastırmamız, sağ elimizle tokalaşmamız, yazıda standard alfabeye kullanmamız, müziğin, bir nesilden diğerine, standard notalarla aktarılması alışkanlık haline gelmiş bazı standardların uygulamasıdır.

Hepimiz farkında olmadan ISO standardlarını da günlük hayatımızda uygulamaktayız. Turist olarak ister Kanada, Malezya veya isterse Gana'dan aldığımız filimler makinanıza uymaktadır.

Çünkü ISO'nun uygulanan bir filim boyutları standardı vardır. Yine aldığımız saatin su geçirmemesinde, gömleğin çekmemesinde, standard tuşlu daktilolar ile yazabilmemizde, A 4 boyutlu kağıtlar kullanabilmemizde ISO standardlarının uygulanmasını görmekteyiz.

Bu temayı daha fazla geliştirmeden önce, son durumun tarihi gelişimi hakkında kısa bir açıklama yapmak istiyorum :

Çeviren : Jale AKTAŞ

Endüstriyel hayatta, standardizasyon gelişmesini dört ayrı adımda tamamlamıştır.

Önce, Avrupa'da endüstrileşme hareketine paralel **firma seviyesinde** standardizasyonun geliştiğini görüyoruz. Firmalar ürettikleri malların çeşitlerinde bir azaltma yaptıkları ve boyut farklılıklarını azalttıkları zaman harcadıkları zaman, para ve işgücünde tasarruf yapabileceklerini görmüşler ve birçok endüstriyel işlem için standarda uygunluk bir ön şart olarak ortaya çıkmıştır.

Bu adım gelişmesini 19. yüzyılın ilk yarısında tamamlamış, bunu yüzyılın ikinci yarısında aynı sahada çalışan firmaların uyguladıkları **işkolu standardları** takip etmiştir.

Milli standard ihtiyacı 20. yüzyılın başlarında belirlemeye başlamış, daha önce pazarı yalnız bir kasaba veya küçük bir alan olan firmalar ülke çapında üretime geçmişler, üretimde ihtisaslaşma gerçekleşmiş, tüketiciler çeşitli bölgelerde üretilen mallar arasında seçim yapabilmeye imkânına sahip olmuşlardır. Artık üretimde uygulanacak standard yalnız üreticinin kararıyla seçilmeye, bu kararda çeşitli grupların da etkisi görülmeye başlamıştır.

Bugün standardizasyon faaliyetinin amacı, milletlerarası seviyede anlaşmaya varabilmektedir. Milletlerin endüstriyel işlem ve metodlarında saklı bulunan farklılıkların birçokları aklı selime ters düşmektedir. Vida dişleri, kâğıt boyutları, emniyet başlıkları deney metodlarının ülkeler arasında farklılıklar göstermesinin hiçbir politik, ekonomik veya pratik nedeni yoktur. Buna rağmen milletlerarası seviyede anlaşma gayretleri ancak son zamanlarda artmıştır.

1947 yılında ISO kurulduğu zaman toplam 150 000 kadar, birbiriyle çelişkili, milli standard mevcuttu. Bunlar yalnız ABD, SSCB, İngiltere, Almanya, Fransa gibi büyük ülkelere değil, birçok küçük ülkeye de aitti. Bu nedenle, ISO'nun ilk çalışmaları, üyelerine ait milli

standardizasyona gösterilen ilgi kısıtlı kalmış, milli standard teşkilatları önceliği milli çalışmalarına vermişler, milletlerarası standardizasyonu faydalı fakat elzem olmayan bir faaliyet olarak nitelendirmişlerdir.

Milletlerarası standardizasyonun gelişmesi 1960'lara rastlamaktadır. Gelişmesi çeşitli nedenlere bağlıdır :

- Milletlerarası ticarete bir patlama yaratan ulaşım ve nakliye metodlarındaki gelişme,
- Çok uluslu şirketlerin gelişmesi ve milli standardların, bu şirketlerin ticari faaliyetlerine engel teşkil etmesi,
- Hükümet otoritelerinin şartnamelerde milletlerarası ve teknik anlaşmaya ulaşmak için gayret göstermeleri,
- Gelişmekte olan ülkelerden bir çoğunda standard enstitülerinin kurulması ve bunların milli çalışmalarına temel teşkil edecek milletlerarası çalışmalara gerek duymaları,
- ISO çalışma alanının genişletilmesi, bu çalışmaya tüketici hareketleriyle birlikte, çeşitli menfaat grupları temsilcilerinin de katılması,
- Diğer milletlerarası nitelikteki teşkilatların da karşılıklı teknik sorunlarda belli kurallara gerek duymaları.

Gelecek, milletlerarası standardlar için ümit verici görünmektedir. Son yıllardaki gelişmeler bunu göstermektedir. Bugün ISO yılda 500 kadar yeni veya revizyon standard çıkartmaktadır. Bu da, aşağı yukarı günde iki milletlerarası anlaşma yapmak demektir. Bugün ISO koleksiyonu 3500 kadar milletlerarası standard ihtiva etmektedir. Bu 40 000 sayfa kadar yoğun teknik bilgi demektir. 3000 standard tasarısı da basılmaktadır. Son üç yılda takriben Standardların yarısı son gelişmelere göre düzeltilerek yeniden basılmıştır. ISO standardları 1700 teknik heyet (teknik komiteler, alt komiteler ve çalışma grupları) tarafından hazırlanmakta, bu heyetlerde dünyanın her yöresinden 100 000 kadar uzman aktif olarak çalışmaktadır. Yılın her çalışma gününde dünyanın çeşitli yerlerinde 8 ISO toplantısı yapılmakta bu toplantılara yılda 20 000 delege katılmaktadır.

lirtmek için değil, fakat ISO'nun teknik bilgi yaratmada oynadığı rolün önemini beirtebilmek için veriyorum.

ISO çalışmalarına katılan uzmanlar, hükümet, endüstriyel kuruluşlar araştırma enstitüleri, üniversiteler, diğer milletlerarası teşkilâtlar, tüketici dernekleri ve bunun gibi çeşitli grupların temsilcileri olmaktadır.

Meslek olarak da büyük farklar görülmektedir : Çoğunluğun mühendis olması yanında, tıp doktorları, avukatlar, mali uzmanlar da bu heyetlerde çalışmaktadır. Uzmanların, konularında ileri gelen kişiler olmasına dikkat edilmektedir.

Böylece, bir ISO standardı hazırlarken, dünyanın her yerinden yüzlerce uzmanın bilgi ve tecrübesinden yararlanılmış olmaktadır.

Bu nedenle ISO standard koleksiyonu, başlı başına bir informasyon kaynağıdır ve şartıctı derecede fazla kullanılmakta ve uygulanmaktadır. Genellikle milletlerarası anlaşmalara taraflarca fazla ilgi gösterilmediği düşünülürse ISO standartlarına gösterilen bu ilgiye şartıctı denebilir. ISO gayretlerinin sonuçlarını direkt olarak alabilen sayılı uluslararası kuruluşlardan biridir. Özetleyecek olursak, ISO bu başarısını, yayını olan standartların, dünya ticareti, endüstriyel üretimi ve informasyon değişimi üzerindeki etkilerine borçludur.

Çok çabuk değişen bir dünyada yaşamaktayız. Ülkelerin bir çoğu bu değişime ayak uyduramamaktadır. Ülkeler arasında daha aktif ve etkileyici bir işbirliğinin gerektiği açıktır. Bunun bir yolu teknoloji transferidir. ISO bu konuda önemli katkılarda bulunmaktadır.

Eskiden koloni sisteminin geçerli olduğu zamanlarda teknoloji transferi yalnız dikey ve gelişmiş ülkeden gelişmekte olana doğru oluyordu.

İngiliz Kolonileri İngiliz standartlarını, Fransız Kolonileri de Fransız standartlarını uyguladılar. Koloni sistemi, ülkelerin teknolojik adetlerinin sürdürülmesini sağladı. Örneğin, Fransız kolonileri metrik sistemi, İngiliz kolonileri ise İngiliz ölçü birimlerini kabul ettiler. Koloniler bağımsızlıklarını kazandıktan sonra bile ayırdıkları ülkelerin teknolojik sisteminde kaldılar.

Gelişen milletlerarası standartlar bu durumu kökünden değiştirmektedir. Milletlerarası standardizasyon faaliyetinde endüstrileşmiş ülkeler teknolojik tecrübelerini harmonize etmekte, sonuç olarak hazırlanan standartlar gelişmiş ülkelerin yalnız birinde değil, fakat hepsinde kullanılmaktadır. Böylece teknolojinin dikey transferi, yatay harmonizasyonunu izlemektedir.

Tahminlere göre dünyanın ilmi ve teknolojik kaynaklarının yalnız yüzde ikisi gelişmekte olan ülkelerde bulunmaktadır. Tersine ISO standartlarının hepsi, gayet az bir ücret karşılığında arzu eden herkes için mevcuttur. Böylece milletlerarası standartlar, teknik sahasında ilerlemiş uzmanlardan, geri kalan dünyaya büyük çapta teknoloji transferini sağlayan araçlardır.

Gelişmekte olan bir ülkenin standard teşkilâtı ise doğrudan doğruya milletlerarası standartların adaptasyonu ile işe başlayarak zaman alıcı bir işlem olan standard hazırlık gruplarının kurulması ve çalışmasından kurtulabilir. Bunlar milletlerarası standardizasyonun açık faydalarıdır.

Yukarıda bahsedilen teknoloji transferi, yalnız endüstrileşmiş ülkeden gelişmekte olana doğru olmaz. Bu transfer iki gelişmiş ülke veya gelişmekte olan bölge arasında da olabilir.

Aşında bu gerçek, ISO'nun kuvvetini gösterir. O, hükümet faaliyetlerini düzenleyen bir kuruluş olmadığını gibi, bir endüstriler birliği, bir bilim adamları topluluğu veya bir tüketici örgütü de değildir. O bütün bu gruplar için bir toplanı yeri, bir forum yaratır. Sonuç, ilgili uzmanlar arasında yapılan fikir seçiminin meyvalarıdır.

Özetleyecek olursak, ISO standartlarının kendileri, uzmanlarının bilgi ve tecrübelerini yansıtan paha biçilmez informasyon niteliğindedir ve böylece ISO, teknik bilginin oluşturulma ve transferinde önemli bir rol oynamaktadır.

Bu standartlar ve informasyon arasındaki ilk kanal, ilk bağıdır. İkinci seviyede, «informasyon hakkındaki standartlar» gelir.

ISO bünyesinde dokümantasyon ve informasyon - işlemle özellikle ilgili üç teknik komite mevcuttur.

Birincisi, milli ve milletlerarası standard terminolojisinin birleştiril-

miştir. Aşında ISO'nun bütün teknik komiteleri kendi konularındaki terminoloji ile uğraşmaktadır : Örneğin plastik teknik komitesinin, lastik, kağıt, petrol ürünleri teknik komitelerinin terminoloji ile uğraşan birer alt komiteleri mevcuttur. ISO'nun 37 numaralı «Terminoloji» teknik komitesinin özel amacı ise, terminoloji prensiplerini geliştirmek, kelimelerin düzenini, terminolojiye hesaplamanın katkılarını ve sözlük düzenini incelemektedir.

ISO'nun dokümantasyon ve informasyon - işlemle ilgili ikinci komitesi 46 numaralı «Dokümantasyon» teknik komitesidir.

Bu teknik komite, informasyon, dokümantasyon, kütüphanecilik ile dokümantasyon konusunda yararlanılan alışveriş şebekesi ve informasyon sistemleri de dahil olmak üzere informasyon (bilgi) değerlendirme alanındaki standardizasyon ile ilgilendir.

Yani daha pratik bir ifadeyle, ülke kadroları, bibliyografi tanımlayıcıları, doküman çoğaltımı, mikrofiş ve mikrokopi, dokümantasyonda otomasyon, yayınların sunulduğu gibi konular 46 numaralı teknik komitenin faaliyet sahasına girerler.

UNESCO'nun da adı geçen teknik komite çalışmalarına katkısı büyük olmuştur. ISO'nun 46 numaralı teknik komitesi ile UNESCO'nun aynı sahadaki faaliyetleri, özellikle Genel Informasyon programı, arasındaki bağlar oldukça kuvvetlidir.

Üçüncü teknik komite 97 numaralı «Bilgi sayarlar ve informasyon işlem» komitesidir. Bu komite de bilgi sayar programlama lisansları, bilgi iletişim, makinelerin nümerik kontrolü ve araçların bağlantıları konularında standard hazırlamaktadır.

Yukarıda sayılan her üç komite de gayet aktiftir. Şimdiye kadar 100 den fazla Milletlerarası Standard hazırlamışlar, 2-3 yıl içinde basılacak 80 kadar tasarı standard üzerinde çalışmaktadırlar.

Diğer bazı teknik komitelerimizin konuları da dokümancılarımızı ilgilendirir. Örneğin kağıt, banka işlemleri, idare, ticaret ve endüstri için doküman ve bilgi unsurları gibi. Ancak burada daha fazla detaya inilmeyecektir.

Bu açıklamalardan sonra, bu sempozyumun asil konusu olan ve

standardlar ve informasyon arasındaki ilginin üçüncü seviyesine gelmiş bulunuyorum : Standardlar hakkında informasyon.

ISO ikinci başkanı Mr. Ralph Hennessy'nin de işaret ettiği gibi yalnız standardları hazırlamak yeterli değildir. Onların kullanıldığını ve uygulandığını da unutmamalıyız.

Standardların kullanılmasının birinci şartı, onların varlıklarından haberdar olmaktır. Bu, ISO İnfomasyon Şebekesi - ISONET'in kurulmasına karar vermemizin nedeni.

ISONET'in gelişmesi hakkındaki planları diğer konuşmacılardan dinliyeceksiniz. Bu önce karşılaştığımız informasyon problemi üzerinde durmak istiyorum.

Bugün ISONET'in amacının, dünyanın neresinde olursa olsun, gerektiği zaman milletlerarası veya milli standardlar hakkında anında informasyon alabilmek olduğu herkeşe kabul edilmektedir. ISONET'in ilk adımı, ISO, IEC ve üye ülkeler standardlarıyla işe başlamak olacaktır.

Birçok üye ülkede, standard teşkilâtı, mal, servis ve informasyon transferi ve kullanımı ile ilgili teknik kuralları hazırlayan kuruluşlardan yalnız birisidir. Hükümet daireleri, üye standard teşkilatı ile işbirliği halinde veya bağımsız olarak teknik şartnameler hazırlayabilirler veya sigorta şirketleri bazı şartlara uyulmasını isteyebilir, vb. gibi örnekler verilebilir.

Ülkeler arasında aynı isimli kuruluşların ayrı faaliyetlerde bulunmaları da durumu iyice karıştırmaktadır.

Orneğin, bir ülkede Milli Standard Teşkilâtı bina kodlarını hazırlamakla yükümlü iken, diğer bir ülkede bu işi tamamen değişik bir kuruluş yapabilir. Bu durum, birçok sahada görülebilir: Yiyecek maddeleri konusu buna önemli bir örnek teşkil eder.

Böylece, çözmemiz gereken gayet karmaşık milli nitelikte bir sorunla karşı karşıyayız. Milli Standard Teşkilâtlarının teknik faaliyet sahaları ülkeler arasında değişmektedir. Ülkelerdeki diğer bazı kuruluşlar da standard ve teknik şartnameler hazırlamaktadırlar. Bunlar kullanıcı için, aradığı bilgiyi nereden bulacağını bilememek gibi bazı sorunlar yaratır. Aynı durumla milletlerarası seviyede de karşılaşmak mümkündür. Bu konu başka bir

konuşmacı tarafından açıklanacaktır.

Geçen ay yapılan ISO Konsey toplantısında, ISO üyelerinin kendi memleketlerinde hükümet daireleriyle, standard konularıyla ilgili diğer kuruluşlarla temas kurmaları için görüşmeler yapmaları kararlaştırılmıştır. ISONET üyelerinin kendi ülkelerinde bu teması kurabileceklerine ve informasyon akışı için gerekli bilgileri toplayabileceklerine inanılmaktadır. Bu konuda ISO Merkez Sekreteryası da kendine düşeni yapmakta, diğer milletlerarası kuruluşlarla ilişkilerini iletterek ISONET'e milletlerarası nitelikte ve teknik direktif ve kurallar hakkında informasyon sağlayabilmeye çalışmaktadır.

Özetlersek, her ISONET üyesinin milletlerarası standardlar, kendi milli standardları ve diğer üyelerin milli standardları hakkında bilgi verebilecek duruma geleceği kabul edilmektedir.

ISONET'in amacı, bu informasyon servislerinin daha etkin bir hâle gelmesi, alan ve kapsamının genişletilmesidir. Böylelikle herhangi bir kimse herhangi bir yerde standardlar hakkında, ilgilendiği mal, servis ve bilginin transfer ve kullanımı için gerekli olan informasyonu kolaylıkla elde edebilecektir. ISONET'in bu amacında başarıya ulaşması onu teknik bilgi transferinde en önemli milletlerarası vasıta haline getirecektir. Bu amaca ulaşılması için önerilerimizin anlatımını diğer konuşmacılara bırakıyorum.

ISONET aslında basit bir kavramdır. Başarısı, ilgililerin iyi niyetle, kendilerine ait olan informasyonu ortak bilgi havuzunda toplamaları ve birbirlerinin informasyon isteklerine isteyerek cevap vermelerine bağlıdır. ISONET'in gelecekteki gelişmesi için sağlam bir garanti olarak gördüğüm bu iyi niyetin bütün ilgililerde mevcudiyetine inanıyorum.

Haberleri

Çeviren : S. LÂLİK

KAMPİNGLERİN, KERVANLARIN VE GEZİNTİ GEMİLERİNİN ELEKTRİKSEL GÜVENLİĞİ :

Uluslararası Elektronik Komisyonu kamping arazisinin, kervan konaklamalarının, yüzer araçların ve rıhtımların sabit besleme tesisleriyle turizm kervanlarının ve gezinti gemilerinin elektrik gereçleri ve bunlara ait iç tesisat için bir REHBER (*) yayımlamıştır.

Bu rehber; (IEC) nın 364 sayılı neşriyatını tamamlamaktadır: binaların elektrik tesisatı. Bu eserde yukarıda adı geçen neşriyattaki kuralları yerine getirmeye yarayan pratik yöntemlere de yer verilmiştir.

Uluslararası uyumu sağlamak amacı ile Rehberde: kabloların, prizlerin ve IEC standartlarına uygun diğer ekleme tertibatının kullanma şekilleri belirtilmiştir. Ayrıca: bu çeşit tesislerde bulunan koşullara uygun güvenliği sağlamak üzere, toprak kaçağı akımlarına karşı yüksek duyarlılığı bulunan KORMA TERTİBATI'da tanıtılmıştır.

IEC Bültenin Kasım 1977 tarih ve 48 sayılı nüshasının tekrarı. Uluslararası Elektroteknik Komisyonu (IEC) elektrik ve elektronik alanlarındaki standartların Dünya'da uyumluluğunu sağlamaktan sorumludur.

(*) IEC nın 585-1 sayılı yayını: Kervanların ve gezinti gemilerinin elektrik tesisatı için Rehber.

Adres :

1, RUE DE VAREMBE
1211 GENEVE 20

SUISSE

Telefon : 34 01 50

Telgraf : INELISSION

Teleks : 28872 CEIEC - CH

ÇEVRE KORUNMASI :

Çevre sağlığını korumakla yükümlü yetkililer: kirlilik derecesini ölçme ve kontrol etme çabalarını sürdürmek için, uluslararası standartlardan gittikçe daha çok yararlanmaktadırlar. Bu ölçmeler çok kez elektronik teçhizatı gerektirdiğinden Uluslararası Elektronik Komisyonunun ihtiyaç duyulan uluslararası standartları hazırlamağa girişmesi gayet normaldir.

Bu standartlarda, uygun aygıtları, performanslarına göre, seçmeği kolaylaştırmak amaç edinilmiştir. Bunun için de aygıtların özelliklerini tanımak esas kabul edilerek bugün bir sistem oluşturulmuştur.

Bu standartlar ayrıca, güvenlik ve kullanma rahatlığı gibi benzeri alanları da kapsamaktadır. Hava analizi yapmak için, kızıl - altı (enfra-ruj) analizörlerine ilişkin bir (IEC) standardı bundan iki yıl kadar önce yayımlanmıştı. Su kalitesini belirtmek üzere çalışmalar da halen sürdürülmektedir. Öbür yandan çeşitli tiplerdeki radyoaktif sırayet unsurlarına ilişkin standartlar da hazırlanmıştır.

Bu çalışmalar, ISO Uluslararası Standardizasyon Örgütünü Teknik Komitelerle işbirliği halinde yürütülmektedir. Bu kuruluş hava ve su kalitelerinin ölçme yöntemlerini hazırlamakta ve ilgili Hükümetler arası teşekküllerle temas kurmakla yükümlü ve sorumlu bulunmaktadır. Bu teşekküllere misal olarak: Dünya Sağlık Teşkilatı (DST), Uluslararası İş Örgütü (UIÖ) ve Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (UAEA) ve benzerleri gösterilebilir.

IEC Bülteninin Kasım 1977 tarih ve 48 sayılı nüshasının özeti. Uluslararası Elektronik Komisyonu elektrik ve elektronik alanlarındaki standartların Dünya'da uyumluluğunu sağlamaktan sorumludur.

Adres :

1, RUE DE VAREMBE
1211 GENEVE 20

SUISSE

Telefon : 34 01 50

Telgraf : INELISSION

Teleks : 28872 CEIEC - CH

DENİZLERDE GÜVENLİK :

Denizlerde güvenlik öyle bir imrenilecek düzeye ulaştı ki: artık bu, Kamunun unuttuğu bir konu haline geldi. Gemicilik bugün sahip olduğu elektrik ve elektronik cihazların etkinliğiyle bu bakımdan en büyük paya ortakdır.

IEC, materyel ve gemi yapımcıları için pratik değer taşıyan bir Rehber (*) yayımlamıştır. Bu sayede KHz 10 ile KHz 30 arasındaki frekanslar içersinde belirli bir raddeye kadar Elektromagnetik uyum sağlanabilmektedir. Gemilerin elektromagnetik çevresine yerleştirilmiş bulunan elektriksel, elektronik ve ulaşım sistemlerinin iyi işlemesi için; bu, esası oluşturmaktadır.

Sözü edilen bu Rehberde materyelin ve tesislerin tasnifi yapılmış ve ölçme yöntemleriyle standardize edilmiş bütün ayrıntılar açıklanmıştır. Aynı zamanda: kablolar, ekranlar, zırlama teknikleri ve kütle yerleştirilmesine ilişkin pratik kurallara da bu yayında yer verilmiştir.

Rehber broşürde: Hükümetler arası İstişari Denizcilik Teşkilatı (HİDT), Uluslararası İstişari Radyokomünikasyon Komitesi (UIRK), Uluslararası Eadyelektrik Pertürbasyon Özel Komitesi (UEPÖK) kuruluşlarının kurallarına ve Uluslararası Elektronik Komisyonu yayımladığı standartlara da yer verilmiştir.

Esaslı antiparazit etkenlere yani bunların aksaması halinde, gemi güvenliğini ağır biçimde tehlikeye sokabilecek hususlara özel bir dikkat ve itina gösterilmiştir.

IEC Bülteninin Kasım 1977 tarih ve 48 sayılı nüshasının tekrarı. Uluslararası Elektronik Komisyonu (IEC) : elektrik ve elektronik alanlardaki standartların Dünya'da uyumluluğunu sağlamaktan sorumludur.

(*) IEC nın 533 sayılı yayını: Gemilerde elektriksel ve elektronik tesislerin elektromagnetik uyumu için Rehber.

Adres :

1, RUE DE VAREMBE
1211 GENEVE 20

SUISSE

Telefon : 34 01 50

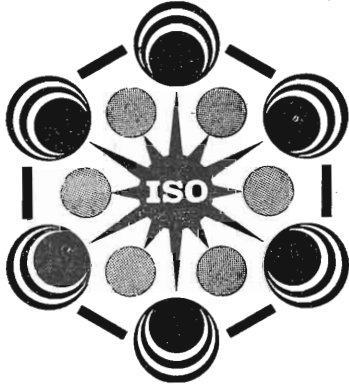
Telgraf : INELISSION

Teleks : 28872 CEIEC - CH

HABERLERİ

Çeviren : S. LALİK

«ISONET» NEDİR?

«ISONET» standartlara ilişkin olarak bütün Dünya'da yayılan haber dalgalarını karşılamak amacı ile kurulmuş, merkeziyetçi olmayan, bir faaliyet örgütüdür. Bu, ISO nun bir enformasyon şebekesidir. Her ulusal merkez: kendi ülkesindeki standartlarla ilgili haber ve dokümanlardan sorumludur.

ISO Merkez Sekreterliği de uluslararası standardizasyon için aynı ya da benzeri görevi yerine getirmektedir. «ISONET» tam anlamı ile geliştiği zaman, enformasyon servisleri, komple bir yelpâze oluşturacaktır. Bu aşama, modern haberleşme tekniği ile personelin ve bundan yararlananların iyi yetişmelerini de kapsayacaktır.

Bu niteliklerle «ISONET» teknoloji transferi için; en rasyonel bir taşıma aracı olarak ve standartların uluslararası ekonomik hayata entegrasyonunu ve uluslararası mübadeleleri kolaylaştıracaktır.

PARİS KOLLOG VE SEMİNERİNDE «ISONET» GENEL BİR TASVİP GÖRDÜ :

Standartlara ilişkin uluslararası yeni bir haberleşme sistemi üzerinde karara varmak amacı ile PARİS'de geçen Ekim ayında kollog (konferans) ve seminerler düzenlendi. Burada müzakerelere katılanlar oybirliğiyle, mümkün olmaz, «ISONET»in faaliyete geçmesi kararına vardılar.

37 ülkeden gelmiş 100 den fazla delege, özellikle dokümantalist (belge toplayanlar) ve kütüphaneciler, etkin bir haberleşme şebekesinin âcil bir durum gösterdiğinde muhtabık kaldılar.

«ISONET» Yönetim Kurulu Başkanı ve Fransız Normalizasyon Birliği (AFNOR)un Genel Direktörü Bay **Raymond Frontard**: şimdiki uyumsuz referans sistemlerini iki aşamada düzeltme lüzumu üzerinde durmuştur. Bay **Frontard** kollog ve seminerlerde söz almış ve önerdiği iki aşamayı ana çizgileri ile şöyle açıklamıştır :

— **Birinci Aşama** : «ISONET»in bütün üyeleri şebekenin dokümanter araştırma sistemi ile bağdaşır biçimde işaretlenmelidirler.

— **İkinci Aşama** : «ISONET» aynı zamanda «norm karakterli» evrensel bütün dokümanları içersine almalıdır. Örneğin: satın alma kurları ve nitelikleri gibi.

Paris toplantıları birbirinden farklı iki kısma ayrılmıştı. Fakat iştirakçilerin çoğu, her ikisine de katılmışlardır. «ISONET» üzerine yapılan kollog: UNESCO tarafın-

dan ISO nun işbirliği ile düzenlenmiş ve 5 - 7 Ekim 1977 tarihleri arasında UNESCO nun FONTENY MEYDANI'ndaki lokalinde yapılmıştır. Burada görüşülen konuların bir özetini ISO Merkez Sekreterliği Halkla İlişkiler ve Haberleşme Dairesinden tedarik etmek mümkündür. Müzakere zapıtlarının tamamı, 1978 ilkbaharında yayımlanacaktır.

Formasyon Semineri ise: Fransız Normalizasyon Birliği (AFNOR) lokalinde 10 - 18 Ekim 1977 tarihlerinde yapılmıştır. Bu Organizasyon: UNESCO ile Fransa Bilimsel ve Teknik Enformasyon Ulusal Bürosu'nun (BNİST) himayelerinde ISO ve AFNOR tarafından hazırlanmış ve yürütülmüştür.

Bu toplantıların önemini belirtmek üzere, PARİS Belediye Sarayında delegelerin şerefine bir resepsiyon verilmiştir.

Kollog :

Kollog'da UNESCO Genel Müdür Temsilcisi: ulusal standartlar ve kurallarla ilgili bilgi ve haber transferlerini iyileştirmenin lüzumunu ve ISONET'in bu yolda atılmış nasıl önemli bir adım olduğunu açıklamıştır. Bu konu başka konuşmacılar tarafından da ele alınmıştır. Bunların arasında Kanada Standardizasyon Konseyi İcra Organı Direktörü **Ralph Hennessy** de vardır.

ISO Başkan Yardımcılığını yapan Bay **Hennessy**: eğer bu alanda gerçekten bir başarı elde edilmek isteniyorsa, bütün üyelerin «ISONET»in hizmetinde canla başla çaba göstermesi şarttır, demiştir.

Sovyet Rusya Standardizasyon Enstitüsü (GOST)'un delegesi ve şimdiki (INFCO) nun Başkanı Bay **V.V. Tkatchenko** : son 10 yıl içerisinde **ISO** nun enformasyon faaliyetleri hakkında geniş açıklamalarda bulunmuştur. Bu izahata göre : «**ISONET**» gelişme halinde olan ülkelerin katkılarını sağlayabilmeli ve onların haklarını da garanti edebilmelidir.

Amerikan Ulusal Standardizasyon Teşkilatı mensubu olan Bay **L. Ercher** : standartlara ilişkin Uluslararası Enformasyon Şebekesi fikri : «**ISONET**» ile konkr. yani elle tutulur hale gelecektir, demıştır. Sağlanabilecek yararlar arasında : tekniğin, ticaretin ve işbirliğinin gelişeceğini ayrıca belirtmiştir.

ISO Genel Sekreteri Bay **Olle Sturen** özetlemek için, şu beyanda bulunmuştur : «**ISONET**» gayet basit bir kavramdır. Başarı : ortak üretim kuruluşlarına enformasyon ulaştırma endişesi taşıyan kişilerin iyi niyetlerine ve birbirleri ile haberleşme ihtiyacının sürat ile karşılanmasına bağlıdır. Bay **Saturen** : sözlerini tamamlarken, bu iyi niyetin varlığından emin bulunmaktayım, zaten «**ISONET**»nin geleceği bakımından en sağlam garanti de bu iyi niyettir, demirşir.

Seminer :

Seminerde «**ISONET**» için ne yapmalı ve nasıl yapmalı? sorusu, tutumun ciddiliğini göstermiştir. Seminerde ayrıca otomatikleştirilmiş ve el ile (Manuel) yapılan araştırma sistemleri ile, **ISONET** bordrolarının kullanılmasına ilişkin atelyeler hakkında pratik domonstrasyonlar (gösteriler) yaptırılmıştır.

Standardizasyona ilişkin bir Enformasyon ve Dokümantasyon Merkezi'nin Organizasyonu hakkında Fransız Normalizasyon Birliği (AFNOR)'den Bayan **N.G. Clerc** : geniş bilgi vermiştir. Böyle bir Merkezin başarıları : Çalışan personelin geniş ölçüde **vasıflı kişiler olması** gereği üzerinde bilhassa durulmuştur. **Bayan Clerc** : «Merkez ister basitleştirilmiş bir sisteme göre isterse çok iddialı sözlerin otomatikleştirmeyi öven sistemine göre işlemiş bulunsun dokümantasyon herşeyden önce, insanlar arasında bir ilişki kurma faaliyetidir, diye sözlerini bitirmiştir.

İngiliz Standartlar Enstitüsü temsilcisi Bay **J. Widdowson** : izlenimlerini ve düşüncelerini şöyle açıklamıştır : İyi temellere oturtulmuş «**ISONET**» gibi bir enformasyon sistemi sayesinde çok yararlı döküman araştırması imkânı doğacaktır. Bu, çok önemli ve değerli bir teşebbüstür.

Seminer esnasında müzakerelerin büyük bir kısmını yürüten ve koordinasyon sağlayan Fransız Normalizasyon Birliği (AFNOR) temsilcisi **Bay E. Sutter** : Bu döküman hazinesinin temelleri **ISO** tarafından atılmıştır diyerek, mevcut sistemlerden ve öneminden söz etmiştir. Otomatikleştirilmiş ve Manuel iki sistemin daha da geliştirilmesi için çeşitli telkinler açıkça ortaya konulmuştur. Bunlar kuşkusuz, uygulamalar göz önünde tutularak değerlendirilecektir.

Bazı «**ISONET**» üyelerinin, şebekesinin kurulması konusunda gösterdikleri tereddütleri Bay **Sutter** incelemiştir. Belirttiği kanaata göre, «**ISONET**» kuralları iyi kavranırsa başlangıçtaki çiraklık aşaması zor olmayacaktır, şebekenin göreceği yararlı hizmetlerle **başlangıçta üye**lerden hemen her birinin esirgelediği çabalar; geniş ölçüde telâfi edilecektir.

Polonya Standartlar Kuruluşu na mensup delege, Bay **E. Krenski** : «**ISONET**» içerisindeki otomatikleştirilmiş ve Manuel sistemlerde enformasyon alış verişinin tanımı üzerinde durmuştur. Yaptığı açıklamalar, özellikle gelişmekte olan ülkelerin delegeleri tarafından ilgiyle izlenmiştir.

Aynı zamanda **INFOC** nin de Başkanı olan Bay **Krenski**, Manuel sistemli Merkezlerin kendi dillerine göre otomatikleştirilmiş Merkeze yahut bazı hallerde, ekonomik sebeplerle, bölgesel bir Merkeze bağlanmayı iztemelerinin şart olacağını bildirmiştir.

Son iki gün, ayrıca bibliografik mübadelelerin teyde alınması ile ilgili teknik sorunlar üzerindeki yoğun incelemeler ayrılmıştır. Bu tartışmalar özellikle enformatik eksperler düzeyinde olduğundan, öbür delegeler bu iki günü Millî Kütüphane, Ulusal Tekstil Enstitüsü, Enformasyon Halk Kitaplığı, Deniz Aşırı Tehizat Merkezi, Yakıt ve Enerji Enstitüsü ve Bayındırlık Bakanlığı Merkez Laboratuvarı gibi Kuruluşları gezerek değerlendirmişlerdir.

CENEVRE DE (INFCO) NUN TOPLANTISI :

ISO Komiteleri Üyelerinden 25 temsilci : (INFCO) nun 9. Toplantısını 3 ve 4 ekim 1977 tarihinde CENEVRE'de yapmışlardır. Bu toplantıda başlıca iki konu üzerinde durulmuştur : Gelecekte «**ISONET**» bünyesinde sağlanacak mübadelelerin gelişmesini sağlamak için hazırlıklarda bulunmak. Ve standartlara ilişkin haberleşme Merkezlerinde çalışacak personeli yetiştirmek.

Bu temalardan ikincisi için (INFCO) da «**ISONET**» in Manuel kısımlarına ilişkin tasarılar görüşülmüş ve tartışılmıştır. Burada standartların bibliografik tanımları ve ISO kaynaklarından seçilmiş taticılara göre standartların işaretlenmesi yani indekslenmesi ele alınmıştır.

Bu sayede **ISO** kaynaklarının yöntemleriyle ilgili tertipler, canlı belgeler halinde incelenmiştir. Ayrıca sürekli olarak düzeltilmeğe ve günün koşullarına uygun duruma sokulmağa zorunluluk bulunduğu da anlaşılmıştır.

ISO nun üç resmi dilinde yapıldığı gibi : almanca, italyanca, ispanyolca ve polonyaca tercümelerin hazırlanması da öngörülmüştür. Çeşitli diller arasında tam karşılıkların bağdaştırılması, kuşkusuz, temine çalışılacaktır.

Her dil çeşiti ile sıkı bağ sağlayan özel bir merkez kurulması, yöntem yapısı için önerilmiş ve gerekli bulunmuştur.

(INFCO) örgütü : İngilizce, Fransızca ve Rusca dan ibaret üç dilde bir sözcik hazırlanması için, öncelik kararı almıştır.

Standartlara ilişkin Enformasyon Merkezlerinin personeli ve bunlardan yararlanacakları eğitmek ve yetiştirmek için gösterilen gayretler : (INEFCO) nun bu toplantısından hemen sonra yapılacak «**ISONET**» kollog ve seminerlerinde beklenen meyveleri vermekte geçikmeyecektir. Bölgesel bir seri seminerler düzenlemek üzere yapılan teklifler, derhal kabul edilmiştir. İlk bölgesel seminer, kuvvetli bir ihtimal ile, **GHANA** da düzenlenecektir. **Hind Standartlar Enstitüsü**, konuk ülke olarak, Doğu ve Güney - Doğu Asya için, benzeri bir seminer organize edilmesini teklif etmiştir.

İki önemli yetiştirme programı hazırlanarak ISO Rehberi biçiminde yayımlanması karar altına alınmıştır. Bunlardan birisi : standartlara ilişkin personelin yetiştirme programını kapsayacaktır. İkincisi ise, bu merkezlerde çalışacak elemanların yetiştirilmesini amaçlayacaktır. Ulaşılacak istenen hedef : ilgililere bu Merkezlerin çalışmalarında nasıl yarar sağlanabileceğini göstermek olacaktır.

(INFCO) kuruluşu; özel bir memnuniyet duyarak, normlarla ilgili uluslararası teşekküllerin repertuar yayımlarını karşılamaktadır. Genel düşünce, bütün Dünya Standardcılarını için bunun büyük yararlar sağlayacağı şeklindedir.

Uluslararası standartların repertuarı ve bibliografik serileri, gerçek değeri ile yayınlandığı takdirde, bunların yakından ve dikkatle izleneceği (INFCO) üyelerince belirtilmiştir. Bu eserlerin değerli enformasyon koleksiyonlarını oluşturması, başka yerlerden sağlanabilmesini de imkânsızlaştırır.

(INFCO) Başkanı sıfatıyla Bay V.V. Tkatchenko (Sovyet Rusya, GOST) : Kapanış konuşmasında şunları söylemiştir.

Elde edilen başarılar, Helsinki Anlaşmasının ruhuna tamamiyle uygun olarak sağlanmıştır. Özellikle standartların harmonizasyonuna ilişkin son akıt, bunun açık bir örneğini oluşturmaktadır.

ISO Bülteninin Ekim/Kasım 1977 sayılarında belirtildiği gibi, 1978 - 1980 devresi için Bay V.V. Tkachenko'nun yerine, (INFCO) Başkanlığını, Polonyalı Bay Edvard Kiersk (Polonya, PKNİM) yürütmektedir.

GEOMETRİK YÖNELTME VE HAREKET YÖNÜ :

Bazı kimseler bir elektrik lambasını yakmak yada elektrikli bir ev aletini çalıştırmak için, komütatörü (düğmeyi) aşağı doğru bastırma alışkanlık haline getirmişlerdir. Bazı kimseler ise, aynı mak-satla bunun tersini yaparlar.

Geometrik yöneltme ve hareket yönü ile ilgili her türlü soruna köklü bir çözüm bulmak çabasında olan ISO uluslararası yeni bir standard yayımlanmış bulunmaktadır.

Standardizasyon Prensiplerini İnceleme Daimî Komitesi (STACO) tarafından hazırlanmış bulunan

ISO 1503 standardı : bir kolun yada anahtarın hareket yönü prensipi bakımından beklenen yani akla yatkın gelen aksiyona uymalıdır esasına dayandırılmıştır. Örneğin : bir otomobil volanı araç ile aynı yöne döner.

Ayrıca, operatöre göre, sağa ve yukarı doğru yapılan bir hareket yada saat akrebi yönündeki bir dönme hareketi : çalıştırma işlemini yada kapatmağı yerine getirmelidir. Bununla birlikte özel kullanma alanlarında, iyice kökleşmiş bir fonksiyonu değiştirmeden önce, çok tedbirli ve titiz davranmak gerekir. ISO standardı, özellikle fonksiyonların henüz iyice yer etmediği hallerde direktifler vermeği amaçlamaktadır.

ISO 1505 standardı : motorların hareketli parçalarını göstermek, lövy ve enterüptür yerlerini belirtmek gibi güvenlik sorunlarıyla uğraşan, mühendisler ve teknisyenler için, çok ilginç ve yararlı olacaktır. Bu, aynı zamanda felsefi espiye sahip kişilerin zihinlerini de kurcalayabilir. Çünkü, döküman, vazedilen problemlere, vakalarla bağlanır. Bir futbol topu yada bir tuğla parçası iyice yönlendirilmiş bir objeye göre : örneğin, bir uçak, bir klisenin iç kısmı veya bir aletler tablası gibi, esaslı bir yöneltme sistemine sahip değildir. Bundan genellikle dışardan bakılarak incelenen objeler (teknik resimler, sanat eserleri, saatler vs.) için yararlanılır.

Uluslararası ISO 1503 standardı : aynı zamanda «dış gözlem sistemi» ile normal olarak içerden gözlenen (gemiler, trenler, vinçler vs. gibi) objeler için yararlanılan «iç gözlem sistemi» arasındaki farklılıkları da incelemektedir.

Bu yeni standarda giriş : teknik objelerin geometrik yöneltmelerini ve çok kez kesin bir önem taşıyan objelerin yada bunlara ilişkin kısımların dönme yönlerini hassasiyetle belirtmektedir. Kesin olmayan yada çok hatalı olan bir yöneltme işareti, meselâ : yangın alevleri içinde yüzen bir binada kurtarma ekiplerinin işini son derece zorlaştırır. Bir valfin yada bir kaldıraç kolunun, tehlikeli durumlarda, hatalı yönde bastırılması veya kaldırılması, felakete sebep olur.

STANDARLAR REFERANSLARI İÇİN PRENSİPLER BROŞÜRÜ :

ISO ve Uluslararası ELEKTRO-TEKNİK KOMİSYONU (IEC) : standartların referanslarına ilişkin prensiplerin özetini oluşturan Rehber biçiminde bir broşür yayımlanmıştır. Bu eser : (ISO) ve (UEK) Konseylerince ortaklaşa onaylanan ve 1973 de ihdas edilen bir karma grup tarafından hazırlanmıştır. Standard referanslarına ilişkin prensiplerin yararları Hükümet Kuruluşları nezdinde halen yasalar ve kurallar bakımından gayet iyi bilinmekte ve tanınmaktadır.

Avrupa Uluslar Topluluğu Ekonomik Komisyonu'nun Ekspertler Grubu : Mayıs 1977 tarihinde gayet açık olarak, standartlar halinde oluşacak teknik isteklerin faydalarını şöyle açıklamıştır :

- Adli işlemlerin sadeleştirilmesi ve hızlandırılması,
- Ticari engellerin şimdikinden daha çabuk yok edilmesi,
- Uluslararası standardizasyon Örgütleri çalışmalarına ilişkin sonuçların daha kolay ve çabuk yürürlüğe girmesi imkanlarının hazırlanması,
- Teknik ilerlemeleri hesaba katarak, mevcut kuralları daha kolay ve çabuk değiştirme çarelerinin aranması,
- Teknik kuralların daha iyi uygulanması için, gündelik çalışmalar içersinde teknik personel, standartlar ve yasal maddelere daha fazla bir alışkanlık sağlayacak tatbikatın yerleştirilmesi,
- Yöntemleri düzgün şekilde uygulayarak : bütün teknik kuralları bir yerde toplama olanaklarının araştırılması,
- Ulusal teknik kuralların en iyi tarzda uygulanması ve çeşitli ülkelerin ulusal standartları arasındaki aykırılıklardan sakınılması, gerekir.

ARABALARIN KONTROLU İÇİN FRANSIZ NORMU :

Otomobil sürücülerinin dikkatsizliği ve taşıtların muntazam teknik kontrole tâbi tutulmaması yüzünden pek çok trafik kazaları meydana gelmektedir.

Bakanların, yetkili makamların, Tüketici Örgütlerin isteklerini karşılamak için, Fransız Normalizasyon Birliği (AFNOR) : ulusal niteликte bir standard yayımlamıştır. (NF × 50 — 201).

Bu yeni Fransız Normu : özel arabaların yada hafif taşıt araçlarının temel güvenlik koşullarına uygun biçimde muayene ve kontrolleri için, asgari işlemleri kapsayan bir liste tesbit etmiştir.

Belirtilen bütün kontrol işlemleri : sökmege ve parçaları birbirinden ayırmağa gerek duyulmaksızın basit bir cihazla gerçekleştirilmektedir.

Kontrol listesinde belirtilen işlemler ve öğütler dahil, yöntemin uygulanması için geçen süre, 50 dakikadan ibarettir. Bu kontrol, frenleme sistemindeki aşınma derecelerini tespite imkân vermemektedir. Çünkü bunun için çok daha fazla zaman gereklidir. Buna rağmen, (NF × 50 — 201) standardı, son derece yararlı ve ucuz bir sağlamlık elde etme Bülteni oluşturmakta ve kapsadığı aksaklıklar da yok denilecek yada göz yumulacak kadar azdır.

Pek çok ülkelerde zorunlu yada isteğe bağlı türlü kontrol sistemleri uygulanmaktadır. Fransa bu alanda ulusal bir standard yayımlayarak basit otomobil sürücülerinin emrine amade bir kontrol listesi vermekle büyük hizmet sağladığı kanısındadır. Hele bu konuda ilk ülke bulunması, ayrı bir şeref payının sevincini tatmasına neden olmaktadır. Çünkü bu vesile ile ilgililer, yavaş yavaş araba kaputununun altındaki organların neler olduğunu ve buralarda neler olup bittiğini eninde sonunda anlamış ve öğrenmiş olacaktırlar.

Bu standardın basılı nüshaları 44,5 fransız frangına satılmaktadır. Bunun özellikle garajcuları, şöför örgütlerini ve otomobil kluplarını ilgilendireceği kesinlikle söylenebilir.

Standardın temini için başvurulacak adres aşağıda gösterilmiştir.
AFNOR TOUR EUROPE
CODEX 07, 92080 PARİS - LA
DEFENSE

TÜKETİM EŞYASININ PORTATİFLİĞİNİ BELİRTMEK :

Portatif yani taşınabilir denen eşya gerçekten portatif mi? Bu soruya Amerikan Standardlar Örgütüncü; Ticaret Federal Komisyonu hesabına yapılan etütlerden sonra, şöyle cevap verilmiştir. Ağırlığı 10,7 kilogramı geçmeyen eşya portatiftir. Bu rakam tüketici toplumun % 90 ını memnun edebilmek için, mutlak sınır olarak kabul edilmiştir.

Bu sonuç, 16 - 65 yaş gruplarını oluşturan halk kitlelerinin denemelerine daha doğrusu uygulamalarına karışıp eriyecektir.

Hacım bakımından uygun en büyük sınırlar ise : 30,5 ilâ 38,5 cm³ dir. Bunlar yaklaşık olarak kübik ve sıkı olan ürünler için öğütlenmiştir.

İmalatçıların açıkladıklarına göre : çeşitli televizyon modelleri, dikiş makineleri ve portatif diye satılan birtakım ev alet ve cihazları yukarıda gösterilen sınırların dışında tutulmaktadır.

Bu tanımlama çok önemlidir. Çünkü garantili olarak satılan pek çok eşya, cihaz ve ürünlerin tüketiciler tarafından gerektiğinde yetkili servislerin merkezlerine götürülmesi söz konusudur.

BENZİN TÜKETİMİ İÇİN AVUSTRALYA STANDARDI :

Avustralya Standardizasyon Teşkilatı; arabaların benzin harcaması deneyine ait bir yöntemi standardlaştırarak, yayımlamıştır. Bu standard : arabaların şehir içi yada kırsal bölgelerde tüketeceği muhtemel benzini göstermek için yapılacak denemeleri ayrıntılarıyla açıklamaktadır. Bu standard, esas itibarile, Amerikan Ajansı'nın çevre kirlenmesini önlemek üzere uyguladığı deneme yöntemi dayandırılmıştır. Bu, aynı zamanda Avustralya'da gazların yayılmasına ilişkin kontrollar

için geçerli yöntemi oluşturmaktadır. Gaz yayılmaları süresince toplanan değerler : benzin standardına göre harcanıp harcanmasını ortaya koymaktadır.

Standardın esas amacı : çeşitli arabaların benzin tüketimlerini karşılaştırmaktır. Bir arabanın tam olarak ne kadar benzin tüketeceği hakkında sahibine hiç bir şey söylenmemektedir. Lâkin bir otomobil sürücüsünden ortalama ne miktar benzin harcaması istendiği standard'da gösterilmiştir. Standard, aynı zamanda, iki araba arasında hangisinin normal koşullar altında daha az benzin tüketeceğini belirtmektedir.

ISO İNSAN CİNSİYETİNİ KODLANDIRDI :

Bir ordinatörün (bilgi sayarın) haberleri ve verileri iletirken sık sık kişinin cinsiyetini belirtmesi gerekir. Örneğin: İngilizce konuşan ülkelerde bunu rahatlıkla «Erkek» anlamına gelen «Male» kelimesi için (M) harfile ve «Kadın» anlamına gelen «Femal» kelimesi için de (F) harfile kodlandırmak mümkündür.

Bununla birlikte uluslararası düzeydeki verilerin ve haberlerin mübadelesinde ise: dillerden türetilen kodlara bağlanmaksızın sayısal bir kodu kullanmak çok daha elverişli olur.

Bu nedenle enformatik'de uzmanlaşmış teknisyenlerden oluşturulmuş bir **uluslararası ISO Komitesi**, bu maksadla Erkek için (1) bir, Kadın için (2) iki kodunun rakamsal olarak kullanılmasını karar altına almıştır. Cinsiyet bilinmiyorsa kod (0) sıfır, eğer cinsiyet tanıtılmamışsa kod (9) dokuz olarak kabul edilmiştir.

Kadın özgürlüğünün korunmasına titizlik gösterilen bu devirde, ilgili komite üyeleri şu açıklamayı yapmakla yarar görmüşlerdir. **Uluslararası ISO 5218** standardı: «Erkek» koduna (1) ve «Kadın» koduna (2) verirken, tercih sıralaması gibi hiçbir özel kavram üzerinde durmamıştır. Bu standard, ilgili birçok ülkelerde hâkim olan uygulamalar göz önünde tutularak hazırlanmıştır. Yoksa bir ayırım yapmaya yol açabilecek önemsemek, hiyerarşi ve başka bir kriter anlamı aslâ söz konusu değildir.

Standard'da güdülen amaç şöyle özetlenmiştir :

— Cinsiyetlerin belirtilmesini şekillendirerek buna ilişkin verileri transfer etmek, tevzi için gerekli **ve/yahut** kelimelerini yazma zamanlarını kaldırmak.

— Mübadelelerin geçerliliğini ve açıklığını artırmak.

— Cinsiyetlerin gösterilmesini ulaştırmada, gerekli kişi sayılarının toplamını azaltmak ve neticesile harcamaları düşürmek.

Şu günlerde 80 den fazla uluslararası standard: hesaplayıcılar (**calculateurs**) ve enformasyon işlemleri alanında ISO tarafından yayımlanmış bulunmaktadır. Bunlar geniş bir yelpaze görünümünde bü-

yük bir alanı kapsamaktadır. Aynı miktarda standard projeleri de tezgahlanmış haldedir.

Programlama dilleri, karakter çeşitleri ya da takımları, kodlamalar, hesaplayıcılardan yararlanan enformasyon sistemlerine ilişkin dökümanların incelenmesi, ekipmanların enterkonesiyonları, etiketlemeler, fişlemelerin esasları vs. tümü ile bu geniş yelpâzenin koruyuculuğu altındadır.

«AFNOR» UN YENİ GENEL DİREKTÖRÜ :

Mr. Vaucelle

Bay Bernard Vaucelle: Ticaret ve Endüstri Bakanlığı'nda Endüstri Ürünleri Kalite Departmanı ve Esnaf Dairesi Başkanı ve Normalizasyon Komiseridir. Şimdi Fransız Normalizasyon Birliği'nin (AFNOR) Genel Direktörlüğüne atanmıştır.

ISO Bültenin Ekim/Kasım sayılarında bildirildiği gibi, **Bay Vaucelle** aynı zaman tüketim maddeleri ile uğraşmak üzere, yeniden ihdas edilen, **ISO İstişari Komitesi**'nin Başkanlığına da seçilmiştir.

AFNOR'un 1968 den beri Genel Direktörlüğünü **Bay Raymond Frontard** yürütmüştür. Şimdi bu görev, liyakatı nedeniyle **Bay Bernad Vaucelle** getirilmiştir.

M. Parkany

M. Hollaway

M. Lingner

TEKNİK KOORDİNASYON - ÜÇ YENİ ATAMA :

ISO Merkez Sekreterliği'nin Teknik Koordinasyon Dairesi: üst kadrolarını üç yeni atama ile takviye etmiştir. Bunlar sırasile aşağıda tanıtılmıştır :

Bay Michel Parkany: (47 yaşında). **Macar Szabvanyügl Hivatal** (MSZH)'un uluslararası ilişkiler dairesi eski direktörüdür. ISO da Macar Komite üyesi olup (Ingénieur Principal) yani sorumlu Mühendis görevine atanmıştır. **Bay Parkany**: Biyoloji, Kimya ve Tarım Teknolojisi dallarında diplomalıdır. Enstrümantal analiz, kâlite kontrolü ve standardizasyon konularında konferansçı olarak tecrübe sahibidir.

Biri İngiliz öbürü de Alman olmak üzere, iki uzman kişi de (Ingénieur) mühendis olarak atanmışlardır.

Bay Beverley Harold Holloway: (62 yaşında). İngilterede bir İnşaat Firmasının eski direktörüdür. İnşaat alanında standardizasyon çalışmalarile büyük tecrübe görmüş değerli bir elemandır. **Bay Holloway**, **British Standard Institution** (BSI)'nin Ağaç Endüstrisi Komitesinde 1968 - 1976 tarihleri arasında Başkanlık görevini yürütmüştür.

Bay Klaus - Gunter Lingner: (35 yaşında). Son 10 yıl içerisinde **Deutsches Institut für Norming** (DIN) teşkilatının **Besin Ürünleri ve Tarım Bölümünde** çalışmış olup ISO nezdinde Alman Komite Üyesi'dir. Diplomalı Kimya Mühendisidir. **Bay Lingner** görevlerine Ocak 1978 de başlayacaktır. **Bay Parkany** ve **Holloway** ise, Kasım 1977 de görevlerine başlamışlardır.

ŞAMPANYA TİPALARİ İÇİN ULUSLARARASI BİR STANDARDIN HAZIRLANMASI :

BULDHOZER SÜRÜCÜLERİNİ KORUMAK :

Toprak harfiyatı makinelerinin güvenliği ve etkinliği büyük ölçüde bu araçların Ağırlık Merkezlerine bağlıdır. Meselâ : bir Buldhozer sürücüsü, verilmiş bir rampa üzerinde aracının devrilme korkusu olmadan çalışabileceğini bilmek zorundadır.

Ağırlık Merkezini belirtmek için birçok yöntemler vardır. Fakat uluslararası eksperlerden kurulu bir ISO komitesi : bir köprü - baskül ve bir vinçden yararlanılan pratik ve basit bir yöntem üzerinde mutabık kalmıştır.

Uluslararası ISO 5005 standardı, toprak hafriyatı makine ve araçlarının Ağırlık merkezine ilişkin koordinatları belirtmek için, uluslararası düzeyde beğenilen bir metodu tanımlamıştır. Bu araçlara örnek olarak : yükleme koşulları yada aksesuarların konumu ne olursa olsun; traktörler, yükleyiciler ve düzenticiler gösterilebilir.

Bu standardın giriş kısmında açıkça belirtildiği gibi : aksesuarlar ve hareketli elemanlarla bezenmiş bir makinede, ağırlık merkezinin sabit ve tek bir yeri olmaz.

Böyle bir makine, eğik halde iken, düşey koordinatları bulmakta yapıldığı gibi, eğilebilen elemanlar eğilirler, alışkanlar ve hareketli parçalar yer değiştirirler ve sonuç olarak da Ağırlık Merkezi yerini değiştirir.

Aynı suretle ve özellikle hafriyat makine ve araçlarında : ağırlık merkezinin yeri, araca konulacak aksesuarların ve yardımcı teçhizatın konumlarına bağlı kalır.

Şuhalde : Bütün deneme koşullarında bunu kesin ve tam olarak belirtmek esastır.

Standard'da hafriyat makine ve araçlarının hazırlanması ve yüklenmesi hususunda ayrıntılı bilgilerle birlikte : gerekli cihazlanmalar, denemenin sözlü tutanakları ve sonuçlarının değerlendirilmesi hakkında malumat vardır.

ISO 5005 - 1977 - Toprak Harfiyat Makine ve Araçları - Ağırlık Merkezini Belirtme Yöntemi.

Şampanya patlatmasını iyi bildiklerinden dolayı gururlanan pek çok usta kişiler vardır. Fakat bunlardan acaba kaç tıpaların kaliteleri ve kusurları hakkında fokurdayan nutuklar çakarak dostlarını inandırabilir?

Halen uluslararası mantar eksperleri komitesi : uluslararası bir standard tasarısı üzerinde çalışmalarını sürdürmekte ve bu esrarlı bilim hakkında bazı gözlemler sağlamış bulunmaktadır.

ISO/DIS 4710 tasarısına ilişkin doküman : şampanyalarda ve köpüklü şaraplarda kullanılan tıpların teknik özellikleriyle niteliklerini Uluslararası Şarapçılık Ofisi'nin belirttiği biçimde tanıtmayı amaçlamaktadır.

Tıplar : tipleri, biçimleri, yapım yöntemleri ve son bitirme işlemleri bakımından birbirinden çok farklı olabilirler. Pikürleri yani iğne boşlukları çok ince ve az görünür halde «Ekstra» tıpalardan başlayarak bütün yüzlerinde iri pikürler gösteren «çok iğnelenmiş» olanları kapsamak üzere, beş çeşit İNCELİK tasnifi yapılmıştır.

Sağlamlık bakımından da dört kategori tespit edilmiştir. Hepsinde göz yumulacak kusurlar yelpazesi belirtilebilir. Sıvı basıncına karşı mantarın daha geçirgen hale gelmesi, renklendirmeler vs. gibi siparişi anüle edecek kusurlar sayılabilir (kuru damar, liflere çeşitli organik maddelerin girmesi ve türlü lekeler ve arada gösterilebilir).

Standard tasarısında gösterilen çeşitli tasniflerin kombinezonu, satıcılara geniş bir seçme yelpazesi vermektedir. Böylece müşterilerin tıpa seçme hususundaki çeşitli istekleri karşılanabilmektedir.

Kolaylık ve rahatlık sağlamak amacıyla imalat için bir semboller sistemi geliştirilmiştir. Örneğin, 44/E işareti çeyrek şişe için dört parçalı bir tıpayı göstermektedir. Sevk için 21/T sembolü büyük şampanya şişeleri için iki parçalı tıpa anlamını taşımaktadır.

Sözkonusu Standard Tasarısında belirtilen öneriler : ISO nun 65 ülkeye ait standardizasyon Enstitülerinin komite üyelerine tasdik etti-

rilmesi gereği altına çizgi çekilerek işaretlenmiştir. Yapılacak itirazların ve ileri sürülecek mutalaaların ışığı altında bu tasarı tâdil edilebilecektir.

ISO/DIS 4710 Standardı : Uluslararası standardizasyondan yükümlü ISO/TC 87 Teknik komitesi tarafından hazırlanmıştır. Bu komite uluslararası düzeyde beğenilen yirmiye yakın tasarı hazırlamıştır. Bunlar tabaka halinde ses emen, aglomere mantarın (sıkıştırılmış mantar tozlarının) özellikleri kadar, çeşitli görünümleri, tasnifleri ve lehva halindeki mantarların ambalajı, kopma gerilimini belirtmek için çeşitli deneme usullerini, rutubeti, hacimsel kütle vs. yı ihtiva eder.

ISO nun şaraplara ilgi göstermesi, ne mantar tıplarla başlamış ve nede bitmiştir. Başka teknik komiteler nefis bir bardak şarabın standardizasyonu ve uluslararası düzeyde özellikleri bilinen şarap bitkilerinin nitelikleri üzerinde de çalışmaktadırlar.

Fakat bu; uluslararası standardizasyonun uzmanlaşmış örgütüne ilişkin faaliyetlerin ancak küçük bir kısmıdır. İlgili kuruluş, teknolojinin bütün sektörlerinde pratik olarak çalışmalarını yürütmektedir. Ortalama olarak yılın çalışılan her gününde iki uluslararası standard yapılmaktadır.

İlmesi gereği altına gizli geçkilerle-
işaretlenmiştir. Yapılacak itirazların
ve ileri sürülecek mutalaaların işiği
altında bu tasarı taddi edilebilecek-
STANDARDAIN

**ŞAMPANYA TİPALARI İÇİN
ULUSLARARASI BİR
TASARIM**

İKİ FİRMA

DAHA TSE MARKASI

ALDI

DEMMA DEMİR MAMULLERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

Firmanın ürettiği ve TS 708'e uygun Kaynaklı Nervürlü Tip Beton Çelik Hasırları TSE Markalı mamuller arasına girmiştir.

5.12.1977 tarihinde sözleşmeyi TSE adına Yönetim Kurulu Başkanı Şadi Pehlivanoğlu, Firma adına Murahhas Aza Radi Dikici, Mali İşler Müdürü Kemal Karadağ imzalamışlardır.

EMEK ELEKTRİK ENDÜSTRİSİ A.Ş.

Emek Elektrik Endüstrisi A.Ş.'nin TSE Markası alma amacıyla talebi üzerine firma mamulleri üzerinde yapılan araştırma ve deneylerin olumlu sonuç vermesi nedeniyle Sözleşme imzalanmıştır.

TS 595'e «1000 V yukarı Alternatif Gerilimlerde Kullanılan Geçiş İzolatörleri (Buşingler) standardına uygun olarak yapacağı :

- Dahili Tip Geçiş İzolatörü
- Harici Tip Geçiş İzolatörü

TS 804 «güç Kondansatörleri» 3 Fazlı 100 μ F, 400 V, 50 Hz, 10 kVar'lık Güç Kondansatörü için TSE Marka Sözleşmesi imzalanmıştır.

Sözleşmeler TSE adına Şadi Pehlivanoğlu, Firma adına Hüseyin Arabul tarafından imzalanmıştır.

TSE'DEN BELGE ALAN

FİRMALAR

ÇELİK MONTAJ TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Firmanın ürettiği Benzinli LA, LAP 205, Benzinli LA, LAP 250, Benzinli LA, LAP 300, Benzinli LA, LAP 400, Dizel LDA 450, Dizel LDA 96 imalat yeterlilik ve kalite belgeleri almıştır.

METER ELEKTRONİK

Firmanın mamullerinden olan Borulu Termoeleman Rt Rh - Pt Borulu Termoeleman NrCr - ni, Borulu Termoeleman Fe - Konst, Borulu Termoeleman Fe - Konst ve Elektronik Termostad imalat yeterlilik, kalite belgeleri almıştır.

SAMİ YAZICILAROĞLU (TETAŞ)

Firmaya özel şartlara uygunluk belgesi verilmiştir.

DEMMA DEMİR MAMULLERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

TS 708 «Kaynaklı, Nervürlü Tip Beton Çelik Hasırları'na uygun mamulu için imalat yeterlilik ve kalite belgesi verilmiştir.

EMEK ELEKTRİK ENDÜSTRİSİ A.Ş.

TS 595'e uygun Dahili ve Harici Tip Geçiş İzolatörleri, TS 804'e uygun 3 Fazlı 100 μ F, 400 V, 50 Hz, 10 kVar'lık Güç Kondansatörleri imalat yeterlilik ve kalite belgeleri almıştır.

METAŞ İZMİR METALURJİ FABRİKASI T.A.Ş.

TS 708'e uygun, 8 mm, 10 mm, 12 mm, 14 mm, 16 mm, 18 mm, 20 mm, 22 mm, 24 mm, 26 mm Çaplı III - a Tipi Nervürlü Beton Çelik Çubukları İmalat yeterlilik ve kalite belgeleri almıştır.